

Aňa Dumitrescu
Emilia Zarescu

CULEGERE DE EXERCITII GRAMATICALE

pentru clasele
II-IV

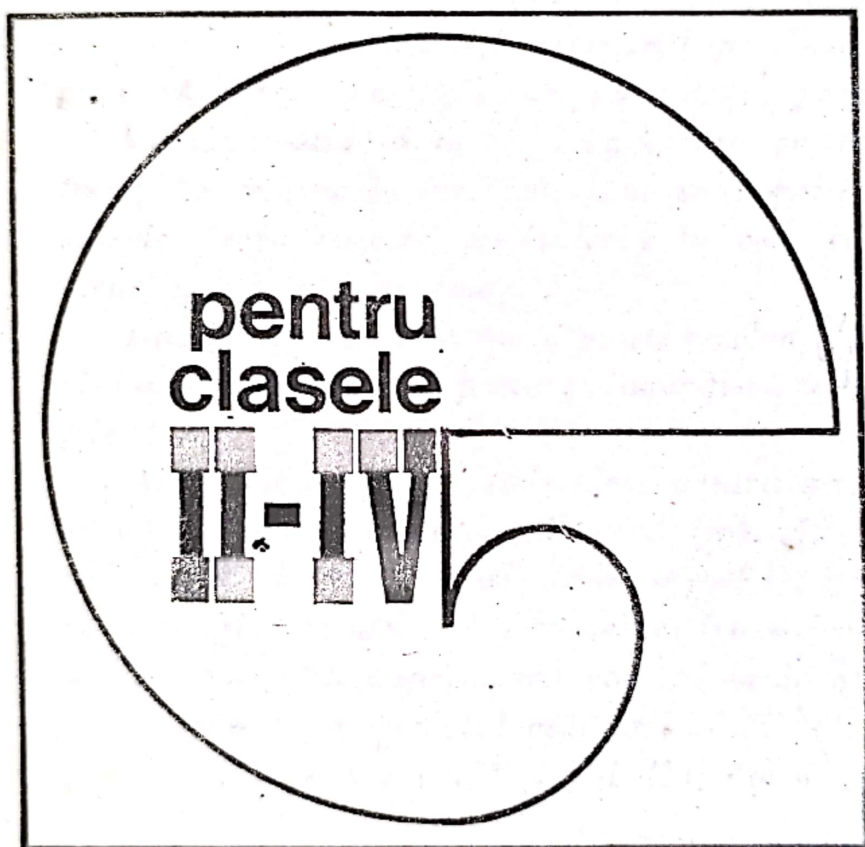
Ana Dumitrescu

prof. gr. I

Emilia Zarescu

înv. gr. I

CULEGERE DE EXERCITII GRAMATICALE

Editura didactică și pedagogică — București

Cuvînt înainte

Dragi elevi,

Am încercat ca prin culegerea de față să vă punem la dispoziție un material bogat, folositor activității voastre în clasă și acasă. Exercițiile propuse verifică și consolidează cunoștințele primite de voi în orele de curs.

Fiindcă materialul este împărțit pe clase, voi veți avea grijă să alegeți exerciții corespunzătoare pregătirii voastre.

Vă recomandăm să citiți cu atenție cerințele și apoi să treceți la rezolvarea lor. Este bine să porniți de la exerciții simple (recunoașteri, sublinieri) la cele complexe (construcții, analize, scheme).

Dacă unele exerciții nu le puteți rezolva, căutați în manualul vostru capitolul respectiv și însușiți-vă temeinic cunoștințele teoretice necesare.

Am dorit ca prin textele alese pentru activitatea voastră să vă oferim posibilitatea de a vă îmbogăți vocabularul cu noi cuvinte și noi sensuri ale acestora. De aceea vă sfătuim să rețineți cuvintele și expresiile frumoase pe care apoi să le folosiți în exprimarea voastră orală și scrisă.

Sperăm că materialul culegerii să fie un îndreptar prețios în activitatea voastră și vi-l dedicăm cu toată dragostea.

Autoarele

Lista de abrevieri

A.	— atribut
adj.	— adjectiv
art.	— articol
C.	— complement
c.	— comun
f.	— feminin
hot.	— hotărît
m.	— masculin
n.	— neutru
nehot.	— nehotărît
P.	— predicat
pers.	— personal
pl.	— plural
pron. pers.	— pronume personal
S.	— subiect
s.	— substantiv
sg.	— singular
vb.	— verb

Clasa a II-a

Capitolul I

Fonetica

A. Sunet, literă (consoane și vocale)

1. Care sînt sunetele din următoarele cuvinte: elev, casă, școală, învățător, pionier?
2. Găsiți cîte cinci cuvinte care să fie formate din 1, 2, 3, 4 și 5 sunete.

Treceți-le în coloane după numărul sunetelor.

3. Găsiți cuvinte compuse numai din patru litere pe care să le scrieți în caiete.
4. Citiți următoarele cuvinte și arătați oral cîte sunete și cîte litere au:

Exemplu: ninge — cinci litere, patru sunete. De ce?

- a) Marcel, Angela, geantă, carte, citește, Alexandru, geam, caiet.
 - b) Zece, trece, sparge, mixandă, pereche, rochie, bancă, sapă, unchi, ghindă.
 - c) Creion, sunet, gheață, ciorapi, literă, gimnastică, vocală, face, trage, consoană, cheamă, ureche, Roxana, examen.
5. Citiți textul și precizați numărul sunetelor și literelor care alcătuiesc cuvintele:

„Peste fagi cu vîrfuri sure

A căzut amurgul rece.

Înserarea mută trece

Furișată prin pădure...”

(G. Topîrceanu — *Acceleratul*)

6. Spuneți câte sunete și câte litere au cuvintele din versurile următoare:

— „Cine-i?... Ce-i?... Ce-a fost pe-aici?...
Ciripesc cu glasuri mici
Cinteze și pitulici“

(G. Topîrceanu — *Acceleratul*)

7. Completați spațiile punctate cu cuvintele din paranteză (lupii, cheamă, unchiul, pereche, rochie), astfel ca propozițiile să aibă înțeles:

- a) Eu merg la Vasile.
- b) Ionel cumpără o de ciorapi.
- c) Pe pisica noastră o Pufi.
- d) Pădurarul a văzut
- e) Rodica are o nouă.

8. Schimbați sunetul înlocuit cu liniuță astfel încât să formați cuvinte noi:

ca ^p	sa ^r	ro ^d	ma ^{să}	ca ^r
ca-	sa-	ro-	-asă	-ar
ca-	sa-	ro-	-asă	-ar

9. Înlocuiți literele subliniate cu altele; explicați noul sens al cuvîntului astfel obținut:

- a) bat, cană, mac, jir, ladă, scară, țară, teacă.
 - b) carte, lat, șină, temă, caș, casă, bei.
- Exemplu: bat, ban, bal, bas, bar, bac etc.

10. Subliniați vocalele existente în cuvintele din strofa următoare:

„Au sărit în iarbă-azi-noapte
Cîteva caise coapte.
Roadele neprețuite,
Printre frunze-au stat pitite“.

(Violeta Zamfirescu — *Caisele*)

Citiți textul și subliniați vocalele:

„Bate vînt de primăvară
Eu cînt doina pe afară,

De mă-ngîn cu florile
Și privighetorile“

(Folclor)

11. Găsiți consoanele din textul următor:

„Doină, doină, cîntec dulce,
Cînd te-aud nu m-aș mai duce.
Doină, doină, viers cu foc!
Cînd răsuni eu stau pe loc“.

(Poezie populară)

12. Aflați consoanele din strofa următoare:

„Îmi place ploaia
Privesc din casă,
Piaptănă părul
De iarbă grasă“.

(Violeta Zamfirescu — *Plouă*)

13. Găsiți zece cuvinte care să înceapă cu o vocală și zece cuvinte care să înceapă cu o consoană.

14. Subliniați cu o linie vocalele și cu două linii consoanele din cuvintele versurilor următoare:

„Pe-un fir subțire, auriu,
Se leagănă sub o glicină
Un mic păianjen străveziu“

(Otilia Cazimir — *Vară*)

15. Subliniați consoanele din rîndurile de mai jos:

Omul muncitor
de pîine nu duce dor.

16. Subliniați cu o linie vocalele și cu două linii consoanele din proverbele de mai jos:

Lucrul lungeste viața,
iar lenea o scurtează.

Munca ne scapă de trei mari rele:
de urît, de fapte rele și neavere.

17. Despărțiți corect în silabe cuvintele de mai jos:

„E așa dulce să te gîndești!...“

Ești aici și oriunde vrei — în clipa asta și-n orice timp. Ești singur în mulțime și ești cu cine-ți place în singurătate“.

(I. Agîrbiceanu, *File rupte din cartea naturii*)

18. Subliniați vocalele din rîndurile de mai jos:

„Mult e dulce și frumoasă
Limba ce vorbim,
Altă limbă armonioasă
Ca ea nu găsim“.

(G. Sion)

19. Scrieți două ghicitori și subliniați vocalele din cuvintele care le compun.

20. Dați exemple de cuvinte în care să aveți 2, 3, 4, 5 vocale. Subliniați vocalele.

Exemplu: copil, iarnă, primăvară, cutezătorul.

Din cuvintele cuprinse în textul de mai jos alcătuiți două coloane. În prima coloană așezați cuvintele care încep cu o vocală, iar în a doua coloană pe cele care încep cu o consoană.

În țara noastră iarna este aspră. Spre sfîrșitul verii păsările se pregătesc de plecare. Gîzele se ascund sau mor.

21. Scrieți pe două coloane cuvintele din rîndurile de mai jos. Treceți în prima coloană pe cele care se termină cu o vocală, iar în a doua pe cele care se termină cu o consoană:

„Stoluri iuți de rîndunele
Trec spre miazăzi ușoare;
Iar un ciocîrlan moțat
S-a suit pe-un măr uscat
Și se uită după ele.“

(O. Cazimir — *Ciocîrlanul*)

22. Găsiți și scrieți în caiete șapte cuvinte care să înceapă cu consoane.

23. Scrieți în caietele voastre șapte cuvinte care să înceapă cu vocale.

B. Grupurile de literă **ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi**

1. Dați șase exemple de cuvinte în care să aveți grupul de litere **ce** și **ci**.
Formați șase propoziții căutând ca în fiecare să existe câte unul din aceste cuvinte.
2. Găsiți câte patru cuvinte care să cuprindă grupul de litere **ge** și **gi** și apoi formați patru scurte propoziții care să conțină câte unul din aceste cuvinte.
3. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: Gelu, Gina, Gicu, Geta, cireșe, cercul, cerc, ceață, geantă, cenușă, copaci, dulce, treceam, mergeam, cinema, cineva, ceva, fragi, furnici.
4. Scrieți opt propoziții în care să aveți cuvinte conținând grupurile de litere **ce, ci, ge, gi**.
5. Formați patru coloane de cuvinte și treceți în fiecare coloană câte cinci cuvinte conținând grupurile de litere **che, chi, ghe, ghi**.
6. Formați propoziții cu următoarele cuvinte: ciorapi, ceață, genunchi, gimnastică, ceas, ghete, ghirlandă.
7. Scrieți câte trei propoziții pentru grupurile de litere **ghe** și **ghi**.
8. Stabiliți în scris câte sunete și câte litere sînt în cuvintele următoare: cireșe, ochelari, cercei, Gheorghită, ghem, gheață, ciocolată, gheată.
9. Subliniați din rîndurile de mai jos grupurile de litere:
Afară ninge cu fulgi mari. Noi fugim fericiți pe străzile largi.
Vom merge și pe derdeluș și vom face un om de zăpadă.
10. Scrieți câte trei propoziții în care să se afle cuvinte ce conțin grupurile de litere **che** și **chi**.
11. Subliniați grupurile de litere din cuvintele propozițiilor de mai jos:
Gheorghită, Gina, Gelu și Chiriac au plecat la pădure. La marginea pădurii au găsit un arici și multe ciuperci. Privighetorile înveseleau întreaga pădure. Copiii au cules ciuperci, fragi și s-au jucat cu mingea.

12. Scrieți zece cuvinte în care numărul sunetelor să nu fie același cu numărul literelor.
13. Subliniați grupurile de litere din textul următor:
Astă-vară mergeam prin pădure și culegeam ciuperci. Deodată a apărut un arici. Era ca un ghem de ace. Copiii au început să strige:
- Rici, Rici, măi arici
Vin cu noi aici!
14. Completați cuvintele de mai jos cu grupurile de litere **ce** și **ci**:
tre--, mun--tor, --reșe, pa--, se--ră, coa--, --ripește, --tește, re--.
15. Copiați rîndurile următoare și completați cu grupurile potrivite acolo unde acestea lipsesc. Scrieți corect numele de persoană.
Afară nin-- . --ta și --că sînt în casă. --ta stă la --am. --că dre-- un avion.
16. Din rîndurile de mai jos subliniați grupurile de litere:
E seară. Mătușa Chira ia un chibrit și aprinde focul. Apoi își pune ochelarii. Ea împletește o pereche de ciorapi pentru Cecilia. Gigel îi citește niște ghicitori.
17. Completați cuvintele de mai jos cu grupurile de litere **che** sau **chi**:
---ie, pere---, în---de, des---de, ure---, Ena---, o---lari, ---brit, ---mir, ---rie.
18. Cuvintele de mai jos copiați-le în două coloane: în prima coloană pe cele cu **ghe** și în cea de-a doua pe cele cu **ghi**:
gheată, ghindă, gheață, ghimpe, ghiveci, înghețat, Gheorghe, Anghel, gherghef, ghemuit, ghicitoare, lighean, unghie, ghiocel, Ghiță, ghiozdan, ghirlandă, ghem, neghină.
19. Subliniați grupurile de litere din textul de mai jos:
Chiriac se joacă cu ceroul. Gică și Cecilia sar coarda. Gheorghită aruncă mingea lui Costache. Gherghina și Geta îmbracă o păpușă cu rochie nouă. Apoi o culcă.
Păpușa închide ochii.
Mama o cheamă pe Geta. Ceilalți copii pleacă acasă. Toți sînt voioși.

C. Silaba, despărțirea în silabe

1. Găsiți cinci cuvinte care nu se despart în silabe. De ce nu se pot despărți?
2. Găsiți cuvinte formate din două silabe.
3. Spuneți cuvinte formate din mai multe silabe.
4. Spuneți din câte silabe sînt formate cuvintele următoare: oi, tablă, minge, ambalaj, metode, seceriș, primăvărat, posibilități, capcană, coloană, machetă.
5. Citiți cuvintele următoare și gîndiți-vă câte silabe au fiecare: om, rac, lac, gamă, lamă, rachetă, învățător, portocale, arătător, cascador, cinematecă, bibliotecă.
6. Grupați cuvintele următoare în funcție de numărul silabelor:
 - a) masă, apartament, om, olimpiadă, mașină, magnetofon, ou, linie, casă, automobil, înșămîntare, calendar, ac, ușă, bibliotecă;
 - b) cor, mitralieră, carte, pisică, elefant, televizor, gumă, ceas, întinerire, profesiune, leopard, pisc, înăbușire, creion, calorifer, vapor, ceai, înlocuire, crocodil;
 - c) fulg, milițian, vază, înmugurire, cireșe, bec, gladiolă, popice, roată, casetă, lanț, copertă, cîine, disciplină, demonstrație.
7. Despărțiți în silabe următoarele cuvinte: vară, toamnă, cerneală, tablou, fluture, copac, baie, fereastră.
8. Citiți versurile următoare și împărțiți cuvintele în silabe:

— „Codrule cu rîuri line,
Vremea trece, vremea vine,
Tu din tînăr precum ești
Tot mereu întinerești.“

(Mihai Eminescu — *Revedere*)

9. Completați silabele date cu silabe potrivite pentru a forma cuvinte noi:

ca	{	să	pa	{	letă	moa	}	le
		leașcă						
		_____			_____	_____		
		_____			_____	_____		
		_____			_____	_____		

10. Formați cuvinte noi adăugînd silabe diferite silabei date:

tre	{	pasăre	}	ce	{	blă	}	clu
		_____				cîm		lar
		_____				_____		_____
		_____				_____		_____
		_____				_____		_____

11. Împărțiți în silabe cuvintele următoare precizînd consoanele, vocalele, numărul literelor și al sunetelor:
 excelent, echilibru, elev, examen, deschide, mixandă, gard,
 ieri, gramatică, cinematograf, gherghet, grîu, ceară, cicoare.
12. Despărțiți în silabe cuvintele de mai jos, așa cum ar trebui să le despărțiți la sfîrșit de rînd.
 Soarele a început să încălzească pămîntul. Un vînt călduț suflă. Copiii aleargă fericiți. În frunziș ciripesc păsărelele.
13. Copiați textul următor despărțit în silabe:
 În vacanța de vară, Mircea a fost în tabără la mare.
 Acolo și-a făcut mulți prieteni. Împreună s-au scăldat în apa mării.
14. Din textul de mai jos subliniați numai cuvintele formate dintr-o singură silabă.
 Gina, Sanda și Dan merg la școală. Ei sînt elevi silitori. Tata le aduce multe cărți. În timpul liber, ei citesc mult.
15. În rîndurile de mai jos subliniați cu o linie cuvintele formate dintr-o silabă și cu două linii pe cele formate din două silabe:

Pe cîmp munca e în toi. Cooperatorii strîng recolta de porumb și floarea-soarelui. Camioanele încărcate pornesc spre sediul cooperativei agricole de producție. Este o recoltă bogată.

16. Subliniați cuvintele din textul de mai jos, cu atîtea linii cîte silabe au fiecare:

Toamna a venit. Tractoriștii ară ogoarele. Cooperatorii seamănă. Grîul va răsări în curînd. Ogoarele vor înverzi. Va cădea zăpada. Ea va apăra semănăturile de ger.

17. Folosind silabele date, găsiți alte silabe potrivite pentru a forma cuvinte:

Ma	{	_____	_____	}	re
		_____	_____		
		_____	_____		
		_____	_____		
		_____	_____		
		_____	_____		
		_____	_____		
		_____	_____		

18. Din cuvintele de mai jos copiați cu roșu cuvintele formate dintr-o silabă și cu albastru pe cele formate din două silabe: fus, rață, moș, masă, drum, coș, tractor, ladă, fum, pește, pescar, plasă, var, sare, caș.

19. Copiați cuvintele de mai jos despărțindu-le în silabe: împlinesc, împletesc, împodobesc, înveselesc, îngrijesc, îndeplinesc, pîine, mîine, îmbrăcat, îmblănit, îmblînzit.

20. Din cuvintele de mai jos copiați, despărțindu-le în silabe, numai cuvintele compuse din trei silabe: gerul, noaptea, zăpada, viscolul, furtuna, livada, toporul, pădurea, omul, barca, vaporul, trenul, ogorul, sapa.

21. Învățați poezia următoare și despărțiți cuvintele în silabe:

„Ce te legeni codrule,
Fără ploaie, fără vînt
Cu crengile la pămînt?
De ce nu m-aș legăna

Dacă trece vremea mea?
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul mi-l rărește."

(Mihai Eminescu — *Ce te legeni...*)

22. Formați cuvinte din silabele:

pa	ră	ra	ță	că	ru	ță
ra			mă		su	
ga			nă		pi	
so			ză		ni	

23. Adăugați la silabele următoare alte silabe potrivite, pentru a forma șase cuvinte din două silabe:

ca	_____	ra	_____	na	_____
ma	_____	la	_____	nă	_____

24. În locul liniuței adăugați silaba potrivită pentru a forma cuvinte:

_____ te	_____ ră	coa _____	_____ pil
_____ să	_____ tă	gu _____	_____ tar

25. Găsiți silabele necesare pentru a forma cuvinte cu înțeles:

----re	flo-----	--va--
co--lul	gră----	--ra----
	-po--	zi----

26. Grupați pe număr de silabe cuvintele de mai jos și treceți-le în schemă: cui, masă, toc, foc, lumină, seară, frunte, apartament, mașină, zi, tinerețe, mamă, lac, conductor, limbă, literă, ață, copilașul, păsări, undiță.

32. Treceți în fiecare coloană câte patru cuvinte după numărul de silabe.

Nr. crt.	Trei silabe	Patru silabe	Cinci silabe	Șase silabe
1.				
2.				
3.				
4.				

33. Formați patru propoziții alcătuite din 3—4 cuvinte și apoi grupați cuvintele după numărul de silabe.

34. Despărțiți în silabe cuvintele din versurile și textul de mai jos:

a) „Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Se ascund în rămurele —
Noapte bună!”

(M. Eminescu — *Somnoroase păsărele*)

b) „Călăuzi pe cele două animale spre o încăpere lungă,
ce părea jumătate dormitor, jumătate pod”.

(Kenneth Grahame — *Vîntul prin sălcii*)

c) „La mijloc de codru des
Toate păsările ies,
Din hugeag de aluniș
La voiosul luminiș...”

(M. Eminescu — *La mijloc de codru*)

d) „Mai tîrziu o coțofană
Fără ocupație
A adus o veste-n goană
Și-a făcut senzație:”

(G. Topîrceanu — *Rapsodii de toamnă*)

- e) „Cerînd împăratului lucrurile ce-l povăţuise calul, el a chemat pe vătaful curţii, şi i-a dat poruncă ca să-i deschidă toate tronurile cu haine spre a-şi alege fiul său pe acelea care îi va plăcea.“

(Petre Ispirescu — *Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără moarte*)

D. Consoană dublă **n**; scrierea lui **m** înainte de **b** şi **p**; scrierea lui **ă**

1. Daţi cîteva exemple de cuvinte scrise cu **n** şi **nn**. Găsiţi apoi cuvintele de la care s-au format cele scrise cu **nn**.

Exemplu: nod — înnoada în + nod

nor — înnora în + nor

Găsiţi şi explicaţi asemenea cuvinte în textul următor:
Pe cînd umbrele serii se lăsau peste mare şi prinse a se înnopta, el îşi rupse lanţurile şi sări în apă, începînd să înoate. Marinarii încercară să-l prindă cu plasele, însă el avusese grijă să le înnoadă înainte de a evada în necunoscut.

2. Formaţi cuvinte cu **nn** de la cuvintele:

nebun, nou, noapte, nămol, noroi, nor, nobil.

3. Formaţi propoziţii cu cuvintele:

înnoptare, înnegurat, a se înnora, înnămoliţi, a înnegri, înnodat, a înnădi.

4. Formaţi propoziţii cu următoarele cuvinte: înnăscut, înnoit, înnegura, înnorat, înnegrit.

5. Alcătuiţi o scurtă compunere în care să folosiţi cuvinte cu consoana dublă **n** şi cu consoana simplă **n**. Subliniaţi-le pe primele cu albastru şi pe celelalte cu verde.

6. Formaţi singuri un mic text în care să folosiţi cuvintele: înnădit, înnodat, înnămolit, înnorat. Subliniaţi-le.

7. Subliniaţi cuvintele scrise cu doi „n“:

1. Geta înnoadă o panglică.

2. Cerul s-a înnorat.

3. Mioara s-a înnoit cu o rochie.

4. Afară s-a înnoptat.

8. Din cuvintele de mai jos, copiați-le numai pe acelea care sînt scrise cu doi de **n**:
înoată, înnoadă, înnădi, îndoi, înnămoli, înecă, înnegri, înalt, înainte, înnoi.
9. Scrieți toate cuvintele despre care ați aflat că se scriu cu doi de **n**.
10. Citiți corect următoarele cuvinte:
a îmboboci, a îmbolnăvi, a îmbăia, a îmbăta, a îmboldi, a înprospăta, a împodobi, a împăia, a împacheta, a împărți.
11. Scrieți după dictare cuvintele următoare și precizați ce literă apare înaintea literelor **b**, **p**:
limbă, sîmbure, schimb, umbră, se îmbulzește, a zîmbi, îmblînzitor, a schimba, împrejur, simplu, simpatic, strîmb.
12. Dați cinci exemple de cuvinte care se scriu cu **m** înainte de **b**, **p**. Formați cu ele propoziții.
13. Formați cîte o propoziție cu următoarele cuvinte și subliniați litera **m** înainte de **b** și **p**:
plimbă, îmbracă, împietrit, îmbăiat, împarte, împrăstie, bomboane.
14. Alcătuiți cinci propoziții scurte cu cuvinte care să conțină consoana **m** înainte de **p**, **b**. Subliniați grupurile **mp** și **mb**.
15. Subliniați cuvintele în care găsiți pe **m** înainte de **b** și **p**:
✓ Mircea și Adrian s-au împrietenit. Ei își fac lecțiile, se plimbă și se joacă împreună. Ieri au fost la pădure. Acolo, la umbra copacilor, au găsit multe ciuperci. Au umplut coșulețele și le-au dus acasă. Au umblat mult prin pădure. Ce îmbujorați erau!
16. Copiați cuvintele de mai jos în două coloane: în prima treceți-le pe cele care au pus pe **m** înainte de **b** și în a doua pe acelea care au pe **m** înainte de **p**:
umbrelă, împușcă, îmbelșugat, împăcat, îmbolnăvit, îmbunat, împărțire, împletește, îmbobocește, limbă, cumpără.
17. Scrieți în caiete cinci cuvinte cu **m** înainte de **b** și cinci cu **m** înainte de **p**.
18. Scrieți corect cuvintele de mai jos: adăugînd în locul linioarei

litera care lipsește: u-plut, î-blînzit, î-pînzit, î-pădurit, u-bră,
î-păcat, î-plinit, î-păiat, î-pușcat.

19. Citiți cuvintele:

românesc, român, româncă, românește, neromân, România,
Partidul Comunist Român.

20. Formați propoziții cu cuvintele de mai sus.

21. Găsiți trei cuvinte care se scriu cu **â** și trei cu **î**. Formați cu
ele propoziții.

22. Observați cuvintele scrise cu **â** și **î**. Alcătuiți cu ele și alte
propoziții.

România e o țară înfloritoare. Este țara unde pînea e
întotdeauna caldă, unde cîmpiile sînt mănoase, unde grîul
crește înalt și cu spic bogat, căci românul e harnic din fire.

23. Corectați greșelile de scriere din textul următor:

Limba romînească este limba poporului romîn. Acest popor
este harnic, viteaz și înțelept. A vorbi și a scrie corect
romînește este o dovadă de respect și dragoste pentru România
și neamul romînesc.

Capitolul II

Propoziția

A. Recunoaștere, punctuație

1. Scrieți trei propoziții în care să existe, pe rînd, cuvintele: mama, școlarul, vara, păsările.
2. Scrieți propoziții din două cuvinte în care să se vorbească despre: Maria, rîndunica, un elev, tata.
3. Formați șase propoziții alcătuite din cîte două cuvinte (despre un băiat, despre o fată, despre o floare).
4. Alcătuiți propoziții prin care să comunicați ceva despre: toamnă, păsări, elevi, animale.
5. Folosiți-vă de propoziții pentru a comunica mamei ceva despre: lecții, școală, niște colegi.
6. Scrieți un text alcătuit din cinci propoziții despre colegii voștri.
7. Scrieți cinci propoziții formate din trei cuvinte în care să se vorbească despre ce doriți voi, avînd o continuitate între ele.
8. Care sînt cuvintele din propozițiile de mai jos?
Mariamergelașcoală. Eaesteoelevăbună.
Tovarășaînvățătoareolaudă. Părințiiisebucură.
9. Stabiliți cuvintele din rîndurile de mai jos:
 - a) Asosittoamna.
 - b) Esteanotimpulcelmaibogat.
 - c) Pomiiîntîncărcățidefructe.
10. Alcătuiți cinci propoziții despre animalele domestice.
11. Alcătuiți șase propoziții despre obiectele pe care le aveți în clasă.

12. Scrieți în caietele voastre cinci propoziții despre animalele și păsările care trăiesc în pădure.
13. Alcătuiți șase propoziții despre obiectele din camera voastră.
14. Alcătuiți propoziții cu cuvintele de mai jos:
tablă, Vasile, iepure, tractor, școală.
15. Scrieți câte o propoziție în care să se vorbească despre:
frunze, păsări, cooperatori, zile.
16. Scrieți corect propozițiile următoare:
a început școala elevii s-au adunat în curtea școlii sună clopoțelul ei intră în clasă.
17. Puneți, la sfârșitul fiecărei propoziții, semnele de punctuație corespunzătoare:
Maria o întreabă pe Elena
Unde ai fost în vacanță
Eu am fost la mare Ce frumos a fost acolo
18. Folosiți semnele de punctuație corespunzătoare:
E primăvară Copiii au venit în pădure să culeagă flori
Ionel strigă vesel
Am găsit un ghiocel
Marioara îi arată lângă un copac o floricică albastră spunând
Uite ce viorea frumoasă
19. Citiți textul de mai jos. Copiați-l apoi corect, folosind semnele de punctuație necesare.
Ce tare a înghețat lacul!
Marine mergi la patinaj
Eu am fost ieri
E adevărat că Matei a căzut în apă
Vai ce rău m-a speriat
20. Scrieți corect textul de mai jos:
Unde este bine dimineța
dimineța este bine în pădure soarele luminează se găsește
flori și îți vine să strigi și să cînti te salut soare și frumoasă
dimineată
21. Cu ajutorul cuvintelor de mai jos alcătuiți propoziții pe care le veți scrie în caiete, alcătuiind un text:

- cad, frunzele, păsările, au plecat, cooperatorii, fructele, culese, ogoarele, tractoriștii, ară, copiii, școală, merg, la.
22. Înlocuiți punctele cu unul din cuvintele potrivite din paranteză și formați propoziții:
1. cîntă (cartea, ghiocelul, privighetoarea).
 2. sare (broasca, steaua, casa).
 3. ară (luna, munca, tractorul).
 4. Băiatul (zboară, oraș, se joacă).
 5. Soarele (casă, învață, răsare).
 6. Pioniera (tablou, curge, citește).
23. Descurcați textul următor, punînd propozițiile în ordine: Învățătorul îi laudă. Școlarii intră în clasă. Elevii sînt atenți. Lecția începe. Clopoțelul sună.
24. Alcătuiți cîte o propoziție pentru fiecare din cuvintele următoare: fluturii, noaptea, peștii, tractorul, trenul, vîntul.
25. Puneți după fiecare propoziție semnele de punctuație corespunzătoare. Scrieți propozițiile corect:
- Nicușor îl întreabă pe George
 Ai terminat de scris
 Nu
 De ce N-ai înțeles problema
 Vin să te ajut
 Nu îți mulțumesc O rezolv singur
26. Citind rîndurile de mai jos, stabiliți propozițiile și scrieți-le corect în caiet:
- E primăvară soarele strălucește din ce în ce mai puternic
 bate un vînt călduț copacii se leagănă florile înfloresc vin
 păsările călătoare
27. Recunoașteți propozițiile și scrieți-le corect:
- a) dimineața ne sculăm pornim spre școală cu drag toți sîntem prezenți încep orele.
 - b) pămîntul este umed au început arăturile tractoarele duduie puternic ele taie brazda peste haturi
28. Puneți semnele de punctuație corespunzătoare:
- Mama vine din oraș
 Ionel o întreabă

Ce ai în pachet
Ți-am cumpărat o carte
Ionel se bucură
Ce carte frumoasă

29. Folosiți litera mare și punctul acolo unde trebuie:
ploaia a încetat vîntul nu mai bate tunetul se mai aude în depărtare pe cîmpii munca e în toi.
30. Puneți punctul la sfîrșit de propoziții și la început scrieți cu literă mare.
o vulpe flămîndă căuta de mîncare îi veni miros de pește auzi un car venind pe drum se lungi la marginea drumului se prefăcu moartă țăranul bucuros o luă o aruncă peste pește pe drum vulpea aruncă peștele jos din căruță la urmă sări și ea vulpea cea șireată l-a păcălit pe țăran
31. Scrieți un text format din șase propoziții despre anotimpul vostru preferat.
32. Copiați din cartea voastră de citire un text scurt, în care să aveți numai punctul și virgula.
33. Copiați din cartea de citire un text în care să aveți toate semnele de punctuație.
34. Alcătuiți propoziții din 3—4 cuvinte, folosindu-le și pe cele de mai jos: aleargă, culege, citește, gîndește, intră.
35. Alcătuiți o scurtă compunere despre toamnă cu propoziții formate din 3—4 cuvinte.
36. Alcătuiți o scurtă compunere despre iarnă din propoziții formate din 5—6 cuvinte.

B. Părțile principale de propoziție

2.1. Cuvinte care arată despre cine se vorbește în propoziție

1. Formați propoziții cu înțeles, folosindu-vă de cuvintele din cele două coloane:

Păsările	înverzește
Vîntul	ciripesc
Pomii	a sosit
Primăvara	înfloresc
Lunca	adie

2. Alegeți și așezați cuvintele în așa fel încît să formați propoziții cu înțeles:

o veveriță, într-o, trăia, scorbură.

eu, o poveste, de, I. Creangă, am, citit.

pionierii, la, Palatul, Pionierilor, cîntînd, merg.

rîndunica, cuib, și-a, făcut, sub, ștreasăină.

3. Cu cuvintele de mai jos, alcătuiți o compunere cu titlul „S-a rătăcit“. Scrieți corect propozițiile:

în, copiii, după, pădure, s-au dus, ciuperci, a rămas, în urmă, Ancuța, prietenilor, ei, ea, în, s-a rătăcit, pădure, Vasilică, să, o, caute, pe, Ancuța, s-a dus, în, Vasilică, pădure, pe, Ancuța, a găsit-o, toți, acasă, copiii, au venit.

4. Puneți în locul punctelor cuvintele potrivite:

1. desenează o hartă.

2. aleargă prin cîmpie.

3. îl laudă pe pionierul harnic.

4. lucrează pe ogoare.

5. scrie temele.

5. Alegeți cuvintele potrivite din paranteze (elevul, bradul, frunzele, vîntul, păsările), ca împreună cu cele de mai jos să formați propoziții:

crește, cad, ciripesc, învață, bate.

6. Scrieți cinci propoziții despre: un copil, o uzină, steagul, lonel, muncitorul.

7. Alcătuiți propoziții, potrivit, după înțeles, cuvintele din cele două coloane:

1. Rîndunelele	bate
2. Vîntul	se apropie
3. Cerul	au plecat
4. Iarna	se înnorează

8. Subliniați cuvintele care arată despre cine se vorbește în propoziție:

- a {
— Ziua s-a mărit.
— Răsare soarele mai devreme.
— Turmele merg la munte.
Cooperatorii strâng recolta.

9. Găsiți cuvinte potrivite și alcătuiți propoziții:

1. este silitor.
2. scrie frumos.
3. coase o rochie.
4. muncesc în livadă.

10. Copiați textul următor. Subliniați cuvintele despre care se vorbește în propoziție:

În sobă arde focul. Tata adapă vitele. Păsările caută mâncare. Iarna a sosit.

11. Scrieți șase propoziții despre animale și păsări domestice, subliniind cuvintele despre care se vorbește în propoziție.

12. Alcătuiți cinci propoziții în care cuvintele care arată despre cine se vorbește în ele să nu se afle la începutul propoziției.

13. Subliniați cuvintele care arată despre cine se vorbește în propozițiile de mai jos:

1. Noaptea se lasă încet.
2. Veverița intră în scorbură.
3. Strălucesc stelele.
4. Lupul a ieșit după pradă.
5. Vulpea a ajuns la cotețul găinilor.
6. În tufișuri, păsările au adormit de mult.

14. În locul punctelor puneți cuvintele potrivite, precizând ce arată ele.

1. În livadă înfloresc
2. zboară din floare în floare.
3. se joacă pe afară.
4. Pe câmpie, ... pasc iarbă verde.
5. se întorc din țările calde.

15. Alcătuiți 6 propoziții în care să fie introdus câte unul din cuvintele de mai jos:
Lenuța, pionier, avion, pădure, ghiocel, muncitor.
16. Găsiți cuvintele potrivite pentru propozițiile de mai jos și scrieți-le în locul punctelor:
1. răsare devreme.
2. s-au deschis.
3. În aer bîzîie harnice.
4. ciripesc vesele.
17. Subliniați subiectele din rîndurile de mai jos:
Ploaia a stat. Norii de pe cer s-au împrăștiat. Pomii s-au înviorat. A încolțit iarba. Cîmpiile au înverzit. Mieii au ieșit la păscut. Păsările ciripesc. Gospodinele au deschis ferestrele.
18. Stabiliți care sînt subiectele din rîndurile de mai jos și subliniați-le:
• Pionierii și-au așezat tabăra lîngă rîu. • De departe se văd corturile. • Acum, ei sînt în grădina de zarzavat. • Lucrează împreună cu grădinarii. • Munca lor este rodnică.
19. Subliniați subiectele din textul de mai jos:
Veverița este un animal sălbatic. Corpul ei este acoperit cu blană. El este zvelt. Ea sare din creangă în creangă.
20. Formulați două propoziții în care subiectul să fie pe locul I și două în care să fie pe locul al II-lea.
21. Scrieți propoziții despre: soare, școlar, un tractor, niște covoare.
Subliniați subiectele.
22. Formulați propoziții cu ajutorul cuvintelor date:
cooperatorii, secerătoarea, carele, seara, vîntul.
23. Ce arată cuvintele subliniate mai jos:
Elena și Gina se joacă.
Ionel, Mihai și Sandu învață.
Găina, rața, gîsca, curcanul sînt păsări domestice.
Au înflorit merii, perii, caișii.
24. Subliniați subiectele din propozițiile de mai jos:
Noaptea a trecut. Roua strălucește pe flori. Soarele se ridică pe cer. Ziua e frumoasă. Oamenii pleacă la muncă.

25. Găsiți subiectele din propozițiile de mai jos și subliniați-le:

- a {
— Băiatul și fata desenează.
— Bunicul și bunica ascultă radio.
— Cade o ploaie mărunță.
— A sosit toamna.

26. Treceți la locul potrivit cuvintele următoare: primăvara, cooperatorii, mugurii, ei, natura, luncile, muncile, dealurile. În luna martie vine Pe crengile copacilor apar Pe câmp încep de primăvară. Ziua întreagă muncesc cu hărnicie. Pretutindeni reînvie. Câmpiile, ... și se acoperă cu un covor de flori.

27. Scrieți cinci propoziții în care subiectele să fie formate din mai multe cuvinte.

28. Subliniați subiectele din fiecare propoziție:
Viscolul bate cu putere. Zăpada a acoperit pământul. Animalele sălbatice caută hrană. Sub tufe stă ascuns un iepure. Eu mă dau cu săniuța.

29. Subliniați subiectele din textul de mai jos:
Zăpada scârțâie sub pași. Cerul este albastru. În cuibul lui, șoarecele de câmp s-a trezit din somn. Iepurele a ciulit urechile. O cioară a scormonit cu ciocul sub zăpadă. În pădure steluțele de nea au înghețat.

30. Găsiți subiectele din versurile de mai jos și subliniați-le cu o linie:

Găina cerne făina.

Rîndunica dă cu lopățica.

O rățișoară mătură prin moară.

Rățoiul strînge gunoiul.

31. Scrieți propozițiile de mai jos, punînd în locul punctelor subiectele potrivite:

..... răsare în zori.

..... îngheață iarna.

..... e verde totdeauna.

..... ronțăie alune.

32. Copiați textul următor. Subliniați subiectele:
În sobă arde focul. Pisica toarce pe vatră. Păsările caută
mîncare. Vremea e rece.
33. Scrieți la sfîrșitul fiecărei propoziții întrebarea potrivită
pentru subiect și apoi subliniați-l:
1. Sandu, Maria, Nicușor și Ileana merg în livadă.
 2. În livadă sînt mere, pere, piersici și prune.
 3. Printre ramurile pomilor zboară păsări, fluturi și gîze.
 4. Radu și Adrian aleargă după fluturași.

2.2. Cuvinte care arată ce face, ce este, cum este ființa sau lucrul despre care se vorbește în propoziție

1. Arătați ce fac: fanfara, vrăbiuța, flăcăii, ploaia, copiii.
Exemplu: Fanfara cîntă.
2. Observați ce arată cuvintele subliniate în propozițiile de mai
jos:
*Lecția s-a terminat. Clopoțelul sună. Elevii ies în recreație.
Băieții se joacă cu mingea. Fetele sar coarda.*
3. Căutați și găsiți cuvinte care să arate ce fac: un om, o veveriță,
un școlar, niște muncitoare.
4. Alegeți, pentru propozițiile începute, cuvintele potrivite
date între paranteze:

1. Elevul	
2. Mărul	
3. Iepurele	
4. Mama	

(este fricos, înflorește, este harnică, citește).
5. Înlocuiți punctele de mai jos cu cuvinte potrivite:

1. Ieri		mult timp prin pădure.
2. Elevul de serviciu		tabla.
3. Avionul		deasupra orașului.
6. Alcătuiți propoziții cu următoarele cuvinte: înoată, curge,
se joacă, este silitoare, aleargă, este îmbelșugată, seamănă.

7. Subliniați cuvintele care arată ce fac: muncitorii, pionierii, elevii.

Exemplu: Muncitorii lucrează cu spor.

8. Găsiți predicate potrivite pentru subiectele de mai jos:

Mărul

Cucul

Griul

Secerătoarea

9. Subliniați predicatele din rîndurile de mai jos:

1. Apele sînt bogate în pește.

2. Munții sînt acoperiți cu păduri.

3. Mărul înflorește primăvara.

4. Elena desenează o floare.

10. Ce arată cuvintele subliniate în textul de mai jos:

Copiii *stau* în casă. Andrei *desenează*. Ana *brodează* un șervețel. Dănuț *doarme* în pat. Mama *calcă* rufe.

11. Copiați propozițiile de mai jos și subliniați predicatele:

1. Pescarii pornesc pe mare.

2. Ei dezleagă luntrea.

3. Aruncă năvoadele.

4. Au prins mult pește.

5. Mulțumiți, ei se întorc acasă.

12. Înlocuiți punctele cu predicate potrivite:

Copiii în curte. Unii după minge. Alții ..
..... un joc nou. Clopoțelul Copiii în
clasă. Tovarășa învățătoare lecția.

13. Alcătuiți propoziții folosind următoarele predicate:

zidește, se înalță, muncește, construiesc, învață.

14. Subliniați predicatele din propozițiile de mai jos:

1. Muncitorii sporesc producția.

2. Brigadierii lucrează voioși pe șantier.

3. Toți muncesc cu drag pentru scumpa noastră patrie.

15. Scrieți trei propoziții în care predicatul să fie la începutul propoziției și alte trei cu predicatul la sfîrșitul propoziției.

16. Stabiliți predicatele din rîndurile de mai jos:
 Ionel merge prin pădure. Dintr-un tufiș sare un iepure.
 Iepurele este un animal fricos.
17. Scrieți trei propoziții în care să aveți predicatul pe locul al doilea și apoi aceleași exemple treceți-le cu predicatul pe locul întâi
18. Copiați textul de mai jos și subliniați predicatele:
 Cucul este o pasăre călătoare. El depune ouăle în cuiburile altor păsări. Puișorii lui sînt lacomi. Ei mănîncă multe insecte.
19. În paranteză scrieți întrebările potrivite pentru cuvintele subliniate:
 Tata () *lucrează* la cîmp.
 Mama () *a pregătit* prînzul.
 Bunica () *împletește* ciorapi.
20. Găsiți predicate pentru subiectele următoare care să răspundă la întrebările date:
 1. Muncitorul (ce face?)
 2. Ogoarele (cum sînt?)
 3. Macul (cum este?)
 4. Rîndunelele (ce au făcut?) din țările calde.
21. Căutați predicate potrivite pentru subiectele care să răspundă la întrebările din paranteză:
 1. Privighetoarea (ce face?)
 2. Pionierii (ce au făcut?) în excursie.
 3. Fasolea (ce este?)
 4. Bujorul (cum este?)
 5. Grîul (ce va face?)
22. În locul punctelor scrieți întrebările la care răspund predicatele din propozițiile de mai jos:
 Noaptea a trecut. Roua strălucește pe flori. Soarele se ridică pe cer. Ziua e frumoasă. Oamenii pleacă la muncă. Ileana ..
 este școlăriță.
23. Subliniați predicatele din propozițiile de mai jos, punînd, la sfîrșitul fiecăreia, întrebarea adresată subiectului:
 1. Păsările călătoare se strîng în stoluri.
 2. Ele zboară spre țări îndepărtate.

3. Se apropie iarna.
 4. Munții sînt acoperiți de zăpadă.
 5. Timpul este friguros.
 6. Zăpada se așterne pe cîmp.
24. Din rîndurile de mai jos subliniați cu o linie subiectul și cu două predicatul:
1. Se arată zorile. În iarbă, brotăceii și-au început cîntecul.
 2. Iepurașii stau în poiană.
 3. Veverița sare din creangă în creangă.
 4. Pionierii se duc în excursie.
25. Pentru predicatul de mai jos găsiți subiectele potrivite:
- 1 latră.
 - 2 este fricos.
 - 3 este frumoasă.
 - 4 ară.
 - 5 este legumă.
 - 6 este roșie.
26. Pentru subiectele de mai jos alegeți din paranteză predicatul potrivit. Scrieți-le în locul punctelor:
1. Soarele
 2. Copiii mere.
 3. Florile
 4. Apele
 5. Cărbușul
 6. Cireșul
- (culeg, răsare, sînt adînci, înfloresc, este mic, sînt roșii).
27. Subliniați cu o linie subiectele și cu două predicatul:
- Valerică și Luminița își petrec vacanța în sat, la bunici. Bunicii au o grădină mare și frumoasă. În grădină, printre pomi sînt stupi. Nepoții o ajută pe bunica. Luminița smulge iarba, Valerică îi aduce apă de la pîrîu. Seara, toți se așază la masă. Bunica le spune povești frumoase.
28. Din textul de mai jos treceți în prima coloană subiectul și în cea de-a doua predicatul:
- Se scutură frunzele galbene. Le alungă vîntul pe poteci cu un foșnet uscat.

Pe cîmp se văd arăturile de toamnă. Oamenii harnici pregătesc cele necesare pentru iarnă.

Exemplu: *Subiectul* *Predicatul*
 frunzele. se scutură

29. Grupați în rubrici separate subiectele și predicatele din propozițiile de mai jos:

Zilele de vară au trecut. Școala a început. Copiii se întâlnesc iarăși. Ionuț povestește colegilor cum a petrecut vacanța. Sună clopoțelul. Elevii intră în clasă.

Nr. crt.	Subiectul	Predicatul
1.	Zilele	au trecut

30. Copiați textul de mai jos. Subliniați subiectul cu o linie și predicatul cu două linii:

Un pîrîiaș curge lin printre firele de iarbă. În pădure cîmpesc păsărelele. Veverița se urcă în vârful bradului. Copiii merg pe marginea drumului.

31. Scoateți subiectele și predicatele din textul de mai jos, așezîndu-le pe două coloane:

A sosit toamna. Razele soarelui nu mai sînt fierbinți. Zilele s-au micșorat. Noaptea încep să se răcească. Păsările călătoare au plecat în țările calde.

Exemplu:

Nr. crt.	Subiect	Predicat
1.	toamna	A sosit

32. Înlocuiți formulele de mai jos cu cuvinte, formînd propoziții:

1) S P
 2) P S

3) S , S P

4) P S , S , S

33. Următoarele propoziții puneți-le în formulă:

1. Mioara, Ileana și Sandu se joacă.

2. Cântă privighetorile.

3. Au plecat rîndunelele, cucii, berzele și graurii.

4. Vîntul bate.

34. Din versurile de mai jos subliniați cu o linie subiectele și cu două predicatele:

„Zările de farmec pline,

Strălucesc în luminiș;

Zboară mierlele-n tufiș

Și din codrii noaptea vine

Pe furiș.“

(G. Coșbuc — *Noapte de vară*)

35. Scrieți la locul potrivit întrebările cu care găsiți subiectul și predicatul:

Fulgii firavi se rotesc în aer. Frigul s-a mai domolit.

Noaptea a coborît peste sat. Zăpada moale și ușoară s-a așternut peste tot. Oamenii sînt liniștiți.

(Ce fac?) (Cine?)

Exemplu: Fulgii firavi se rotesc în aer.

36. Subliniați subiectul și predicatul din textul de mai jos după ce ați stabilit întrebările:

Razele soarelui încălzesc pămîntul. Zilele se fac tot mai lungi. Se apropie primăvara. Cresc mugurii. Florile pomilor fructiferi își fac apariția. Vor veni păsările călătoare.

Capitolul III

Cuvinte care denumesc ființe și lucruri

1. Dați 5 exemple de cuvinte care denumesc ființe.
2. Găsiți 5 cuvinte care denumesc lucruri.
3. Dați exemple de cuvinte care denumesc așezări omenești.
4. Grupați în coloane separate cuvintele care denumesc ființe și lucruri: cămașă, bluză, vrabie, găină, pantaloni, rîndunică, ghiozdan, barză, pardesiu, penar, creion, rață, gîscă.
5. Din versurile de mai jos subliniați numai cuvintele care denumesc ființe:

Vulpea pleacă din pădure

Și se duce în sat să fure,

O găină sau un pui.

Iară lupii nesătui

Au pornit-o după pradă.

6. Copiați rîndurile următoare și subliniați cuvintele care arată nume de lucruri:

În clasă sînt bănci noi. Pe ele sînt așezate cărțile școlare și cîte o floare.

Noi ne-am pregătit ghiozdanele pentru cărțile dăruite de partid. Ne-am cumpărat și coperte ca să le îmbrăcăm.

7. Scrieți sub fiecare titlu cuvintele potrivite:

lalele, pere, tei, garoafe, stejar, caise, trandafir, brad, mușcată, plop, nuc, viorele, mere, ghiocei, fag, cireșe, bujor.

Exemplu:

Flori

Copaci

Fructe

lalele

tei

pere

8. Grupați pe două coloane (ființe, lucruri) cuvintele de mai jos:

fluture, casă, furnică, pasăre, grădină, haină, șarpe, șoarece, cocoș, tractor, tren, pește, penar, pisică, miel.

Exemplu: *Ființe* *Lucruri*
 fluture casă

9. Precizați ce denumesc cuvintele scrise cu litere mai groase și ce denumesc cele scrise cu litere mai subțiri: **tablou**, *copii*, **cîmpie**, **sat**, *rîndunică*, *șarpe*, **uzină**, **locomotivă**, **depou**, *băiat*, *albină*, **tablă**, **casă**, *pionier*, **vapor**.

10. În propozițiile de mai jos găsiți cuvintele care denumesc ființe și lucruri.

Ion se duce la pădure. El taie un fag. Fagul este un copac. Coroana lui este stufoasă.

11. Alcătuiți cinci propoziții în care să folosiți cuvinte, nume de ființe și de lucruri.

12. Arătați ce denumesc cuvintele subliniate mai jos:

În *sat* s-a construit *un dispensar*. În *țara* noastră, toate comunele au *dispensare*.

Cooperatorii sînt îngrijiți de *medici*. Ei primesc *medicamente*.

13. Din rîndurile de mai jos scoateți pe două coloane cuvintele nume de ființe și de lucruri.

Într-o zi m-am dus pe cîmp. Pe arie se înălțau clăile de grîu. Țăranii cooperatori lucrau de zor. Am adunat și eu spicele rămase pe miriște.

Spre seară am pornit-o spre casă. În drum am întîlnit-o pe mama care se ducea la cooperativă să cumpere zahăr, ulei și biscuiți.

14. Ce denumesc cuvintele subliniate în versurile următoare:

„*Țara* noastră *frățioare*,

Are munți, păduri și sonde.

Spice mari din lanuri blonde...

15. Subliniați cuvintele care denumesc ființe și lucruri:

Soarele bătea în fereastra clasei. Păsările cîntau în grădină. Un pui de rîndunică a intrat pe geam. Vasilică l-a prins. Tovarășa învățătoare l-a certat și a dat drumul puiului afară. Puiul a zburat spre cer, iar noi l-am petrecut cu ochii.

16. Dați câte șase exemple de propoziții în care să aveți subiectele exprimate prin nume de ființe, care trăiesc în pădure și pe lângă casa omului.
17. Înlocuiți punctele cu cuvinte care denumesc ființe potrivite pentru a obține propoziții:
1. este silitor.
 2. citește frumos.
 3. coase o rochiță.
 4. sădește flori.
18. Alăturați cuvintelor date mai jos cuvîntul „niște” și observați prin ce se deosebesc de forma lor inițială:
deal, cîmpie, stejar, tractor, școală, vulpe, vînător, cheie, caiete, penar, bancă, poezie, pionier.
Exemplu: deal — niște dealuri.
19. Din textul de mai jos subliniați cu o linie cuvintele care denumesc un singur obiect și cu două linii pe acelea care denumesc mai multe obiecte:
Apele umflate veneau de la munte, umplînd văile. Soarele se arată din nou. Verdele pajiștilor strălucea și florile erau mai frumoase. Niște urși plecaseră după mure. Era plăcută pentru ei o zi răcoroasă în mijlocul verii. Blana lor e tare călduroasă.
- (Din lecția *Ursuleții neastîmpărați*)
20. Scrieți pe două coloane:
- a) nume de fetițe
 - b) nume de băieți
- Petre, Ileana, Ana, Ștefan, Dan, Adriana, Mircea, Gina, Mihaela, Lucia, Vasile, Mirela, Ion, Marin, Valentin, Gheorghiță, Adrian, Luminița, Elena, Paul.
- Exemplu: a) *Nume de fete* b) *Nume de băieți*
Ileana Petre
21. În textul de mai jos subliniați numele de persoane:
A sunat de recreație. Ionel Dumitrescu și cu Dan Georgescu organizează un joc. Mioara Popescu și Nina Ionescu sînt de serviciu și au rămas în clasă. Mioara deschide ferestrele și Nina șterge tabla.

22. Înlocuiți punctele cu cuvintele din paranteză:
 Ionică are trei prieteni. câțelul, ...
 pisiul și iepurașul. Ei se joacă prin grădină.
 Mioara, sora lui Ionică, nu se joacă cu ei. Ea are grijă de
, găina cea frumoasă.
 (Hector, Urechius, Negrișor, Moțata).
23. Dați câte trei exemple de cuvinte care să denumească: orașe,
 sate sau comune, ape, munți, țări.
24. Formați cinci propoziții cu cuvinte care denumesc animale
 sălbatice.
25. Scrieți trei propoziții despre cărțile pe care le-ați citit și trei
 propoziții despre spectacolele pe care le-ați vizionat.
26. Din rîndurile de mai jos subliniați cu o linie cuvintele care
 au rol de subiect și cu două linii celelalte cuvinte care denu-
 mesc ființe și lucruri:
 „Sorin scrie și învață la măsuta de lîngă fereastră. Maria
 deretică prin casă. În curte, tata repară cușca lui Azor.
 Sorin termină lecțiile. Iese în curte și-l ajută pe tata.“
 (Din lecția *Muncă și odihnă*)
27. Subliniați cuvintele nume de ființe și lucruri:
 „Legenda spune că voievodul Gelu, simțind că moare, i-a
 spus calului său credincios să-i sape cu piciorul mormîntul
 pe margine de apă.“
28. Precizați ce denumesc cuvintele de mai jos:
cal	iepure
scaun	găină
toc	om
caiet	peniță
rață	învățător
casă	piatră
- Exemplu: cal = nume de ființă.
29. Scrieți în caietele voastre câte patru cuvinte nume de animale
 domestice, flori și lucruri din casa voastră.

Nr. crt.	Nume de animale domestice	Nume de flori	Nume de lucruri din casă
----------	---------------------------	---------------	--------------------------

30. Scrieți sub fiecare titlu cîte cinci cuvinte care denumesc copaci, flori, legume, fructe.

Nr. crt.	Copaci	Flori	Legume	Fructe
----------	--------	-------	--------	--------

31. Copiați, în două coloane, cuvintele care denumesc păsări și apoi pe cele care denumesc pești:
 gîscă, biban, porumbel, vrabie, crap, rață, găină, caracudă, știucă, cioară, somn, scatiu, ciocănitoare.
32. În locul punctelor treceți numele comun cu care le putem numi (animale, păsări, flori, copaci, legume, insecte)
 urs, veveriță, vulpe, oaie, capră
 fluture, albină, cărăbuș
 porumbel, vrabie, găină, curcă
 garoafă, viorea, mușcată, lălea
 fag, stejar, brad, măr, cireș
 ceapă, morcov, fasole, mazăre
33. Scrieți cinci cuvinte care să denumească orașe și cinci care să denumească sate. Scrieți-le corect.
34. Subliniați numai cuvintele care se scriu cu literă mare și spuneți de ce?
 Joiana bea apă. În grajd, Roibu mănîncă fîn proaspăt. În cuiabar, Porumbaca stă pe ouă. Azor latră. Pe prispă toarce Negrișor.
35. Scrieți șase cuvinte care să denumească țări și șase care să denumească ape.
36. Explicați de ce cuvintele subliniate sînt scrise cu litere mari:
 1. Țara noastră se numește *Republica Socialistă România*.
 2. Capitala ei este orașul *București*.
 3. Prin *București* trece *Dîmbovița*.

4. În *București* este sediul *Comitetului Central* al *Partidului Comunist Român*.

37. Scrieți cinci cuvinte nume de persoană și cinci cuvinte nume de animale.

38. Scrieți voi corect cuvintele subliniate mai jos:

Dunărea primește mai multe râuri, ca: *oltul*, *argeșul*, *dîmbovița*. Ea se varsă în *marea neagră*. Pe malul mării sînt multe stațiuni noi, ca: *neptun*, *saturn*, *jupiter*, *venus*, *mamaia*.

39. Din cuvintele de mai jos subliniați pe acelea care denumesc zilele săptămîinii:

primăvara, soare, luni, rîndunica, vara, vineri, viorea, toamna, marți, seară, noapte, joi, miercuri, stejar, duminică, carte, sîmbătă.

40. Schimbați forma cuvintelor de mai jos, în așa fel ca să denumească mai multe obiecte:

oraș, țară, râu, munte, nor, ureche, măr, animal, sat, combină, drum, mare, stea, frate, steag, soră, stradă.

Exemplu: — oraș — orașe.

41. Din rîndurile de mai jos scoateți pe două coloane:

a) cuvinte care denumesc un singur obiect;

b) cuvinte care denumesc mai multe obiecte.

În fiecare dimineață cîntă o privighetoare în frumoasa și liniștita luncă din marginea satului.

Luna plutește deasupra pădurii adormite. Un arici mic stă ascuns printre firele de iarbă. O ceață deasă se lasă peste dealuri.

Capitolul IV

Cuvinte care exprimă acțiuni ale ființelor sau lucrurilor

1. Potrivii cuvintele care arată ce fac ființele, la numele de ființe scrise în stînga.

Tata(zboară)

Copiii(învăță)

Gîsca(muncește)

Fluturii(înoată).

Exemplu: Tata muncește.

2. Scrieți cinci propoziții arătînd ce fac: învățătorul, pionierii, cooperatorii, albinele, iepurii.

3. Înlocuiți punctele cu cuvintele din paranteză (cad, sună, înflorește, învață, împletește, zboară).

..... clopoțelul. Frunzele Garoafa

Luminița bunica. Vrabia

4. În locul punctelor puneți cuvintele potrivite:

Ostașii pe stradă. Trompetele

Steagul în vînt. Noi armata.

Ostașii țara.

5. Precizați cuvintele care arată acțiuni:

„Mihăiță aleargă la tatăl său și-i dă strugurele. Tata îl luă, dar îl păstră pentru mama. Ea îngrijește fără pic de odihnă de toată familia. Cînd îl primi mama zîmbi bucuroasă. Strugurele se întoarse iar la ea. Pricepuse îndată ce se întîmplase.“

(Din lecția *Iubirea de familie*)

6. Subliniați în textul de mai jos cuvintele care arată acțiuni:
„Țăranul s-a apucat de muncă. A adunat lemne uscate. A acoperit piatra cu ele, apoi le-a dat foc. Când piatra s-a înfierbîntat bine, a stropit-o cu apă rece. A făcut așa de mai multe ori, pînă cînd piatra a crăpat în bucăți.“

(Din lecția *Țăranul istet*)

7. Cu cuvintele de mai jos alcătuiți o mică compunere:
se înalță, au construit, vor locui, vor avea, au muncit, vor fi, se vor juca, vor alerga.
8. În textul de mai jos subliniați cuvintele care exprimă acțiuni:
Copiii merg la școală. Ei învață, scriu, citesc, desenează. După ore se întorc acasă. După masă se odihnesc și apoi își pregătesc lecțiile pentru a doua zi.
Părinții lor se bucură.
9. Schimbați forma cuvintelor subliniate la exercițiul 8 în așa fel încît să arate că acțiunea este făcută de o singură ființă.
10. Din versurile de mai jos stabiliți ce cuvinte exprimă acțiuni:
„Văl de brumă argintie
Mi-a împodobit grădina.
Firelor de lămîiță
Li se uscă rădăcina.
Peste creștet de dumbravă
Norii suri își poartă plumbul.
Cu podoaba zdrențuită
Tremură pe cîmp porumbul.“

(O. Goga — *Toamna*)

11. În locul punctelor scrieți cuvintele potrivite și spuneți ce exprimă ele:
1. Păstorul din fluier.
 2. Broaștele în baltă.
 3. Rîndunica spre cuib.
 4. Gîsca pe baltă.
 5. Tractoristul cu tractorul.
 6. Ileana o scrisoare.

12. În versurile de mai jos subliniați cuvintele care exprimă acțiuni:

„Dintr-un bob rotund și mic,
Crește grîul mare-n spic.
Spicul plin de bunătați
Poartă boabe sub mustăți.
Dacă-l semeni, mă-nțelegi?
Nu un bob-două culegi,
Ci o sută boabe-ntregi.“

13. Construiți cinci propoziții cu cuvinte care exprimă acțiuni săvîrșite de o singură ființă.
14. Construiți cinci propoziții cu cuvinte care exprimă acțiuni săvîrșite de mai multe ființe.
15. În textul de mai jos precizați cuvintele care arată acțiuni:
Apele curg șuvoi. Pămîntul mustește. Plopul se clatină în bătaia vîntului. Zăpada s-a topit. Stoluri de păsări sosesc din țările calde. Ele se opresc la cuiburile lor.
16. Din versurile de mai jos scoateți cuvintele care exprimă acțiuni:

„Bate vîntul, frunza cade
Vestejită de pe ram
Norii se întind pe ceruri
Ploaia-ncet lovește-n geam.“

(Din *Zile de toamnă* de G. Coșbuc)

17. În locul punctelor din propozițiile de mai jos, scrieți cuvintele potrivite din paranteză (încălzește, aștepți, înverzesc, plecați, cîntă, ascultă, merg):
Soarele strălucitor de primăvară pămîntul.
Tu cu nerăbdare să mergi la pădure. Luncile și câmpiile Voi în excursie.
Păsările cu plăcere cîntecul lor. Eu la pădure cu voi.
18. Subliniați în textul de mai jos cuvintele care exprimă acțiuni:
Intru în pădure și mă așez pe iarbă, la umbra unui copac. Pițigoii cîntă și mierlele fluieră. Eu urmăresc o veveriță care

sare din creangă în creangă. O șopîrlă se încălzește la soare. Pădurea își trăiește viața din plin.

19. La cuvintele de mai jos adăugați silabele care lipsesc ca să aveți un text complet și apoi subliniați-le.

E bine toamna în pădure. În... în poiană și admi... frunzele frumoase ale copacilor. Respi... aerul proaspăt și ne bucu... de liniștea pădurii. Ne întoar... acasă înviorați și odihniți. Apoi ci... și scri... cu multă plăcere.

20. Scrieți corect cuvintele din paranteză, în așa fel încît textul să aibă înțeles.

Nicușor își (petrec) vacanța la țară. El (se trezesc) în zorii zilei și (alerg) în luncă. Aici munca (sînt) în toi. El (întorc) fînul. E cald. Nicușor (fug) spre rîu. El (fac) baie și apoi (se întorc) la lucru.

21. Schimbați textul de mai jos, în așa fel încît cuvintele subliniate să arate acțiunea unui singur obiect:

Niște nori mici *plutesc* lin pe întinderea albastră a cerului. În crîng *cîntă* păsările. Vrăbiile *ciripesc* lîngă casă. Cosașii *ies* la cosit. Gospodinele *pregătesc* mîncare. Elevii *merg* la școală.

22. Cu cuvintele de mai jos alcătuiți o compunere cu titlul *Primăvara*:

au înflorit, sosesc, muncesc, ară, zburdă, ciripesc, stau, așteaptă.

23. Din textul de mai jos subliniați cu o linie subiectul și cu două predicatul:

Pădurea s-a scufundat într-o liniște adîncă. Pîraiele curg încet la vale. Noaptea a cuprins pămîntul. O cărare îngustă trece prin mijlocul pădurii.

În depărtare sună puternic sirena vaporului

24. Copiați textul de mai jos și scoateți subiectele și predicatele: Pe malul mării se află un sat de pescari. Dincolo de sat stîncile ajung pînă în apă. Aici se joacă mulți copii. Ei adună seoci și pietre colorate. Valurile mării izbesc țăr-mul cu putere.

Exemplu: *Subiect* *Predicat*
 un sat se află

25. Formați propoziții după următoarele formule:

<i>S</i>	<i>P</i>	<i>AP</i>
(cuvînt care denumește ființă)	(cuvînt care exprimă acțiune)	(cuvînt care denumește ființă sau lucru)
<i>S</i>	<i>S</i>	<i>P</i>
(cuvînt care denumește ființă)	(cuvînt care denumește ființă)	(cuvînt care exprimă acțiune)
<i>P</i>	<i>S</i>	<i>AP</i>
(cuvînt care exprimă acțiune)	(cuvînt care denumește lucru)	(cuvînt care denumește ființă sau lucru)

Exemplu: Pionierii privesc marea.

Clasa a III-a

Capitolul I

Propoziția

A. Subiectul

1. Subliniați subiectele din primele patru rînduri ale lecției de zi, la citire. Precizați la ce întrebări răspund.
2. Citiți textul, subliniați subiectele și puneți întrebarea:
Păsările călătoare au plecat. Frunzele copacilor, îngălbenite, cad. În văzduh croncănesc ciorile. Din cîmpii și livezi oamenii au strîns o recoltă bogată. Așa este toamna.
3. Aflați subiectele și puneți întrebarea:

„Sună pădurile, fișie frunzele,
Geme pămîntul;

.....
Cerul se întunecă, munții se clatină,
Mihnea tresare.“

(D. Bolintineanu — *Mihnea și baba*)

4. Subliniați *subiectele* din propoziția următoare. Observați unde sînt așezate în propoziție.
 1. Lumea așteaptă.
 2. E umed pămîntul.
 3. Din adîncuri omul scoate bogății nebănuite.
 4. Din vorbă-n vorbă se află adevărul.
 5. Ușor, printre frunzele copacilor adie vîntul.
5. Formați propoziții avînd ca subiecte cuvintele:
 - a) leul, maimuța, ciobanii, cerul, stelele, filmul, Sorin, Ioana.
 - b) zăpada, Sanda, casele, copacii, fumul, zilele, vacanța.

6. Formați propoziții avînd ca subiecte cuvintele:
copiii, niște oameni, cîmpia, munții, școala.

Exemplu:

Copiii

{ se joacă
vor cînta
alergaseră
sînt atenți
desenaseră
învăță
au plecat
sînt harnici
privesc

7. Alcătuiți propoziții cu subiectele:
cartea, vaporul, un măr, creionul, lecțiile, patria, oamenii,
niște penare, brazii, pădurea, niște flori, o casă.
8. Formați trei propoziții în care *subiectul* să se afle la mijlocul
propoziției și trei în care să se afle la sfîrșit. Puneți în paran-
teză întrebarea.
9. Puneți întrebarea și aflați subiectele din versurile urmă-
toare:

„Intrase sabie în țară...

Zaveră... ciumă... jaf și pară!“

(Șt. O. Iosif — *E mult de-atunci*)

10. Puneți în locul spațiilor punctate *subiectele* potrivite:

(ce ?) este un anotimp bogat și frumos.

(ce ?) sînt pline de rod. Jur împrejur (ce ?) copacilor au îngăl-
benit. (cine ?) au început (ce ?) roadelor și sînt bucuroși de re-
zultatul muncii lor.

(oamenii, frunzele, toamna, veselia, livezile, hărnicia, culesul)

11. Subliniați subiectele din versurile următoare:

a) „Turci, tătari, război și ciumă

Bîntuie în țara toată,

E o vreme blestemată.“

(Șt. O. Iosif — *Doi voinici*)

b) „Glasuri vesele răsună
Zic vioare, urlă vîntul...
Joacă toți cu voie bună,
Duduie subț ei pămîntul.“

(Șt. O. Iosif — *Vesellie*)

c) „Văile răsună toate,
Dealuri viu răspund,
Și vijelios se-nalță
Pulberea departe-n fund.“

(Șt. O. Iosif — *Icoane din Carpați*)

12. Citiți textul, puneți întrebările și aflați subiectele:

Iarba se clătina în bătaia vîntului. Ici, colo, floricele de mușetel brodau covorul cu alb. Cîte un fluture, tentat de mica floare albă, poposea pentru odihnă. Aripioarele lui multicolore îi încînta privirea. Numai un bondar tulbura liniștea. De undeva se auzea clipocitul înviorător al apei.

13. Citiți textul de mai jos, punînd, la sfîrșitul fiecărei propoziții, întrebarea cu ajutorul căreia aflați subiectul. Subliniați subiectele cu o linie:

Mama a venit acasă. Ea a plecat devreme la piață. A cumpărat zarzavaturi, legume și carne. În piață sînt și multe fructe. Pepenii și strugurii sînt fructele mele preferate. Acum noi vom face ordine în casă. În vacanță, eu o ajut pe mama în gospodărie.

14. Aflați subiectele din textele următoare, subliniați-le cu o linie și puneți oral întrebările:

a) Eu și cu Ionuț, fratele meu, ne facem planuri năstrușnice. O să ne dăm cu sania, cu schiurile, o să ne jucăm cu zăpadă. Ileana, sora cea mică, privește la noi nedumerită. Ea are doi ani și nu înțelege prea bine ce se întîmplă. Ileana nu a mai fost la munte. De aceea noi îi explicăm că acolo este zăpadă albă, pufoasă, că sînt mulți copii și noi o să fim fericiți.

Mama ne privește mulțumită.

b) — Ce faci aici? mă întreabă tata.

— Privesc la joaca celor mici, răspund eu încîntat.

În fața mea, Doina, Răzvan și Dragoș încearcă să repare o mașină. Răzvan, mai mic, se uită la Dragoș. Acesta trage de roți, crezînd că se vor desface. Doina, neîncrezătoare, le spune:

— Așteptați, să vină tatăl meu. El se pricepe...

Și copiii, supărați de nereușită, privesc în jur, așteptînd ajutor.

15. Copiați textul, subliniați subiectele și spuneți la ce întrebare răspund:

„Înfloresc grădinile,
Ceru-i ca oglinda;
Prin livezi albinile
Și-au pornit colinda...
Cîntă ciocîrliile
Imn de veselie;
Fluturii cu miile
Joacă pe cîmpie.“

(Șt. O. Iosif — *Cîntec*)

16. Aflați subiectele din propozițiile următoare, punînd corect întrebările:

Ursul rănit se târa printre copaci. Căuta adăpost. Ajuns, își ascunse botul în blana moale. Afară se iscase frigul. Norii negri năpădeau luna. Stelele nu se mai zăreau. La căldura bîrlogului ursul se pregătea pentru hibernare.

17. Puneți întrebările și aflați subiectele. Observați locul subiectului în propoziție:

Am plecat la pădure Ionel, Mioara și eu, mezinul familiei.

— Am găsit mure, strigă Mioara bucuroasă.

M-am dus la ea și într-adevăr, un rug de mure se întindea la picioarele noastre. Fructele negre te îmbiau să le culegi. Ionel s-a grăbit și s-a înțepat la deget.

— Nu știai că rugul de mure înțeapă, întrebă Mioara?

Ionel scîncește dar gustul plăcut al fructelor îl face să uite durerea.

18. Subliniați subiectele din textul următor. Construiți alte propoziții în care subiectele din text să se afle la începutul, la mijlocul sau la sfârșitul propoziției.

Patria mea este foarte frumoasă. Munții înalți îi străjuiesc întinderile. Ape învolburate se prăvălesc de pe creste. Pădurile cu bogăția lor acoperă înălțimile. Cîmpiile și luncile sînt la fel de frumoase. Ele sînt grînarul țării. Dar nu ar fi totul atît de frumos dacă n-ar fi dealurile și podișurile. Toamna, încărcate de rod, ele sînt o adevărată comoară.

B. Predicatul

1. Subliniați predicatele din textul următor și puneți întrebările cu care le aflați.

— Hai să plecăm, mă îndeamnă Gheorghică.

Mergem încet, cu grijă. Pe malul bălții papura își leagănă săbiile în bătaia vîntului. Deodată ne-am oprit. În fața noastră, un stîrc cenușiu privea în jur cu neîncredere. Penele moi acopereau trupul delicat. Niște picioare lungi îl fereau de atingerea apei. Ochii erau mici, negri, iscoditori. Mai departe, alți stîrci își ciuguleau hrana. Ciocul lor ascuțit le este de mare folos.

Am plecat spre casă bucuroși că i-am văzut și le-am admirat silueta zveltă.

2. Puneți întrebările și aflați predicatele:

„Satu-i strîns în bătătură,
Cîntă, joacă, chefuiește...
Sună toba; plin dulapul
se-nvîrtește.“

(Șt. O. Iosif — *Cucoarele*)

3. Construiți propoziții cu predicatele:
să socotească, nădăjduiesc, se strecoară, nu-s terminate,
așteaptă, înalță, să cerceteze.

4. Alcătuiți și scrieți în caiete propoziții folosind predicatele următoare:
n-a găsit, știe, să rostim, n-ai, am, se deschide, năvălesc, a venit, înțelesesem.
5. Construiți propoziții cu predicatele date și spuneți la ce întrebare răspund:
a) să muncească, se joacă, se îndulcește, trîntește, ne ducem, să nu apară, lucește, desenezi, va observa, a cîntat.
b) se află, începuse, se opri, apăru, a ținut, va citi, să arunce, vor face, zise, să amînăm, nu știu, ieșiseră.
6. Construiți propoziții cu predicatele următoare, apoi subliniați cu o linie pe cele care arată ce face subiectul și cu două linii pe cele care arată cum este sau ce este subiectul:
se născuse, pricepeau, erau năpăstuiți, arunc, aș putea, să lămurim, era inteligent.
Exemplu: Fram *se născuse* printre ghețari.
7. Alcătuiți propoziții în care să arătați cum sînt, ce sînt sau ce fac primăvara:
copacii, iarba, gîzele, cooperatorii, soarele, cerul, oamenii, animalele sălbatice, păsările.
8. Alcătuiți trei propoziții cu predicate care arată ce face subiectul și trei propoziții avînd ca predicat cuvinte care arată ce este sau cum este subiectul.
9. Puneți predicatele potrivite (cele indicate în paranteze) în locul spațiilor punctate în așa fel, încît să se formeze propoziții:
 1. Noaptea
 2. De undeva un fișit.
 3. O pasăre pe creanga unui copac.
 4. Stelele una cîte una.
 5. În curînd luna.
 6. Liniștea toată natura.
 7. Prin case copiii lecțiile.
 8. A doua zi la școală.
 (își pregătesc, răsaie, a cuprins, vor merge, se aude, s-a oprit, se apropie, apar).

10. Scrieți propoziții în care să arătați ce fac, cum sînt, ce sînt următoarele animale sălbatice:
ursul, lupul, vulpea, veverița
(în locul spațiului punctat adăugați denumirile altor animale sălbatice cunoscute).
11. Găsiți cinci proverbe, scrieți-le, puneți întrebarea și aflați predicatul pe care-l subliniați cu o linie.
12. Construiți propoziții în care să arătați ce fac în școală sau cum sînt:
elevii, tovarășa învățătoare, pionierii, manualele, caietele, clasa, băncile.
13. Completați exemplele date cu predicate potrivite, din coloana alăturată, în așa fel încît propoziția să aibă înțeles:
1. Păsările călătoare	sufflă
2. Ele spre ținuturile calde.	așteaptă
3. Primăvara la cuiburile lor.	va împodobi
4. Vîntul puternic.	au plecat
5. Noi pe stradă grăbiți.	se reîntorc
6. Copiii cu nerăbdare iarna.	mergem
7. Zăpada albă orașul.	zboară
14. Puneți în locul întrebărilor din paranteze predicatele potrivite:
În dumbravă (ce fac?) păsările. Întreaga natură (cum este?). Într-un salcîm bătrîn (ce a făcut?) cuib o pasăre. Penele ei (cum sînt?) frumos. Pe malul apei (ce a făcut?) un cocostîrc. Pe deasupra crîngului (ce fac?) în zbor rațe sălbatice.
15. Subliniați cu o linie predicatele care arată ce fac subiectele și cu două linii pe cele care arată cum sînt sau ce sînt subiectele:
„E bătrîn. Înțelege că-i bătrîn, că-i netrebnic, că cele cîteva zile ce i-au mai rămas sînt o povară pe capul tuturor. De cînd s-a îmbolnăvit, nu-l mai strigă nimeni, nu-l mai mîngîie nici o mînă, nu se mai întoarce spre el nici o pereche de ochi.“

(Emil Gîrleanu — *Grivei*)

16. Citiți textul, puneți întrebările și aflați predicatele:

„Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Botinele îi erau pline de colb. Colțunii căzuseră și arătau niște piciorușe pîrlite de soare, cu genunchii nu tocmai curați. Capu-i era foarte scurt tuns, băiețește. Gura-i era cam mare și obrazii prea roșii. Numai ochii căprii, umbriți de gene negre, aveau în ei cîte o mică floare de lumină.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

17. Citiți textul, subliniați predicatele, precizați întrebarea la care răspund:

a) „A venit un lup din crîng

Și-alerga prin sat să fure

Și să ducă în pădure

Pe copiii care plîng.

Și-a venit la noi, la poartă,

Și-am ieșit eu c-o nuia:

«— Lup flămînd cu trei cojoace,

Hai la maica să te joace» —

Eu chemam pe lup înapoi,

El fugea-ncotro vedea.“

(G. Coșbuc — *Cîntec*)

b) „A fost odată, într-un colț de țară, un potcovar, pe nume Petcu. Toată lumea îl cunoștea și îl prețuia. Petcu trudea din zori și pînă-n noapte; nu se da înapoi de la vreo muncă. Avea Petcu și un fecior: pe Iliuță.“

(Al. Mitru — *Banul muncit*)

C. Acordul predicatului cu subiectul

1. Completați cu predicate potrivite spațiile punctate mai jos, în așa fel încît să alcătuiți propoziții:

1. Stiloul 4. furtuna.

2. floarea. 5. Telefonul

3. Laptele 6. Colegii

2. Puneți în locul spațiilor punctate subiectele potrivite care, împreună cu predicatele, să formeze propoziții.

1. strălucesc.	4. Susură
2. Bate	5. a plecat.
3. citește.	6. Răsare

3. Puneți în locul întrebării predicatul potrivit.

1. Ursul (ce face?) prin copaci.	4. Vânătorul (ce face?)
2. Rîndunica (ce este?) călătoare.	la vânătoare.
3. Tatăl meu (ce este?).	5. Vulpea (cum este?).
	6. Copiii (ce fac?) .

Exemplu: Ursul se cațără prin copaci.

4. Construiți propoziții cu următoarele subiecte:
greierele, albina, fluturii, gizele, gîndăcelul.

Exemplu: Greierele cîntă.

Greierele a cerut hrană furnicii.

Greierele a fost leneș.

5. Completați spațiile punctate cu subiecte potrivite pentru predicatele propozițiilor.

1. a încolțit repede.

2. A rupt o creangă.

3. Pe cîmp a fost cules.

4. Pe malul lacului sta

5. De departe se aude

6. Alcătuiți propoziții cu predicatele următoare:

crește, va sădi, am alergat, răsărise, seceram, văd.

Exemplu: Copilul crește.

În grădină crește o floare.

7. Potriviți cuvintelor din prima coloană altele din a doua coloană, în așa fel încît să formeze propoziții:

1. Furnicile	neistovite.	muncește
2. Omul	în fabrică.	vor cînta
3. Ieri	împreună cu tata.	vom cînta
4. La serbare, copiii	o melodie nouă.	am învățat
5. Astăzi	pentru o nouă emisiune.	muncesc

8. Modificați forma cuvintelor din paranteză în așa fel, încât puse în locul spațiilor punctate să formeze propoziții cu înțeles:

1. A venit

2. codrului sînt pustii.

3. Pe un deal din apropiere culeg fructele.

4. încărcate cu porumb merg spre fermă.

5. cîntă ascuns printre ierburile uscate.

(poteca, greieri, toamna, om, mașină.)

9. Puneți predicatele din paranteze la forma cerută de subiectul propoziției. Explicați cum ați gîndit.

a) „O grămadă de gîngănii

(a încărca) căruțe, sănii

Gărgărițele mărunte

(a urca) bobul cît un munte.

Boii domnului (a se-nhăma)

(a căra) sîmburi, (a căra) poamă.“

(D. Moldoveanu — *Pui de greier*)

b) Razele soarelui (a încălzi) pămîntul. Deodată cerul (a se întuneca. Nori grei, negri, îl (a acoperi). Fulgerele (a spinteca) văzduhul. (a veni) ploaia. Străzile (a rămîne) pustii.

10. Acordați predicatele din paranteză cu subiectele. Scrieți propozițiile corect:

1. Elevii (a ieși) de la școală.

2. Ei (sînt vesel) și (bucuros) de rezultatele obținute.

3. Vîntul (a adia).

4. El le (a răvăși) șuvițele de păr.

5. În pădure, frunzele (a se așterne) într-un covor moale.

6. Ele (a avea) culoare ruginie.

11. Faceți acordul predicatului cu subiectul.

„— Patrocle, îi (a zice) ea, eu (aș ști) că tu (a fi) un cățel vrednic și viteaz; dar ce (a se face) noi dacă (a se rătăci) prin pădure?“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

12. Copiați textul, scoateți subiectele și predicatele și puneți întrebarea. Explicați acordul.

Soarele se ridicase deasupra orizontului. Dealurile și văile erau încălzite într-o pîclă galbenă. În zare se vedeau cîmpiile bogate. Un rîu, ca un fir de beteală, străbătea întinderea. Exemplu: Soarele — subiect — *ce?*

D. Propoziția simplă (alcătuire, recunoaștere)

1. Recunoașteți propozițiile simple din textul următor:

Noaptea se lăsase. Cineva a strigat în întuneric. Iepurele este fricos. El fuge să se ascundă într-o scorbură. Ochii privesc în toate părțile. Inima bate. Urechile sînt ciulite. Așteaptă dimineața.

2. Citiți textul. Observați propozițiile simple și subliniați cu o linie subiectul și cu două linii predicatul.

Elevii citesc. Tovarășul învățător este atent. Cînd ei greșesc, îi corectează. Ionel a terminat. El este atent și conștiințios. Colegul său de bancă, Sorin, a fost neatent. El a greșit. Azi a luat o notă rea. Sorin a fost pedepsit.

3. Alcătuiți propoziții simple despre obiectele din clasa voastră.

4. Formați propoziții simple despre:

ninsoare, fulger, zăpadă, ploaie, copac, Doina și Ioana. Exemplu: Ninsoarea încetează.

5. Completați spațiile libere cu cuvintele potrivite. Ce ați realizat?

Este toamnă. privește. Frunzele Ele se usucă. erau culese. Oamenii ..
..... Uneori Va veni este trist.

(iarna, copilul, muncesc, îngălbenesc, cerul, fructele, plouă, cad).

6. Transformați următoarele propoziții în propoziții simple: Pe ogoare, în livezi și grădini cooperatorii muncesc. Elevii ajută la culesul fructelor. Merele și perele sînt gingașe. Sorin vorbește cu brigadierul.

(După *Munca ne e dragă*, din manualul de clasa a III-a)

7. Găsiți pentru cuvintele din prima coloană altele corespunzătoare din a doua coloană și formați propoziții. Faceți schema lor.

Școlarii	sînt înalți
Caii	construiesc
Stelele	erau curate
Copiii	aleargă
Oamenii	păliră
Cărțile	este liniat
Munții	se odihnesc
Caietul	învăță

S P

Exemplu: Școlarii învață.

8. Asociați cuvintele din cele două coloane astfel încît să formați propoziții:

Mama	toarce
Pisica	este verde
Puii	coase
Girafa	sînt frumoși
Pădurea	este înaltă
Greierile	cîntă

9. Formați propoziții simple adăugînd cuvintelor date cuvinte potrivite din paranteză:

- 1) Un tractor
- 2) Muncitorul
- 3) Florile
- 4) Mărul
- 5) o casă.
- 6) ghiociei.
- 7) lampa.

(apar, este hrănitor și aromat, se vede, este conștiincios, se aprinde, sînt frumoase, ară).

10. Puneți cuvinte potrivite în locul punctelor. Formați propozițiile simple și aflați subiectul și predicatul.

..... spune. Coboară Umbra nopții cuprinde întreaga natură. Luna Apar

Frunzele și iarba Un câine
se culcă. Ionel și Marioara sînt
cuminți și ascultători.

11. Spuneți felul propozițiilor și subliniați cu o linie subiectele și cu două predicatelor. Faceți schema propozițiilor.

A sosit primăvara. Copacii înmuguresc. Apar frunzele. Sosec păsările. Cerul este senin. Gîzele zboară.

12. Alcătuiți propoziții simple prin care să se spună ceva despre: o casă, lacul, un vapor, o excursie, niște cercetători, copii, un cățel, cartierul.

13. Copiați textul, transformați propozițiile dezvoltate în propoziții simple. Citiți propozițiile simple și precizați subiectele și predicatelor:

Ionel vorbește repede. El a învățat bine lecția. Colegii îl ascultă cu atenție. Ei se bucură de izbînda colegului lor. Colectivul clasei este unit. Toți se ajută între ei. Băieții și fetele muncesc cu spor.

Exemplu: Ionel vorbește.

14. Copiați textul și transformați propozițiile simple în propoziții dezvoltate.

Toamna a sosit. Fructele s-au copt. Timpul este frumos. Frunzele îngălbenesc. Păsările au plecat.

16. Alcătuiți cinci propoziții simple și dezvoltați-le. Subliniați cu o linie cuvintele adăugate.

17. Din propozițiile simple formați propoziții dezvoltate adăugînd alte cuvinte:

„Marea e liniștită. Soarele apune. Cerul se înnoarează. Furtuna vine. Marea se posomorăște. Valurile se ridică. Întunericul se lasă. Vîntul vîjîie. Valurile izbesc. Vaporul luptă. Pereții trosnesc. Marinarii strigă. Furtuna se potolește. Se lasă liniște.“

(După Al. Vlahuță)

Capitolul II

Părți de vorbire

A. Substantivul (recunoaștere, fel, număr)

1. Formați propoziții cu următoarele substantive:
toamnă, pământ, ploaie, porumb, hambare, ciorchini, roade, păsările.
2. Puneți în locul spațiilor punctate substantivele potrivite din paranteză:
Lupul este El cutreieră după hrană. Dacă întâlnește său sau alte le mănâncă. sa este nemăsurată. se feresc de căci este periculos. Ei îl vânează.
(oamenii, pădurile, în drumul, oi, un animal, viețuitoare, lup, lăcomia)
3. Completați spațiile punctate cu substantivul potrivit, cerut de întrebare:
 - a) Iepurașul șchiop
Treieră un (ce?)
(Ghicitoare — Vîrtelnița)
 - b) Sîrguința țese (ce?);
Iară lenea pierde (ce?)
(vremea, snop, pînza)
4. Dați cinci exemple de substantive care denumesc fenomene ale naturii. Formați cu ele propoziții.
5. Dați zece exemple de substantive nume geografice. Formați propoziții cu ele.

6. Completați tabelul următor cu substantive cerute de rubrică

S U B S T A N T I V E

Nume de ființe	Nume de lucruri	Nume de fenomene ale naturii	Nume de persoane	Nume de localități	Nume de țări	Nume de ape

7. Dați cîte trei exemple de substantive proprii nume de orașe, de ape, de munți, de țări. Construiți cu ele propoziții.

8. Subliniați substantivele din textul următor:

a) „Văzînd Făt-Frumos că Strîmbă-Lemne n-a făcut nici o ispravă, a hotărît să rămîie de pîndă Sfarmă-Piatră, iar el și cu Strîmbă-Lemne au pornit la vînat.“

(Ion Creangă — *Făt-Frumos fiul iepei*)

9. Explicați ce denumesc substantivele din textele următoare:

a) „...ieșim să vedem în poieni viorelele, toporașii și ciuboțica-cucului“.

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

b) „Iată vin pe rînd, păreche, și pătrund cole-n poiană

Bujorelul vioi, rumen, cu năltuța odoleană,

Frățiori și romănițe care se ațin la drumuri,

Clopoței și mazărele îmbătate de parfumuri.“

(V. Alecsandri — *Concertul în luncă*)

c) „Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare

Strălucește și dezmiardă oceanul de ninsoare,

Iată-o sanie ușoară care trece peste văi...

În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.“

(V. Alecsandri — *Iarna*)

10. Dați exemple de zece substantive care se scriu cu majusculă și explicați oral scrierea.

11. Citiți propozițiile următoare și explicați de ce sînt scrise cu majuscule anumite substantive:

1. Marian, Florin și Andrei sînt foarte buni prieteni.

2. Ei se joacă uneori cu Lăbuș, cîinele.

3. Astăzi mergem în excursie la Brașov.

4. Vara trecută am făcut baie în Mureș.

5. În satul Humulești s-a născut Ion Creangă.

6. Ziua de 1 Mai este întîmpinată de oamenii muncii cu noi realizări în producție.

7. Patria noastră, Republica Socialistă România, este o țară frumoasă și bogată.

8. Munții Carpați străjuiesc cu înălțimile lor pămîntul patriei noastre.

12. Dați cîte cinci exemple de substantive proprii cu nume de orașe, de ape și de munți. Formați cu ele propoziții.

13. Faceți o scurtă compunere intitulată *Patria noastră* în care să folosiți, pe lîngă substantive comune, și substantive proprii. Subliniați substantivele scrise cu majusculă și explicați scrierea lor.

14. În textul următor, subliniați substantivele comune cu o linie, iar pe cele proprii cu două linii:

„În acea zi de iunie 1466, Ștefan Vodă ținea sfat cu dregătorii, în spătăria mică. În dreapta îl avea pe Dobrul logofătul, în stînga pe Ilieș spătarul, în față pe Teoctist mitropolitul, pe Mogoș postelnicul și pe Ioan vistierul și încă doi dregători mai tineri. În fundul sălii, aproape de ușă, străjuia Haneș, vâtaful copiilor de casă.“

(Dumitru Almaș — *Arcașul Măriei Sale*)

15. Copiați textul și subliniați substantivele comune cu o linie și pe cele proprii cu două linii:

Mihai, fiul lui Pătrașcu cel Bun, era ban al Craiovei. Oamenii îl prețuiau pentru vrednicia și dreptatea lui. Alexandru cel Rău, domnitorul țării, voia să-l piardă. Mihai pleacă

la Constantinopol unde era sprijinit de Iani Cantacuzino, fratele mamei sale.

.....
16. Povestiți mai departe întâmplarea de mai sus și subliniați substantivele comune și proprii.

17. Citiți textul și scoateți substantivele. Arătați felul lor.

× Când Vlad Tepeș, dușmanul hoției și al necinstei, veni la trôn, Tara Românească era foarte slăbită din pricina deselor ciocniri cu turcii, cărora tatăl său Drăculea nu le mai putea ține piept.

18. Completați spațiile punctate cu substantivele potrivite:

1. Bate cît e cald.

2. se cunoaște după roade și după fapte.

3. își schimbă părul, dar ba.

4. După mulți s-arată.

19. Copiați textul, scoateți substantivele și precizați numărul.
„Pe frunza unui nufăr, o broscuță se bucură și ea de frumusețea și răcoarea nopții.“

(Emil Gîrleanu — *Mărinimie*)

20. Puneți următoarele substantive la numărul plural:

stîină, avion, oraș, lac, păstor, miel, lup, creion, loc, foc, cîine.

Exemplu: stîină — stîni, stînile.

× 21. Treceți următoarele substantive la numărul plural; formați cu ele scurte propoziții:

a) stradă, curte, găină, coteț, boboc, luncă, floare, căpiță, picătură, rochiță, bunică;

b) paznic, doctor, roată, cîmpie, fiică, minge, batistă, cheie, frate, vînător, mal;

c) fulg, frunză, ghiocel, mugur, albină, copac, vrabie, pionier, sac.

22. Formați singularul următoarelor substantive:

gărgărițe, furnici, ucenici, maci, saci, străzi, ogrăzi.

23. Puneți substantivele aflate în paranteză la numărul plural:

1. (Omul) merge pe stradă.

2. Din toate direcțiile vin (mașina, troleibuzul, autobuzul)
 3. În crîng ciripesc (pasărea).
 4. (Satul) patriei noastre înfloresc din zi în zi.
 5. (Cîmpia și pădurea) au înverzit odată cu sosirea primăverii.
24. Puneți substantivele următoare la numărul plural:
vară, dimineață, rîu, pescar, ciupercă, luntre, pește, veve-riță, soră.
25. Subliniați substantivele la numărul singular cu o linie și pe cele de la numărul plural cu două:
„Veniseră acolo toate locuitoarele văilor și munților, toate neamurile de zburătoare, de la cîmpie și de la baltă, și toți cîntăreții cei mărunți din dumbrăvi și livezi.“
- (M. Sadoveanu — *Stigletele*)
26. Treceți toate substantivele din exercițiul 25, care sînt la singular, la plural, iar pe cele de la plural la singular.
27. Subliniați substantivele, precizînd felul și numărul lor:
„Primăvara, mama noastră,
Suflă bruma din fereastră.
Și zăpada de pe coastă.“
- (Din folclor)
28. Treceți toate substantivele de la exercițiul 27 la numărul plural.
29. Din textele a), b), c) și d) scoateți substantivele, arătînd felul și numărul lor.
- a) „În sfîrșit, duminică a venit tatăl mamei, bunicul meu David Creangă, din Pipirig, la noi, și văzînd cearta iscată între tata și mama din pricina mea, a zis:
— Las', măi Ștefane și Smărănducă, nu vă mai îngrijiți atîta, că am să iau nepotul cu mine și am să-l duc la Broșteni, cu Dumitru al meu, la profesorul Neculai Nanu de la școala lui Baloș, și-ți vedea voi ce-a scoate el din băiet, că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Gheorghe, am rămas tare mulțumit cît au învățat acolo.“

(Ion Creangă — *Amintiri din copilărie*)

Exemplu: Tatăl — substantiv comun, numărul singular.

b) Frunză n-are

Nu-i nici floare.

Prin pădure, pe ogor,

Stă mereu într-un picior

Subt umbrela ei cea mare,

Să n-o vadă mîndrul soare!

Ce e?

(Ciuperca)

c) „Copacii ei, bătrîni și deși, carpeni, frasini, mesteceni, croiesc din ramurile lor, ici porți de verdeață, colo hrube de umbră și, sub aceste tainițe de pădure, poteci singuraticе serpuiesc pînă ce se șterg în întuneric.“

(Emil Gîrleanu — *Lunca din Mircești*)

d) Ionel este un copil harnic, el îngrijește grădina din jurul casei. Toamna trecută a pus în pămînt un sîmbure. Toată iarna a stat sîmburele sub zăpadă. Primăvara a încolțit. L-a văzut și Sandu, prietenul lui. Au ieșit două frunzulițe, și alte două frunzulițe, pînă cînd a început să semene cu un pomișor.

30. În dreptul substantivelor date, scrieți alte substantive cu înțeles asemănător dintre cele aflate în paranteză:

Baston

Batic

Condei

Etajeră

Învățător

(basma, creion, băț, bîță, raft, poliță, dascăl).

31. Grupați cuvintele în așa fel încît să aibă înțeles asemănător.

a) luminiș, ghețuș, pășune, poiană, lunecuș, imaș.

b) păstor, luptă, pirat, pieton, război, tîlhar, cioban, bătaie, trecător.

c) spaimă, hotărîre, primejdie, prietenie, sentință, groază, pericol, frică, camaraderie.

d) pilot, pisoi, odaie, odraslă, nea, cameră, aviator, omăt, motan, copil, zăpadă.

e) compunere, univers, ființă, post, mapă, cosmos, funcție, servietă, compoziție, vietate.

Exemplu: compunere — compoziție.

32. Înlocuiți cuvintele subliniate din propozițiile următoare cu unul din substantivele așezate în coloana alăturată, cu înțeles asemănător:

1) Cămila este un animal care rezistă
în *deșert*.

2) Bunicul lui Ionel este *invalid*.

3) Elevii învață cu *sîrguință*.

4) Când se joacă, Monica face *zgomot*.

5) În *livadă* au înmugurit pomii.

6) Vlad a primit o *sancțiune* pentru că
n-a fost cuminte.

hărnicie

larmă

grădină

pedeapsă

pustiu

infirm

2.1. Pronunțarea și scrierea cuvintelor care conțin grupurile **ia, ie, ea, oa**

1. Citiți cuvintele:

iapă, iarbă, iaz, iad, iarnă, ambreiaj, iasomie, amiază.

2. Găsiți cinci exemple de substantive care să conțină grupul **ia**.

3. Citiți cuvintele următoare și subliniați grupul de sunete **ia**:
chiabur, ghiaur, schiaună, miaună, croiască.

4. Subliniați formele corecte din grupurile paralele următoare:

a) eșire — ieșire

iepure — epure

eftin — ieftin

b) eu — ieu

iește — este

iel — el

icle — ele

eram — ieram

5. Dați și alte exemple de cuvinte care încep cu grupul **ie** sau **e**, făcând deosebirea între forma corectă și eventualele forme greșite.
6. Completați cuvintele următoare cu grupul **ie**:
 ..pure, ..ftin, feme..., statu..., stăru..., năru..., pa...,
 oda..., ..deră, ..rtare, lămî..., ..șim, ..șire, ..rburi.
 Exemplu: ienupăr
7. Găsiți cuvinte care conțin grupul **ea** și formați cu ele propoziții:
 Exemplu: seară, țeapă etc.
8. Subliniați formele scrise corect din grupurile paralele următoare:

greșală	— greșeală
clujean	— clujan
orășean	— orășan
oblojală	— oblojeală
maramureșan	— maramureșean
sfîrșească	— sfîrșască

9. Scrieți după dictare și apoi citiți cuvintele:
 candidează, evoluează, prelucrează, efectuează, perdea, sardea, cafea, canapea, cișmea, curea, bea, leagăn, seamăn, treaz, andrea, aevea, adesea, mea, fidea, cartea.
10. Completați cuvintele următoare cu grupurile **oa**, **ea**:
 fl...re, muncit...re, s...re, frum...să, desen...ză, lucr...ză, pedal...ză.
11. Scrieți după dictare și apoi citiți cuvintele:
 coate, oaie, poartă, roată, doar, foarte, soare, dogoare, coajă, toată, oală, poate, noapte.
12. Citiți cuvintele și subliniați grupul **oa**:
 coală, oară, oase, oameni, oarbă, oaste, coboară, mioară, moară, foame, frumoasă, omenoasă, coasă, roasă.
13. Așezați pe coloane cuvintele de mai jos potrivit scrierii cu **ia**, **ie**, **ea**, **e** sau **oa**:
 a) Atîția, baie, blochează, ceas, epocă, fier, soare, aceștia, este, ieftin, el, biet, ploaie, iepure, viață, ieșean.

- b) Geam, încheagă, ești, erou, doar, piață, seamă, întemeiez, ied, șea, meu, ieșire, piatră, trebuia, deal, poartă, soartă, statuie.
14. Puneți în locul liniuțelor grupurile de litere potrivite (**ea, ia, ie, oa**):
cart..., c...dă, p...tră, f...r, c...lă, m...re, pod..., am...ză, gutu..., surc..., dog...re, ...tagan, ...r, d...r, v...zure, lucr...ză.
15. Alcătuiți propoziții formînd o scurtă compunere în care să se găsească cuvinte ce conțin grupurile de sunete: **ia, ea, ie, oa**. Subliniați cuvintele și citiți-le cu atenție.

B. Adjectivul (recunoaștere)

1. Citiți textul și aflați care sînt adjectivele:
Printre firele de iarbă fragedă se zăreau ascunși fragii roșii și parfumați. Copiii i-au adunat cu îndemînare. Soarele, cu razele lui calde, blajine, îi privighea printre crengile rămu-roase ale copacilor.
2. Copiați textul, subliniați adjectivele cu o linie și substantivele pe care le lămuresc cu două linii:
Stejarul bătrîn și rămuos își întinde crengile groase, împodobite cu frunze crestate. Ici, colo, cîte un plop mlădios își tremură frunzele foșnitoare. Poiana din pădure este împodobită cu flori frumoase, multicolore. Păsările ciripesc voioase și gîzele cu aripioare străvezii desenează în aer linii nevăzute.
3. Grupați în tabel cuvinte care arată însușiri și notați sub ele substantivele ce pot avea însușirea respectivă.

Exemplu:

verde	ușor	proaspăt	
iarbă			
creion			

4. Alăturați substantivele corespunzătoare următoarelor adjective: înverzite, înflorată, ascuțit, veșted, interesant.

5. Descrieți un colț din natură folosind adjective care să arate însușiri ale plantelor și animalelor din pădure.
6. Alcătuiți propoziții în care substantivele:
ploaie, vînt, pămînt, copac, mor, frunză, pădure, cer,
să fie lămurite de adjective care să răspundă la întrebarea
care?, ce fel de?
7. Scrieți o scurtă compunere în care să folosiți adjective.
Subliniați-le.
8. Formați cinci propoziții în care adjectivele să se afle înaintea
substantivelor.
9. Găsiți adjective care să lămurească substantivele:
lac, privire, locuri, carte, exercițiu.
10. Găsiți cele mai potrivite adjective pentru următoarele sub-
stantive: patrie, lan, republică, unelte, casă, vapor. Alcătuiți
cu ele propoziții.
11. Puneți în locul spațiilor punctate adjectivele potrivite. Spuneți
la ce număr sînt.
Paza trece primejdia
Prietenul la nevoie se cunoaște .
Pisica zgîrîie rău.
12. Găsiți pentru adjectivele următoare mai multe substantive
potrivite:
înalț, alb, folositor, rece, lucitoare, drept, frumos, liniștit.
Exemplu: Înalț (copac, om, munte, furnal etc.)
13. Subliniați adjectivele în textul următor și spuneți ce substan-
tive lămuresc:

Moale, albă și pufoasă
Pentru cîmp e haină groasă.

(Zăpada)

14. Căutați substantive potrivite pentru adjectivele de mai jos.
Formați cu ele propoziții:
mare, vijelios, firavă, gingaș, înalte, argintii, mînios, crista-
lin, strălucitoare.

Exemplu: copac
 om ————— mare
 clădire

15. Numiți trei ființe sau lucruri cărora li s-ar potrivi însușirile arătate de următoarele adjective:
rotund, limpede, tulbure, harnic, blînd, luminos, transparent, firav, cald.
Exemplu: rotund — soare, ceas, glob.
16. Potriviți la adjectivele date substantivele din paranteză astfel ca să aibă înțeles:
1. curată, răcoritoare, cristalină
 2. albastră, întinsă, neliniștită
 3. alb, dulce
 4. verde, rotundă, înfoiată
 5. rotund, lumios, strălucitor
(zahărul, soarele, marea, apa, varza)
17. Arătați substantivele de la care s-au format adjectivele următoare:
luminos, umbros, prietenos, muntos, somnoros, cețos, stîncos, prăpăstios, curajos, friguros.
Exemplu: substantivul — lumină; adjectivul — luminos.
18. Găsiți adjective care au înțeles opus cuvintelor: tăcut, mare, viteaz, rău — alcătuiți cu ele propoziții.
19. Căutați adjective al căror înțeles se opune cuvintelor: ușor, tulbure, urît, rece.
20. Găsiți pentru adjectivele date altele cu sens opus:
- a) bolnav, bogat, codaș, cult, cunoscut;
 - b) curat, econom, mult, nevinovat, trist.
21. Citiți cuvintele de mai jos și grupați adjectivele cu înțeles asemănător:
- a) deranjat, gol, gri, gustos, cenușiu, dezbrăcat, răvășit, plăcut;
 - b) înspăimîntat, lacom, muncitor, omenos, harnic, cumsecade, îngrozit, mîncăcios;
 - c) plictisitor, rătăcitor, pretențios, epuizat, sărman, exigent, monoton, pribeag, nevoiaș.

C. Verbul (recunoaștere, număr, timp)

1. Copiați textul și subliniați verbele:

„Vîntul de la miază-zi
Cu zăpadă se hrănește.
Într-o noapte și-ntr-o zi
El pe dealuri o topește,
Și cînd suflă și cînd trece
Peste gheața ce se moaie,
Iarna tristă, iarna rece
Varsă lacrimi, lungi șiroaie.“

(V. Alecsandri — *Vîntul de la miază-zi*)

2. Formați propoziții cu verbele următoare:
crește, să citească, va obține, am cîntat, prinsesem, aș vrea,
scrie, veți juca, împlinesc.
3. Construiți propoziții cu verbele date:
să chibzuiască, se apropie, au alunecat, ne plimbăm, arată,
pornise, vor ajunge.
4. Citiți exercițiul și puneți în locul punctelor verbele potrivite:
Oamenii orașe noi pe harta țării.
Țăranii cooperatori pe cîmp.
Pămîntul cu pricepere și îndemînare.
Ei recolte bogate.
În școli, elevii
Ei viitorii constructori ai patriei.
5. Alcătuiți o scurtă compunere în care să povestiți ce faceți
dimineața înainte de a veni la școală. Subliniați verbele.
6. Dați zece exemple de verbe care arată acțiunea unei ființe
sau a unui lucru.
7. Schimbați formele verbale găsite la exercițiul 6 în așa fel,
încît să arate acțiuni ale mai multor ființe sau lucruri.

8. Grupați în coloane deosebite verbele care arată acțiunea unei ființe și a unui lucru:

„Zările de farmec pline,
Strălucesc în luminiș;
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codrii noaptea vine
Pe furiș.

Care cu poveri de muncă
Vin încet și scîrțîind;
Turmele s-aud mugind,
Și flăcări vin pe luncă
Hăulind“.

(G. Coșbuc — *Noapte de vară*)

- b) „Suie mîndru și grăbit
Să vestească-n lumea mare:
— Prea-cinstită adunare,
Primăvara a sosit!“

(Otilia Cazimir — *De pe-o Bună-dimineață*)

Exemplu: strălucesc | zboară

9. Puneți în locul spațiilor punctate verbele necesare pentru ca propoziția să aibă înțeles:

Eu elev în clasa a treia. În curînd.....vacanța.

Ea cu nerăbdare. Prietenul meu, Vlad și fratele lui în clasa a patra.

— Tu să mergi la munte în vacanță? mă întrebă el.

— Da, răspund eu. Dacă puteți..... și voi. Voi..... tovarăși de drum minunați.

10. Dați cinci exemple de verbe care arată că acțiunea verbului se petrece în momentul în care vorbiți.

Construiți cinci propoziții cu verbe a căror acțiune s-a petrecut înaintea momentului în care vorbiți.

Exemplu: a muncit, muncea.

11. Spuneți cînd se petrece acțiunea exprimată de verbele următoare:

voi călători, vom învăța, va vedea, veți înțelege, veți vizita.

12. Schimbați forma verbelor astfel încît să arate o acțiune care se petrece după momentul în care vorbiți. Formați cu ele scurte propoziții:

tăcură, scriseseră, se ridică, zise, au ieșit, tăcea, asculta, avuseseră, am respirat, înțelegea, întrebarăți, ai venit.

13. Continuați povestirea începută mai jos. Folosiți verbe care explică o acțiune petrecută înaintea momentului în care scrieți.

A sosit noaptea. Sandu, un copil neascultător, nu a venit acasă. El a plecat cu prietenii săi în pădure. Acolo

14. Arătați când se petrece acțiunea exprimată de verbele din propozițiile următoare:

Eu merg la școală. Intru în clasă. Colegii stau la locurile lor. Toți sînt atenți la explicațiile tovarășei învățătoare. Astfel învățăm multe lucruri folositoare.

15. Citiți textul, subliniați verbele și arătați când se petrece acțiunea exprimată de ele:

„Vine-un vînt, se-nalță norii,

Se ascund secerătorii,

Toată lumea stă pe loc

Se gătește-a fi furtună

Și-nterupt, departe, tună

Și s-arată șerpi de foc.“

(G. Coșbuc — *Vara*)

16. Memorați versurile. Subliniați cu o linie verbele a căror acțiune este săvîrșită de o persoană și cu două linii pe cele a căror acțiune este săvîrșită de mai multe persoane:

a) „Înfloresc grădinile

Ceru-i ca oglinda,

Prin livezi albinele

Au pornit colinda.

Cîntă ciocîrliile

Imn de veselie,

Fluturii cu miile

Saltă pe cîmpie,

Joacă fete și băieți

Hora-n bătătură:

Ah, de ce n-am zece vieți

Să te cînt, Natură!“

(Șt. O. Iosif — *Cîntec*)

17. Găsiți verbele din versurile următoare și arătați când se petrece acțiunea:

„Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ —
Iar spicele jucau în vînt
Ca-n horă dup-un vesel cînt
Copilele cu blonde plete,
Cînd saltă largul lor veșmînt.
În lan erau feciori și fete,
Și ei cîntau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor,
Și vîntul le juca prin plete.
Miei albi fugeau cătră izvor
Și grauri suri zburau în cete.“

(G. Coșbuc — *Vara*)

18. Găsiți verbe opuse ca sens următoarelor cuvinte:
a merge, a vorbi, a vrea, a veni.
19. Aflați cuvinte care arată acțiuni opuse celor exprimate de următoarele verbe:
a răsări, a se culca, a scădea, a rîde, a dezlega, a pleca, a coborî.
20. Găsiți verbe care să aibă înțeles asemănător cu:
a vorbi, a privi, a pricepe, a afla, a alcătui.
21. Copiați textele a) și b), apoi scoateți verbele și precizați numărul persoanelor care fac acțiunea.
Exemplu: cheamă — verb, acțiune făcută de o persoană.
- a) „Într-o zi capra cheamă iezii de-afară și le zice:
«Dragii mamii copilași: eu mă duc în pădure ca să mai aduc ceva de-ale mîncării... De voi veni, am să vă dau de știre, ca să cunoașteți“.

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

b) „Doi oameni, cunoscuți unul cu altul, călătoreau odată, vara, pe drum. Unul avea în traista sa trei pîini, și celălalt două pîini. De la o vreme, fiindu-le foame, poposesc la umbra unei răchiți pletoase, lîngă o fîntînă cu ciutură, scoate fiecare pîinile ce avea și se apucă să mănînce împreună, ca să aibă mai mare poftă de mîncare...“

(I. Creangă — *Cinci pîini*)

Clasa a IV-a

Capitolul 1

Părți principale de propoziție

A. Subiectul

1. Subliniați cu o linie subiectele:

„Eu sînt acela care am dat poruncă să se doboare trunchiul din pădure. Eu sînt stăpînul vostru, al tuturor, deci piatra e a mea!”

(Al. Mitru — *Piatra nestemată*)

2. Citiți textul, aflați subiectele și spuneți întrebarea la care răspund:

„În liniștea sfîntă a codrului, în măreția și sălbăticia acestor locuri, șopotul somnoros al apei, ușoara clătinare a frunzelor, stropii de lumină ce picură din strașină de ramuri, toate te farmecă; inima-ți bate de-un fior neînțeles, ca și cum ai fi intrat într-o lume de închipuire, de basme.”

(Al. Vlahuță — *România pitorească*)

3. Puneți întrebarea, aflați subiectele și subliniați-le cu o linie.

a) „Simte capul pe pernă greu ca plumbul și fruntea e scaldată de sudoare. Plapuma o înăbușă.”

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

b) „A fost odată un împărat. Împăratul ăsta era nespus de frumos, de falnic și de voinic. Într-o zi pleacă el la vîna-toare și merge pe căi necunoscute și ajunge într-o pădure mare. Acolo îi apare dinainte o căprioară frumoasă, sprintenă și ușoară. Căprioara speriată fugea spre casa pădurarului.”

(Al. Mitru — *Codrița*)

c) „— Cocoană! strig eu, ridicându-mi picioarele; eu sînt nevricos, să nu se dea la mine, că...

— Nu, frate! zice cocoana, nu vezi că vrea să se împrietenescă? Așa e el: numaidecît simte pe cine-l iubește...

— A! zic eu, avînd o inspirație infernală; a! simte pe cine-l iubește... Vrea să ne împrietenim?... Bravo!“

(I. L. Caragiale — *Bubico*)

4. Din lecția de zi — la citire — scoateți cinci propoziții cu subiecte care se găsesc la mijlocul propoziției.
5. Construiți trei exemple în care subiectul să se afle la mijlocul propoziției și trei în care să se găsească la sfîrșitul ei.
6. Căutați cinci exemple de propoziții cu subiecte aflate la sfîrșit.
7. Copiați textul, subliniați subiectele și arătați prin ce sînt exprimate:

„Și cînd colo, numai iaca ce le iese înaintea Împăratul Verde, fetele sale, Spînul și toată curtea împărătească ca să-i primească.“

(Ion Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

8. Subliniați substantivele cu rol de subiect din textele a), b), și c), arătînd la ce întrebare răspunde fiecare subiect:

a) „Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gîndăcel, un flutur, un clopoțel în floare,
După o iarnă lungă și-un dor nemărginit
Aprind un soare dulce în sufletul umbrit.“

(V. Alecsandri — *Sfîrșitul iernii*)

b) „Și atunci odată și înșfacă Chirică sacul cel de după horn cu babă cu tot și se face nevăzut.“

(Ion Creangă — *Povestea lui Stan Pășitul*)

c) „Ca să nu mai rămîie repetent și anul acesta, mam'mare, mamița și tanti Mița au promis tînarului Goe să-l ducă-n București de 10 Mai.“

(I. L. Caragiale — *Domnul Goe*)

9. Aflați subiectele din exemplele următoare:

1. Unde sînt multe mîini lucrul sporește.
2. Prietenul la nevoie se cunoaște.
3. Lacomul nu zice ajunge, Oltu-n gură de i-ar curge.
4. Leneșul la toate zice că nu poate.

10. Din textele a), b), c), d) și e), subliniați subiectele exprimate prin substantive. Scrieți deasupra fiecăruia întrebarea la care răspund.

a) Pe după crestele aprinse ale munților soarele apune. Discul său roșiatic încununează piscurile. Vălul nopții coboară ușor peste întreaga natură. Printre vîrfurile copacilor apare tremurînd luna.

b) „Munții răsunară, apele se tulburară, brazii se scuturară, codrii se treziră, frunzele șoptiră, stelele sclipiră.”

(Al. Odobescu — *Pseudocynegeticos*)

c) „Trosnește focul, soba dogorește,
Pe ziduri umbre urcă și coboară.
Tac nepoției mîlc. Tăcerea crește,
De poți aude musca-n pod cum zboară.”

(Șt. O. Iosif — *A fost odată*)

d) „Bate vînt de primăvară și pe muguri îi deschide;
Vîntul bate, frunza crește și voioasă lunca rîde.
Sub verdeața drăgălașă dispar crengile pe rînd
Și sub crengile umbroase miera sare șuierînd.”

(V. Alecsandri — *Lunca din Mircești*)

e) „Jos între care,
Vitele rumegă;
În depărtare
Văile fumegă.
Dorm muncitorii
Pe lîngă focuri;
Apele morii
Murmură în scocuri.
Scapără stelele...”

(Șt. O. Iosif — *Icoane din Carpați*)

B. Predicatul

1. Copiați versurile următoare, subliniați predicatele și puneți întrebarea:

„Eu cred c-a obosit pădurea,
Că ziua-ntreagă-a tot cîntat
Și tace-acum gîndind aiurea.
Sub dealuri amurgește zarea,
Se-ntunecă prin văi cărarea
Și-i umbră peste sat.“

(G. Coșbuc — *Noapte de vară*)

2. Completați spațiile punctate cu predicatele necesare. Puneți întrebarea la care răspund:

..... soarele.

Lunca s- De pretutindeni
miile de glasuri ale viețuitoarelor. Păsările
spre cer. Trilurile lor pînă departe. Florile
tulpina în adierea vîntului.

3. Puneți în locul spațiilor punctate predicatele potrivite care răspund la întrebările din paranteză.

Maria (ce era?) neascultătoare. Ea (ce făcea?) pe furiș
în cămară și (ce făcea?) borcanele cu dulceață. Mama o
(ce făcea?) întotdeauna, dar Maria nu (ce făcea?). Într-o
zi, în grabă, ea (ce-a făcut?) borcanul pe jos și l- (ce-a făcut?).
Mama (ce-a făcut?)-o și Maria s-(ce-a făcut?).
(a spart, a trîntit, a certat, a cumînți, era o fetiță, desfăcea,
mergea, întreba, recunoștea)

4. Recunoașteți predicatele din versurile următoare și spuneți prin ce sînt exprimate:

„Cine trece Oltul mare,
Ce viteaz răzbunător
Uplete astăzi de teroare
Zbirii bietului popor?”

Este Tudor, e oșteanul
Ce-nspăimintă pe păgini,
E voinicul, e olteanul,
Este Tudor, Domn român!"

(Cîntecul lui Tudor)

5. Construiți propoziții cu următoarele predicate date:
pusei, mergeam, miroseam, să fluiera, am văzut, se întorceau,
vom alcătui, trecea.
6. Alcătuiți propoziții cu următoarele predicate și puneți corect întrebările:
alerga, văzu, ajunse, se va odihni, obosise, rămăseseră, să
caute, a striga.
7. Construiți propoziții cu predicatele:
a) sîntem (ne aflăm), e mare, nu muncește, era frumos,
sînt mulțumiți, ar fi mers, erau săraci;
b) era (cu sensul de a exista, a se afla), auzise, am venit,
să suferi, era harnică, fusesem plecat, ascultă, se joacă,
privim, erau silitori.
8. Construiți propoziții în așa fel încît cuvintele:
un elev, muncitor, eroină, o pionieră, un domnitor să formeze
predicat împreună cu verbul *a fi* și să arate ce este subiectul.
9. Citiți textul, apoi subliniați predicatele și arătați prin ce sînt
exprimate:

Frunză n-are,
Nu-i nici floare,
Prin pădure, pe ogor,
Stă mereu într-un picior,
Sub umbrela ei cea mare,
Să n-o vadă mîndrul soare. Ce e?

(Ciuperca)

10. Citiți cele cinci texte și găsiți predicatele exprimate prin
verbul *a fi* și un alt cuvînt, ca și pe cele formate din verbul
a fi cu sensul de *a exista, a se afla*.

a) „E un loc albastru-n vale...

Zumzete se-aud domoale:"

.....

b) „E o casă, ca la țară...

.....

c) „Dar el nu e țăp, ce-i drept...

E vițel. E mai deștept!“

.....

d) „Ce să vrei dintr-o grădină

Care-i de verdețuri plină?“

(C. Teodorescu — *Întîmplarea din grădină*)

e) „Noaptea-i albă, luminoasă,

Ceru-i boltă de opal.

Toată zarea-i scînteioasă,

Tot izvoru-i de cristal.“

(V. Alecsandri — *Noapte albă*)

11. Subliniați cu o linie predicatele exprimate prin verbe și cu două linii pe cele exprimate prin verbul *a fi* însoțit de alte cuvinte:

a) La curte vine-un ciobănaș

Cînd îi abate lui să joace,

Și mult e hoț și e poznaș,

Că e copil din munți și pace!“

(Șt. O. Iosif — *Ciobănașul*)

b) „Valea era îngustă și mlăștinoasă. La intrare era un pod lung de lemn peste băltoacele Neajlovului.“

(Al. Vlahuță — *România pitorească*)

12. Formați cinci propoziții în care verbul *a fi* să formeze singur predicatul. Scrieți propozițiile și subliniați predicatul.

13. Subliniați cu o linie predicatele exprimate prin verb și cu două linii pe cele alcătuite din verbul *a fi* și o altă parte de vorbire.

„Altă-dată eram la școală, în cerdacul larg, împleteam la mlajă cu băieții și domnu' Trandafir, învățătorul nostru, ne cetea așa cum n-am mai auzit pe altul cetind pe Creangă... Creangă s-a amestecat de-aproape în viața mea, mi-a fost prieten, mi-a fost bunic; cartea lui a fost pentru mine mîngîiere în multe ceasuri amare.“

(M. Sadoveanu — *În amintirea lui Creangă*)

14. Citiți textul, puneți întrebările corespunzătoare și aflați predicatul:

Astăzi venim la școală să sădim pomi. Este o zi senină. Cerul, neacoperit de nori, lasă soarele să strălucească. Elevii școlii noastre au adus lopeți și hîrlețe. Castanii, teii și plopii ne așteaptă să-i punem în pămînt. Toți muncim cu rîvnă. Învățătoarea noastră este cu noi și ne arată ce să facem. Au venit și părinții. Ei ne privesc bucuroși, ajutîndu-ne cînd este mai greu. Noi sîntem mulțumiți că facem o treabă foloșitoare.

15. Găsiți predicatele din textul următor și arătați prin ce sînt exprimate.

Cele două ciobănițe
Se așază la taifas .
Cîinii fac și ei popas,
Stînd alături, pe codițe.

(Otilia Cazimir — *Două fete din vecini...*)

16. Puneți întrebările, aflați predicatele și arătați prin ce sînt exprimate.

a) „În văzduh e-atît albastru!

În senin e-atîta soare!“

(Șt. O. Iosif — *Cucoarele*)

b) „Înfloresc grădinile,
Ceru-i ca oglinda...”

(Șt. O. Iosif — *Cîntec de primăvară*)

17. Subliniați cu o linie predicatele care arată ce face subiectul și cu două linii pe cele care arată cum este subiectul. Discutați alcătuirea lor:

„E mult de-atunci... e mult, nepoate,
Și ca prin vis le văd pe toate...
Hei! Să te miri, să te cutremuri
De cîte-au fost-nainte vreme —
Și-i mult, e mult de-atunci, nepoate!“

(Șt. O. Iosif — *E mult de-atunci*)

18. Găsiți verbul *a fi* și subliniați-l cu o linie atunci când formează singur predicatul și cu două linii când formează predicatul împreună cu alt cuvânt:

a) „A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti. A fost un împărat, că, vezi bine, împărații totdeauna au fost, dar mai mulți au fost bătrâni, nu tineri și frumoși ca acela de care vreau să vă vorbesc.“

(Folclor)

b) „Spancioc este încă tânăr, în inima lui este iubire de moșie.“

(Costache Negruzzi — *Alexandru Lăpușneanu*)

19. Analizați predicatele arătând din ce sînt alcătuite. Observați scrierea verbului *a fi*:

„Fii drept și îndrăzneț și tare
Fii și blînd
Cu cei ce au nevoie de blîndețe:
Cu mugurii și cu bătrînii,
Cu mersul căprioarelor plăpînd.
Fii neîndurător
Cu cei care lovesc în tinerețe.
Fii paloș cu lumini, scăpărător:
Dușmanii să-l cunoască,
Să-l învețe.“

(Eugen Jebeleanu — *Fiul meu*)

20. Scoateți predicatele din poezia care urmează, puneți întrebarea și spuneți prin ce sînt exprimate:

„Nu e soare, dar e bine,
Și pe rîu e numai fum.
Vîntu-i liniștit acum,
Dar năvalnic vuet vine
De pe drum.

Sînt copii. Cu multe sînii
De pe coastă vin țîpînd,

Și se-mping și sar rîzînd;
Prin zăpadă fac mătănii
Vrînd, nevrînd.

.....

El e sol, precum se vede,
Mă-sa l-a trimis în sat,
Vezi, de-aceia-i încruntat,
Și s-avîntă, și se crede
Că-i bărbat.“

(G. Coșbuc — *Iarna pe uliță*)

Exemplu: *e* — predicat (verbul *a fi = a exista*) exprimat prin verb.

vine — predicat — *ce face?* exprimat prin verb.

C. Propoziția simplă. Acordul predicatului cu subiectul

1. Construiți propoziții simple cu cuvintele:
gheață, lacul, sania, zăpada, o sobă, gerul, niște oameni, vulpe, blana, odaia, căldura, o mamă, copiii.
Transformați propozițiile simple în propoziții dezvoltate.
2. Gîndiți-vă la cuvinte care denumesc obiectele din clasă.
Formulați cu ele cîte o propoziție simplă și apoi dezvoltați-o.
3. Construiți propoziții simple cu următoarele predicate:
se scaldă, era albastru, sînt înalte, fluturau, va alerga, vor munci, sînt mîndri, e frumos, creșteau.
4. Scrieți cinci propoziții dezvoltate despre iarnă. Subliniați cu o linie subiectul și cu două linii predicatul.
5. Așezați cuvintele următoare în așa fel încît să alcătuiți propoziții. Subliniați cu o linie subiectul și cu două linii predicatul:
 1. pădure, o fetiță, printr-o, trecea;
 2. într-o, ea, se opri, poiană;
 3. pe trunchiul, fetița, doborît, se așeză, de furtună;
 4. mare, cobora, subțire, bondar, și catifelat, și verde, pe un fir.

6. Cu ajutorul întrebărilor faceți din propozițiile simple de mai jos propoziții dezvoltate:
1. Pădurarul taie (ce, unde, cu ce?)
 2. (Cînd?) copiii pleacă (unde?, cu cine?).
 3. Floarea (a cui?) își ridică (ce?, spre ce?).
 4. Pescarii pescuiesc (ce, cu ce, unde?).
 5. Copiii (ce fel de?) obțin (ce?, ce fel de?, la ce?)
7. Găsiți cinci exemple de propoziții dezvoltate și transformați-le în propoziții simple.
8. Recunoașteți propozițiile dezvoltate din textul următor. Transformați-le în propoziții simple:
- „Se-nalță abur moale din grădină.
Pe jos, pornesc furnicile la drum.
.....
Ferestre amortite se deschid
Să intre-n casă soarele și vîntul.
- (G. Topîrceanu — *Rapsodii de primăvară*)
9. Subliniați părțile principale ale propozițiilor din textul următor:
- a) „Care cu poveri de muncă
Vin încet și scîrțîind;
Turmele s-aud mugind
Și flăcări vin pe luncă
Hăulind.”
- (G. Coșbuc — *Noapte de vară*)
- b) „Casele, arborii, dealurile, cerul erau albe, scăldate într-o lumină lăptoasă.”
- (Al. Vlahuță — *România pitorească*)
10. Subliniați cu o linie subiectele și cu două linii predicatele. Spuneți prin ce sînt exprimate și la ce întrebare răspund:
- Norii au acoperit cerul. S-a stîrnit furtuna. Ploaia începe să cadă cu repeziciune. Stropii mari și grei lovesc în geam. Iedera foșnește amenințător. Ionel privește la vijelia de afară. Boabe de apă limpezi se preling continuu. Păsările au dispărut în adăposturile lor.

11. Copiați textele a) și b) făcând acordul predicatelor din paranteze cu subiectele:

a) „Împăratul și împărăteasa (a se topi) după fata lor, văzînd-o că de ce (a merge) (a se face) mai frumoasă și mai cuminte.“

(P. Ispirescu — *Ciobănașul cel isteț*)

b) „Lizuca și Patrocle (a grăbi) pasul.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

12. Acordați predicatele din paranteză cu subiectele. Explicați acordul:

„Dar toată suflarea și făptura de primprejur îi (a ține) hangul: vîntul (a geme) ca un nebun, copacii din pădure (a se văicări), pietrele (a țipa), vreascurile (a țiuu) și chiar lemnele de pe foc (a pocni) de ger.“

(Ion Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

13. Copiați textul acordînd predicatul din paranteză cu subiectul:

„— (A ști) și eu o poveste, (a cînta) Domnița cea mititică și bălaie, da- (este) veche tare, de pe cînd dumbrava Buciumenilor (a ține) una cu alte multe dumbrăvi, pînă la munții cei mari. Pe atuncea satele (a fi) puține și cetățile unde și unde cîte una. Și prin codri (a umbla) zimbri și pe ape paseri mari, care acum (a se duce) la mările de gheață.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

14. Subliniați părțile principale de propoziție. Explicați acordul predicatului cu subiectul:

a) Era primăvară. Prin fereastră rîdeau pomii înfloriți din livadă. Vălul alb al zarzărului își lua ochii. Caisul întindea o creangă pînă sub geam. Florile lui roze începuseră să se scuture. Lunecau din crengi, ușor, florile. În depărtare soarele strălucea printre crengile copacilor prin cerul senin.

b) Pe o policioară, patru mere și cîteva pere se odihneau răspîndind un miros plăcut. Perele erau galbene, cu reflexe roșcate...

Merele — roșii ca focul, mă priveau parcă îndemnându-mă.
Eu, cu ochii plini de culoare, mă las furat de aroma lor și
mușc cu poftă dintr-o pară.

c) „Soarele răsare încet pe după malurile Măcinului. Văile
fumegă în depărtare. În urma noastră, pe luciul apei, tre-
mură vine albastre și roșii. Păduri seculare de sălcii întunecă
malurile. Intrăm într-un canal drept.”

(Al. Vlahuță — *România pitorească*)

Capitolul II

Părți secundare de propoziție

A. Atributul

1. Citiți textul, aflați attributele, subliniați-le:

- a) Buturuga mică răstoarnă carul mare.
- b) O pulbere fină, de aur, se ridică din spatele codrului.
- c) „Și pîraiele umflate,
Mici torente spumegoase,
De pe culme, de prin sate
Curg în văile-aburoase“.

(V. Alecsandri — *Vîntul de la miază-zi*)

2. Copiați textul, subliniați attributele cu o linie și substantivele pe care le lămuresc cu două linii:

„Degetele ei ca din ceară albă, torceau dintr-o furcă de aur și dintr-un fuior de aur ca argintul“.

(M. Eminescu — *Făt-Frumos din lacrimă*)

3. Citiți versurile următoare și subliniați attributele. Observați ce cuvinte lămuresc:

„Peste dealuri zgribulite,
Peste țarini zdrențuite,
A venit așa, deodată,
Toamna cea întunecată,
Lungă, slabă și zăludă...“

(G. Topîrceanu — *Balada unui greier mic*)

4. Scoateți din text attributele grupate cu substantivele pe care le determină:

„Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aievea parc-o văd aici
Icoana firavei bunici

Din frageda-mi pruncie.“

(Șt. O. Iosif — *Bunica*)

Exemplu: părul nins.

5. Construiți propoziții în care următoarele cuvinte să fie attribute:

de zăpadă, fricos, sfios, ascunse, copacului, zdrobite, sărmanul, înflorite.

6. Puneți pe lângă substantivele următoare cuvinte care să aibă rol de atribut; construiți propoziții cu ele:

o casă, muzeul, arcul, un parc, lac, jocuri, pești, podul.

Exemplu: O casă frumoasă. Eu stau într-o casă frumoasă.

7. Alcătuiți propoziții cu următoarele cuvinte, în așa fel încât să aibă rol de atribut:

leneș, de sticlă, puiului, oltenesc, rătăcit, isteț, moldovenesc, verde, viteaz, băiatului, roșie.

8. Puneți în locul spațiilor punctate attributele corespunzătoare cerute de substantivele pe care le lămuresc.

Un vultur (ce fel de?) și-a făcut un cuib în vârful (al cui?).

Acolo a crescut un pui. Într-o zi găsi cuibul gol. Puiul (al cui?) căzuse din cuib. În cădere aripile (ce fel de?) s-au

lovit de piatră. Vulturul (ce fel de?) își veghea puiul (care?).

9. Citiți textul, găsiți attributele, arătați ce cuvinte lămuresc și la ce întrebare răspund:

„În locul zilelor mari și frumoase au venit zile mici și posomorâte, a început să cadă bruma și să se rărească frunza lăstarului.“

(I. Al. Brătescu-Voinești — *Puiul*)

10. Subliniați cu o linie attributele exprimate prin adjective și cu două linii pe cele exprimate prin substantive:

a) „Era o grădină sălbatică, înflorită nou, de la nuferii din baltă până la malurile înclinate. Volburi se răsuceau pe

trestii. Iriși galbeni deschideau cărări. După sălcii urmau pîlcuri de salcîmi înfloriți“.

(M. Sadoveanu — *În deltă*)

- b) „Pe cîmpia înălbită, netedă strălucitoare
Se văd insule de codri, s-aud cîini la vînătoare,
Iar în lunca pudruită cu mărunț mîrgăritar
Salt-o veveriță mică pe o creangă de stejar.“

(V. Alecsandri — *Sania*)

11. Subliniați cu o linie attributele exprimate prin adjective și cu două linii pe cele exprimate prin substantive:

„Cînd se luminează de ziuă, Făt-Frumos vede că șirul munților dă într-o mare verde și întinsă, ce trăiește în mii de valuri senine, strălucite, care treieră aria mării încet și melodios, pînă unde ochiul se pierde în albastrul cerului și în verdele mării.“

(M. Eminescu — *Făt-Frumos din lacrimă*)

12. Scoateți attributele și analizați partea de vorbire prin care sînt exprimate, precizînd întrebarea:

1. Prin văzduh se aude zgomot subțire, șuierător.
2. Picături reci de ploaie se preling pe spinarea lucioasă a animalului.
3. Rațele sălbatice și-au luat zborul peste țarini îngălbenite, peste păduri veștede, peste sate obosite de truda zilei.
Exemplu: subțire — *atribut* exprimat prin adjectiv, *ce fel de?*

13. Subliniați cu o linie attributele exprimate prin substantive și cu două linii attributele exprimate prin adjective:

1. Ochii mari ai copilului mă privesc întrebători.
2. Crengile teiului, rămuroase și bătrîne, se întind deasupra noastră. Vîntul poartă parfumul florilor pînă departe. Și banca înnegrită de timp ascultă — a cîta oară —, odată cu băiatul, povestea minunată a fiului de împărat.

14. Citiți textul, aflați attributele exprimate prin adjective, precizați întrebarea la care răspund și ce cuvînt lămuresc:

„Ori încotro te-ai uita, vezi colori felurite, ca un întins. curcubeu și tabloul cel mai încântător farmecă vederea: Stînci prăpăstioase, munți uriași, ale căror vîrfuri mîngîie norii, păduri întunecoase, lunci înverzite, livezi mirositoare, văi răcoroase, gîrle a căror limpede apă curge printre cîmpiile înflorite, pîraie repezi, care mugind groaznic, se prăvălesc în cataracte printre acele amenințătoare stînci de piatră ce plac vederii și o înspăimîntă totdeodată.“

(N. Bălcescu — *Românii supt Mihai Voievod Viteazul*)

15. Scoateți attributele exprimate prin adjective împreună cu substantivele pe care le lămuresc:

„În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată!
E cocostîrcul tainic, în lume călător,
Al primăverii dulce, iubit prevestitor.“

(V. Alecsandri — *Oaspeții primăverii*)

16. Găsiți attributele exprimate prin adjective din versurile următoare. Subliniați-le cu o linie și cu două linii subliniați substantivele pe care le lămuresc:

„Cînd o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Cînd o mreană saltă-n aer dup-o viespe sprinteioară,
Cînd sălbaticile rațe se abat din zborul lor,
Bătînd apa-ntunecată de un nour trecător...“

(V. Alecsandri — *Malul Siretului*)

17. Subliniați attributele exprimate prin adjective:

a) „Pe o stîncă neagră, într-un vechi castel
Unde curge-n vale un rîu mititel,
Plînge și suspină tînăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță;“

(D. Bolintineanu — *Muma lui Ștefan cel Mare*)

b) „Mii și mii de grîne-nalte,
Aurite și învoalte,
Fremătau în boarea blîndă
Din tulpina lor plăpîndă,

*Scoate separat substan-
tive, verbe și adjec-
tive.*

Și își aplecau, bălaie
Umbreluțele de paie,
Boaba plină și rotundă
Cît mai bine s-o ascundă.“

(Nina Casian — *Nică fără frică*)

18. Scoateți attributele, puneți întrebarea, arătați ce cuvînt lămurește și prin ce sînt exprimate:

a) „...urma vîntului tăia brazde adînci, mișcătoare în iarba rară, sălbatică; un glas sec, răgușit, nemărginit îmi înfiora auzul în răstimpuri.“

(Calistrat Hogaș — *Pe drumuri de munte*)

Exemplu: *vîntului* = a cui?, atribut exprimat prin substantiv; lămurește substantivul *urma*.

b) „Acolo, sus, e păzit și de dușmănia lupului și de iscusința vîntătorului, căci pe muchiile prăpăstiilor acelora numai ele, caprele, puteau a se încumeta.“

(Emil Gîrleanu — *Căprioara*)

c) În pădure s-a topit zăpada. Lîngă trunchiul gros al unui copac a ieșit din frunzișul umed un ghiocel. Tulpina lui fragedă și firavă se înalță curajoasă spre soare. Un gîndăcel mic, roșu, încearcă să se urce pe firul subțire și plăpînd al florii albe. A venit primăvara!

d) „Luna răsărise dintre munți și se oglindea într-un lac mare și limpede iar în mijlocul lui se ridica un mîndru palat de o marmoră ca laptele, lucie și albă.“

(M. Eminescu — *Făt-Frumos din lacrimă*)

B. Complementul

1. Copiați textul și subliniați complementele:

Din norii încărcăți cu zăpadă, fulgii se aștern pe pămînt într-un covor moale. Băieții și fetele au luat săniuțele și au pornit voioși către dealul din apropiere. Undeva, în stînga,

se află un om de zăpadă făcut ieri. Copiii i-au pus un morcov în locul nasului, cărbuni la ochi, iar cratița adusă de Ionel ține locul pălăriei, pe cap.

2. Citiți textul, puneți întrebările și aflați complementele:

Tigrul este un animal de pradă. El are blana dungată. Corpul său lung se strecoară ușor printre plantele junglei. Ochii săi mari și cruzi pîndesc animalele din jur. Tigrul le atacă și le sfîșie chiar dacă nu este flămînd.

3. Copiați textul, subliniați complementele și scrieți deasupra lor întrebarea la care răspund:

„Vezeteul iarăși ia cucoșul și-l zvîrle în cireadă. Să-l fi văzut cum înghițea la buhai, la boi, la vaci și la viței, pînă a înghițit el toată cireada și a făcut un pîntece mare, mare...”

(Ion Creangă — *Punguța cu doi bani*)

4. Scrieți textul, subliniați cu o linie complementele și cu două linii cuvintele pe care le lămuresc:

„Apoi capra iese și se duce în treaba ei, iar iezii închid ușa după dînsa și trag zăvorul.

.....
— Atunci eu m-am vîrît iute în horn și frate-meu cel mijlociu sub chersin, iar cel mare, după cum îți spun, se dă cu nepăsare după ușă și trage zăvorul.”

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

5. Subliniați complementele din propozițiile următoare cu o linie și cuvintele pe care le lămuresc cu două linii. Puneți în paranteză întrebarea la care răspund.

Exemplu: Pisica blîndă **zgîrie rău** (cum?)

Vrabia mălai visează,

Buturuga mică răstoarnă carul mare.

Lupul își schimbă părul dar năravul ba.

6. Completați spațiile punctate cu complementele corespunzătoare care să răspundă la întrebările din paranteză:

(Pe unde?) trec stoluri de păsări călătoare.

Ele zboară (cum?) (unde?) Grivei

doarme (cum?) (cînd?) latră, (cum?)

- Pisica fuge (pînă unde?) de teamă.
Ea se urcă (pe unde?) (unde?).
7. Construiți propoziții în care următoarele cuvinte să fie complemente și să răspundă la întrebarea din paranteză:
(Cum?) vesel, (cum?) zgomotos, (ce?) floarea. (unde?) în crîng, (cui?) copilului, (pe cine?) pe Ion, (cu cine?) cu pionierii, (unde?) la un concurs, (cum?) cu căldură, (cum?) ca o furtună, (ce?) o scrisoare.
8. Completați spațiile punctate cu complementele cerute de întrebări. Arătați ce cuvinte lămuresc complementele.
Noi sîntem elevi harnici. (Unde?) învățăm numai lucruri folositoare. Pionierii clasei noastre și-au luat (ce?). Ei vor să ia (ce?) mari. Tovarășa învățătoare le dă (ce?). (Cînd?) ne-a explicat (ce?). Toți am ascultat-o (cum?).
9. Construiți propoziții în care următoarele cuvinte să fie complemente:
orbitor, în poiană, pe prispă, o frîntură, pe un dîmb, calea.
Arătați oral ce cuvinte lămuresc și la ce întrebare răspund.
10. Alcătuiți propoziții în așa fel încît următoarele substantive să fie complemente:
bunicului, păsărelelor, în curte, lemne, cățelului, pe malul, în vârful, cîntecul, prietenului, frunzele.
11. Alcătuiți cinci propoziții în care să existe cîte un complement pe lîngă verb. La ce întrebări răspund?
12. Puneți pe lîngă verbele următoare substantive care să aibă rol de complement:
mergem, vom striga, a coborî, au construit, urcă, leg, am scris, înalță.
Exemplu: Mergem la școală.
Mergem cu trenul.
13. Alcătuiți trei propoziții cu complemente exprimate prin substantive care să răspundă la întrebarea *cui?* și trei propoziții cu complemente exprimate prin substantive care să răspundă la întrebarea *ce?*
14. Citiți propozițiile și găsiți complemente exprimate prin substantive. La ce întrebări răspund?

1. Am scris bunicului o scrisoare.
 2. În tabăra de pionieri este multă veselie.
 3. Furtuna a răsturnat un copac.
 4. Rădăcinile copacilor scot din pământ hrană pentru muguri, frunze, flori și fructe.
 5. Cad stropi de ploaie peste natura uscată.
15. Citiți exemplele următoare și explicați de ce aceleași cuvinte în unele propoziții sînt subiecte, iar în altele sînt complemente:
1. Toamna este un anotimp 1. Noi mergem în excursie bogat. toamna.
 2. În pădure sînt multe 2. Horia adună lemne. lemne.
 3. Masa este rotundă. 3. Am cumpărat masa aceasta.
 4. Pe stradă aleargă un 4. Părinții au un copil silitor. copil.
16. Găsiți trei substantive și construiți cu ele propoziții în așa fel, încît să fie subiecte și apoi să fie complemente.
17. Puneți pe lîngă verbele următoare complemente care să răspundă la întrebările *cum?* *ce?*
umblăm	citește
sărbătorim	fusesse
vorbește	a mîncat
ascultaseră	vom merge
18. Subliniați cu o linie complementele și cu două linii cuvintele pe care le lămuresc:
- „După ce s-a odihnit vreo cîteva zile, a început să adune bețigașe, foi uscate, paie și fire de fîn și și-a făcut un cuib pe un mușuroi de pămînt, mai sus ca să nu i-l înece ploile.”
- (I. Al. Brătescu-Voinești — *Puiul*)
19. Copiați textele, subliniați complementele exprimate prin substantive, precizați întrebarea la care răspund și ce cuvinte lămuresc.
- a) „Ș-atunci odată se suie în pod și coboară de acolo un căpăstru, un frîu, un bici și o șea. Toate colbăite, sfarogite și vechi ca pămîntul.”

(Ion Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

- b) „Steag pe casă șoimul suie,
Gheunoaia bate cuie
Ca s-anine flori.“

(George Coșbuc — *Nunta în codru*)

- c) „Dă cu cornul, dă cu capul,
Să dărîme gardul, țaful.“

(C. Teodorescu — *Întîmplarea din grădină*)

C. Propoziția dezvoltată

1. Formați propoziții dezvoltate din următoarele propoziții simple. Arătați prin ce se deosebesc:
 1. Serile trecuseră.
 2. Crengile scîrțîiau.
 3. Cădeau frunzele.
 4. Șanțuri și băltoace dispăreau.
 5. Călăuza se rătăci.
 6. Se ridica un abur.
 7. Ghiocii și viorelele înfloriseră.
2. Dezvoltați propozițiile simple, adăugînd în spațiile punctate cuvinte corespunzătoare care să răspundă la întrebările din paranteză:
 1. Eleva (care?) citește (cît?)
 2. Briza (a cui?) adie (cum?)
 3. Se vede (unde?) un copac (ce fel de?)
 4. Fructele (care?) sînt aromate.
 5. (unde?) sînt stînci (ce fel de?)
 6. (unde?) cresc ciuperci (ce fel de?)
 7. Vine iarna (care?)
3. Așezați cuvintele următoare în așa fel, încît să alcătuiți propoziții:
 1. animalele, de, pădurii, se pregătesc, iernat;
 2. albinele, în, provizii, de, și-au adunat, miere, stup;
 3. vîntul, afară, rece, bate;
 4. pregătesc, și, săniile, copiii, patinele;
 5. înnorat, cerul, este, și, mohorît;

4. Formați propoziții așezând în ordine cuvintele date:
1. barca, puterea, malul, cu toată, izbi;
 2. el, un foc, în odaia, făcu, zdravăn, de primire, sa;
 3. trecură, peste, pline, alene, ei, pajiștile, de flori;
 4. galbenă, străluci, lor, o lună, deasupra;
 5. umezeala, țineau, drumurile, și, în casă, înămolite, îl.
5. Formați propoziții cu cuvintele următoare și arătați ce fel de propoziții ați obținut:

Muncitorii	au îndeplinit	fructele
Cooperatorii	culeg	spice
Ionel și Maria	au adunat	planul

6. Citiți textul următor, precizați ce fel de propoziție este, transformați în propoziție simplă. Formulați alte propoziții dezvoltate folosind aceleași părți principale de propoziții:

„Pe-un fir subțire, auriu
Se leagănă sub o glicină
Un mic păianjen străveziu...”

(Otilia Cazimir — *Vară*)

7. Copiați textul, subliniați părțile de propoziție de același fel. Explicați ortografia.

„Zbierăt, raget, țipăt, vaiet, mii de glasuri spăimântate
Se ridică de prin codri, de pe dealuri, de prin sate.”

(V. Alecsandri — *Viscolul*)

8. Citiți textul și corectați greșelile de scriere (puneți punct și literă mare unde este necesar):

„în fața casei aștepta un autobuz roșu strălucitor automobilul fusese cumpărat de părinții mei era nou-nouț îl priveam cu încântare în timp ce tata îi puneă husele toți îl priveam fericiți.

9. Citiți textul, puneți punct și literă mare acolo unde este cazul. Subliniați subiectele:

a sosit iarna soarele nu mai strălucește zăpada a acoperit totul norii sînt cenușii oamenii merg zgribuliți pe stradă cren-gile copacilor sînt încărcate de nea.

10. Copiați textul, puneți punct și literă mare acolo unde este necesar:

„Licuricii se strînseră jivinele se traseră în întunecimea sihlei
paserile filfîiră spre stele Lizuca, cu ochii închiși, auzi lîngă
ea pe Patrocle lătrînd cu mînie de trei ori glasul lui um-
plea de răsunset noaptea și dumbrava
alt glas de cățel, mai subțire și mai depărtat, îi răspunse
Patrocle hămăi iar de trei ori“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

11. Citiți textul următor și subliniați părțile de același fel ale propoziției. Ce fel de părți de propoziție sînt?

Vara caldă și însorită a sosit. Cîmpiile, dealurile, pădurile sînt pline de viață. Copiii culeg din pădure ciuperci, fragi, zmeură. Florile roșii, albe, albastre și galbene îți încîntă privirea.

12. Alcătuiți propoziții cu mai multe părți de propoziții de același fel folosind cuvintele date mai jos:

- 1) tei, stejari, plop;
- 2) copaci, flori;
- 3) cîmpii, munți;
- 4) urși, veverițe;
- 5) blocuri, întreprinderi, muzee;
- 6) hidrocentrale, termocentrale.

Exemplu: Oamenii construiesc hidrocentrale și termocentrale.

13. Formați cinci propoziții dezvoltate în care să aveți mai multe părți de propoziție de același fel.

14. Copiați propozițiile de mai jos și înlocuiți spațiile punctate cu attributele și complementele care răspund la întrebările din paranteze:

- 1) Muncitorii (care?) lucrează (cum?)
- 2) Ei îndeplinesc (ce?)
- 3) (Unde?) țărani (care?) muncesc (cum?)
- 4) Mașinile (ce fel de?) îi ajută.
- 5) Toți sînt folositori (cui?).

15. Copiați exemplele de mai jos și adăugați cuvintele care răspund la întrebările din paranteze. Spuneți ce rol au în propoziție:

a) Pionierii au organizat (ce?) (unde?).

Ei au pregătit (ce?) și (ce?).

Au invitat și (pe cine?).

b) Păsările (care?) se pregătesc (pentru ce?) (unde?).

Ele au făcut (ce?) (pentru ce?).

16. Puneți, pe lângă subiect sau predicat, acele întrebări la care răspund cuvintele subliniate:

O floare *gingașă* a răsărit *în grădină*. *Lângă ea*, un trandafir *roșu și parfumat* se înalță *spre cer*. O albină *harnică* a poposit în acest loc minunat. E liniște și zumzăitul *ei* se aude *de departe*. *La marginea grădinii* un pîrîiaș *cu apă limpede* susură *plăcut*.

17. Citiți textul, apoi găsiți și subliniați attributele și complementele propozițiilor următoare:

Valea Jiului impresionantă și frumoasă ne apare înaintea. Te uiți cu teamă la stîncile de piatră, la prăpăstiile adînci și înfricoșătoare. Printre stînci, Jiul se azvîrle zgomotos.

18. Subliniați cu o linie subiectul, cu două predicatul și cu o linie punctată celelalte părți de propoziție:

„Gerul face c-o suflare pod de gheață între maluri
Pune streșinilor casei o ghirlandă de cristale.“

(V. Alecsandri — *Gerul*)

19. Găsiți attributele din textele următoare și puneți corect întrebarea:

a) „Tot așa stau frații lui din țara zăpezilor, pe insulele de gheață plutitoare, cînd se înalță să privească la alți urși albi, care se depărtează pe alte insule plutitoare.“

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

Exemplu: *lui* — atribut — ai cui frați?

din țara — atribut — care frați?

b) „Foarte se mirau și se spăimîntau otomanii de strășnicia

poporului român. Îi urmăreau oamenii satelor, îi speriau fiarele pădurilor ori bufnițele nopților...”

(Dumitru Almaș — *Fata de la Cozia*)

20. Scoateți atributele și complementele din propozițiile următoare, precizați felul, puneți întrebările și arătați cuvintele pe care le lămuresc:

În pădure am văzut un stol de păsări gălăgioase. Ele ciugulesc mugurii cruzi. Sub coaja copacilor bătrâni stăteau ascunși gândăceii. O ciocănitore lovea cu ciocul în vârful unui stejar căutând hrană.

Exemplu: în pădure — complement — unde? — lămurește verbul *am văzut*.

21. Citiți textul și arătați la ce întrebări răspund cuvintele subliniate. Subliniați cu două linii cuvintele pe care le lămuresc:

„Zările de farmec pline
Strălucesc în luminiș,
Zboară mierlele-n tufiș
Și din codrii noaptea vine
Pe furiș.”

(G. Coșbuc — *Noapte de vară*)

22. Puneți în locul punctelor din paranteze întrebările la care răspund cuvintele subliniate:

1) Precizați ce cuvinte lămuresc cuvintele subliniate:

a) Era o zi (...) friguroasă. Te înfiora vijîitul (...) vîntului. Bătea (...) cu putere. Pe strada (...) pustie vedeai (...) uneori cîte un om (...) grăbit. Crengile (...) copacilor se clătinau (...) amenințător. Copiii stau (...) în casă, la căldură.

b) „Pe masa (...) rotundă e așternută o pînză (...) de borangic, (...) gălbuie ca bobul (...) mărunt (...) de romanițe și (...) străvezie ca mierea.”

(Gh. Tomozei — *Dacă treci rîul Seleniei*)

c) Camera (...) lui Ionel este curată. În bibliotecă se găsesc (...) cărți (...) interesante. (...) Ieri, mama (...) i-a cumpărat (...) un album (...)

istoric. Pozele (.....) *colorate* înfățișau (.....) *scene* din luptele (.....) *dacilor* (.....) *cu romanii*.

23. Subliniați cu o linie attributele și cu două linii complementele.

a) Bate un vînt cald. Natura este încîntătoare. Soarele strălucitor inundă peisajul. Pe dealuri, florile se pleacă în bătaia vîntului. Albinele zumzăe.

b) În pădure cresc mulți copaci. Ei înverzesc primăvara, iar toamna își pierde podoba. Vara totul este frumos. Păsări felurite te încîntă cu ciripitul lor zglobiu. Mușchiul verde și moale se așterne la picioare ca un covor. Gîze mici, multicolore zboară prin aer.

24. Aflați attributele și complementele. Subliniați cu o linie attributele, cu două complementele și cu o linie ondulată attributele și complementele ce lămuresc alte părți secundare ale propoziției.

a) „Asfințește. Printre ramuri
Aurite-n foc de soare,
Tremură nenumărate
Mici ferești strălucitoare.“

(Șt. O. Iosif — *Vara*)

b) „S-au întors de la pășune
Liniștitele cirezi,
Umbre cresc pe nesimțite
Prin grădini și prin livezi.“

(Șt. O. Iosif — *Icoane din Carpați*)

25. Încercuiți părțile principale ale propoziției și indicați cu S subiectul și cu P predicatul. Subliniați cu o linie attributele, cu două linii complementele și cu o linie ondulată pe cele care lămuresc părțile secundare ale propoziției.

Exemplu: S P

Copacii dorm în susurul izvoarelor.

a) Apa învolburată și repede se zbuciumă între stînci.

b) Toporașii violeți răzbăteau prin frunzele moarte.

c) Soarele toamnei, slab și palid, a zvîntat pămîntul.

d) Prin pădure, gîze cu aripi străvezii, plăpînde, zburau delicat.

e) Sus, pe vîrfuri, străjuia zăpada albă și rece.

f) „La răspîntii crește stogul
De foi moarte de curînd.“

(G. Topîrceanu — *Balada munților*)

g) „Aici, stejari, brazi și fagi trufași
Înaltă capetele lor spre cer...“

(N. Bălcescu — *Istoria românilor supt Mihai-Voievod Viteazul*)

h) Acolo, vîrfurile munților sînt acoperite cu zăpadă și cu gheață.

i) „La noi sînt codri verzi de brad
Și cîmpuri de mătăasă.“

(Octavian Goga — *Noi*)

j) „Prin rîpi adînci zăpada de soare se ascunde.“

(V. Alecsandri — *Sfîrșitul iernei*)

k) „Semănătorii veseli spre fund înaintează,
De-a curmezișul brazdei boroanele pornesc,
Și grapele spinoase de-aproape le urmează,
Îngroapă-ncet sămînța și cîmpul netezesc.“

(V. Alecsandri — *Sămănătorii*)

26. Scoateți părțile secundare de propoziție din textele de mai sus, arătați felul, întrebarea, pe cine lămuresc și prin ce sînt exprimate.

Exemplu: *învolburată* — atribut — *ce fel?* — lămurește substantivul *apa*.

D. Construcții după scheme

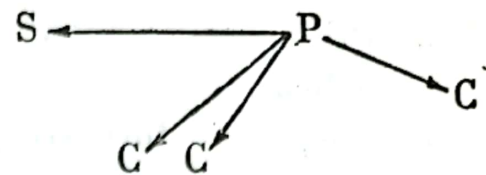
Construiți propoziții dezvoltate pe baza schemelor:

Exemplu:

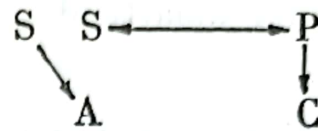
S P C C C

Șoricelul puse repede laba pe o lopată.

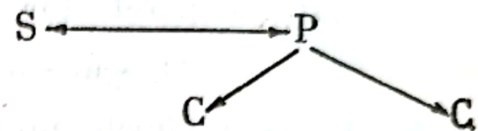
S - P - C - C - C

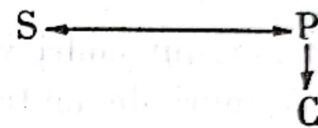
1. S - S - A - P - C

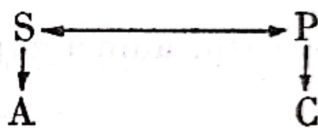
2. S - P - C - C

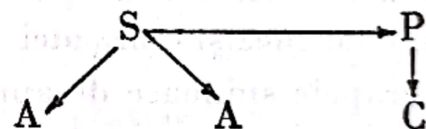
3. S - P - C

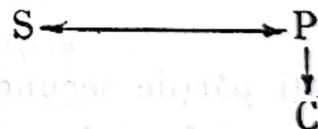
4. S - A - P - C

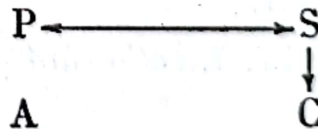
5. A - S - A - P - C

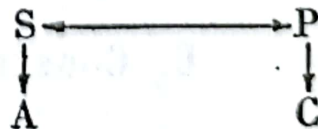
6. S - P - C

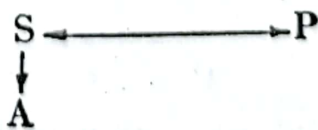
7. A - P - C

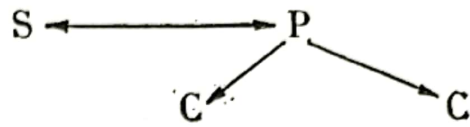
8. S - A - P - C

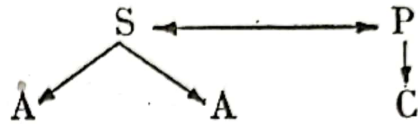
9. S - A - P

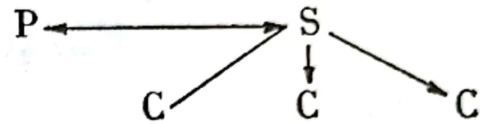
10. S — P — C — C

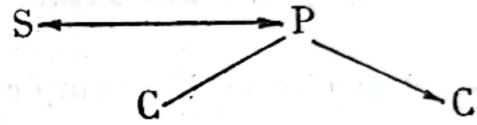
11. S — A — A — P — C

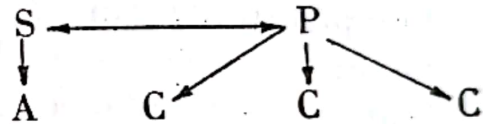
12. P — S — C — C — C

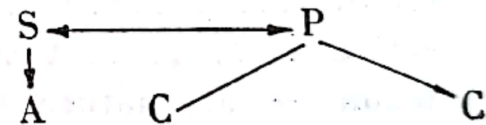
13. S — P — C — C

14. S — A — P — C — C — C

15. S — A — C — C

Capitolul III

Părți de vorbire

A. Substantivul (fel, gen, număr)

1. Dați cîte cinci exemple de substantive care denumesc: fenomene ale naturii, stări sufletești, munți, ape și orașe.
2. Completați rubricile cu cît mai multe substantive care denumesc:
 - ființe.....
 - lucruri.....
 - acțiuni.....
 - fenomene ale naturii.....
 - stări sufletești
 - însușiri

3. Copiați textul și subliniați substantivele:

Cu privirea jucăușă,
 Urechiușele țepușe,
 Coada-n vînt peste spinare
 Ca un semn de întrebare,
 Ghem roșcat stînd sus pe cracă
 Sparge-aluna dintr-odată.

(Veverița)

4. Subliniați substantivele și arătați felul lor:
 - a) „Pomii se umplură iarăși de rod, iarba și florile împodobiră cîmpii și spicurile aurite începură iarăși a se îndesa pe holde legănate de adierea călduroasă a verei.”

(Al. Odobescu — Zece basme mitologice)

- b) „Sună dealul, valea sună,
Stă văzduhul să se spargă
De tălângi nenumărate
Ce izbesc în bolta largă.“

(Șt. O. Iosif — *Din Carpați*)

- c) „Și-odată scoate Sfînta Duminică obrăzarul și sabia lui
Statu-Palmă-Barbă-Cot, de unde le avea și dîndu-le lui
Harap-Alb zice:...”

(Ion Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

- d) „În răsărit, dincolo de Valea Țicăului, se ridică dealurile
pleșuve ale Sorogarilor și Ciricului...”

(M. Sadoveanu — *Ion Creangă*)

5. Aflați substantivele din textele a), b), c) și subliniați-le cu o linie pe cele comune și cu două linii pe cele proprii:

- a) „— Apoi iaca ce, oameni buni: de sute de ani, două țări
surori, creștine și megieșe, Moldova noastră și Valahia
sau Țara Muntenească, de care poate-ți fi auzit vorbin-
du-se, se sfîșie și se mănîncă între dinsele spre cumplita
urgie și pieire a neamului românesc.“

(Ion Creangă — *Moș Ion Roată și Unirea*)

- b) „Era pe la sfîrșitul lui august, și Pădurea Petrișorului,
bătrînă, neguroasă și nestricată de mîna de om, își desfă-
șura tăcută bolțile de frunzișuri. Urca domol coline tără-
gănite, se ridica departe într-un pisc prăpăstios...”

(M. Sadoveanu — *Pădurea Petrișorului*)

- c) „Moș Nichifor nu-i o închipuire din povești, ci e un om
ca toți oamenii; el a fost odată, cînd a fost, trăitor în
mahalaua Tuțueni din Țîrgul Neamțului, dinspre satul
Vînătorii Neamțului. Cam pe vremea aceea trăia Moș
Nichifor în Tuțueni, pe cînd bunicul bunicului meu fusese
cimpoiaș la cumetria lui Moș Dediu din Vînători, fiind
cumătru mare Ciubăr Vodă.“

(Ion Creangă — *Moș Nichifor Coțcariu*)

6. Dați câte cinci exemple de substantive masculine, feminine, neutre. Formați cu ele propoziții.
7. Alegeți substantivele masculine, feminine și neutre și grupați-le în coloane după modelul următor:

masculin	feminin	neutru

casă, mestecăn, băiat, râu, pescar, gospodină, animal, pasăre, lucrare, tractor, carte, cetățean, elev, masă, muncitor, creion, munte, cascadă, copac, clădire, album, tablă, urs, veveriță, parc.

8. Grupați substantivele următoare după genuri, în coloane separate:

armată, steag, rază, copac, manual, nor, noapte, șoarece, dulap, bancă, fiică, fiu, patrie, vânător, iepure, împușcătură, tei, floare, deal.

9. Alegeți din substantivele de mai jos pe cele de genul feminin:

casă	caiet	fată
urs	calendar	magazin
parc	fabrică	colectiv
floare	barcă	trăsură

10. Dați exemple de substantive ce denumesc pomi fructiferi și fructele lor, precizând genul fiecăruia:

Exemplu: *gutui* — *gutuie*

genul masculin — genul feminin

11. Alegeți din substantivele de mai jos pe cele de genul feminin: urs, fată, tractorist, rață, cal, câine, masă, farfurie, oaie, viță, veveriță, tablă, muncitor, grădină, miel.
12. Scoateți substantivele de genul masculin din primele cinci rînduri ale lecției de zi și puneți-le la numărul singular.

13. Formați pluralul substantivelor:
pionier, joc, copil, uzină, tractor, băiat.
Alcătuiți cu ele propoziții.
14. Formați pluralul substantivelor:
masculine: arbore, codru, fag, fiu, fluture, astru, iepure, leu, moșneag, nor, om, șarpe, urs, tată;
feminine: basma, broască, carte, casă, cheie, coajă, corabie, lămâie, lume, luncă, odaie, poveste, ușă;
neutre: ac, beci, bob, adevăr, condei, tablou, pai, gust, exercițiu, muzeu, popor.
15. Puneți următoarele substantive la numărul plural; observați scrierea pluralului acestor substantive:
masculine: copil, fiu, geamgiu, hangiu, scatiu, tinichigiu, vizitiu, uliu.
Exemplu: *cazangiu* — plural = cazangii = cazangiii;
feminin: argintărie, bucurie, copie, concluzie, conjuncție, creație, istorie, poezie, propoziție, salcie, tipografie.
Exemplu: *academie* — plural = academii = academiile;
neutre: armistițiu, asediu, bisturiu, concediu, consiliu, exercițiu, fluviu, juriu, naufragiu, principiu, sanatoriu, studiu.
Exemplu: *armistițiu* — plural = armistiții = armistițiile.
16. Treceți substantivele următoare de la numărul plural la singular și formați cu ele propoziții:
caiete, vizitii, oameni, sărbători, frunțași, manuale, teme, exerciții, clădiri, băieți.
17. Puneți substantivele următoare la numărul plural:
mal, tablou, sală, manual, floare, exercițiu, copac, parc, barcă, nor, măr, stradă, băiat, balon, strugure.
18. Căutați trei substantive cărora să le găsiți corespondente cu sens opus. Alcătuiți cu ele propoziții.
19. Găsiți substantive opuse ca sens următoarelor cuvinte:
a) adevăr	b) prieteni
tînăr	victorie
depărtare	dreptate
bunătate	zi
căldură	orășean

20. Găsiți cuvintele cu înțeles asemănător cu substantivele următoare: jurnal, jurnalist, larmă.
Exemplu: *joardă* = nuia = vargă.
21. Înlocuiți *substantivele* de mai jos cu altele care denumesc aceleași lucruri sau ființe dar mai mici:
pădure, urs, șoarece, carte, clopot, pește, copac, gură, ciupercă, fată, copil, masă, pat, casă, pahar, creion, frunză.
Exemplu: pădure = pădurice.
22. Grupați substantivele următoare în așa fel, încât fiecare grupă să cuprindă cuvinte cu înțeles asemănător:
- a) ajutor, amurg, arșiță, cadou, caricatură, cartuș, casă, catastrofă, cauză, dar, înserare, sprijin, vietate, zăpușeală, imobil, nenorocire, motiv, trăsură, viețuitoare, zăduf, asfințit, atenție, schiță, glonte, clădire, dezastru, caniculă, locuință, pricină;
- b) călătorie, călăuză, ceremonial, dreptate, drumeț, ghid, gigant, hotar, hrană, hrisov, călător, voiaj, protocol, graniță, act, solemnitate, adevăr, turist, îndrumător, uriaș, frontieră, merinde, document.
Exemplu: ajutor, sprijin.
23. Găsiți substantive avînd același sens cu următoarele: șes, codru, colină, pustiul, zăpada, cuvînt, ogradă.
Alcătuți propoziții cu aceste forme.
24. Scoateți substantivele din textul următor și arătați genul și numărul lor:
Cînd se trezi, botanistul văzu prin iarba de un verde crud cîteva flori de ciuboțica-cucului și rochița-rîndunicii, adăugîndu-le în ierbar alături de traista-ciobanului și de floarea-soarelui abia încolțită.
Exemplu: *botanistul* — substantiv comun — masculin — singular.
25. Subliniați substantivele proprii și comune; analizați genul și numărul lor:
„Domnul Mircea voievod mai avea venituri mari la tîrguri, de la vămile morilor sale; se aflau mori vechi și bine

ferecate la Tîrgu-Jiu, și la Tîrgoviște, și la Rîmnice, pe apa Oltului.”

(Eusebiu Camilar — *Povestiri eroice*)

26. Subliniați substantivele comune cu o linie și pe cele proprii cu două; spuneți genul și numărul substantivelor:

a) „A sporit familia lui Gheorghieș Eminovici. Abia întremată, Raluca a pregătit bucate pentru un ospăț la care căminarul a chemat rubedenii din șapte sate și de la care n-au lipsit scripcarii lui Nae Oacheșu, pe care Vasile Rusu i-a scos dintr-o nuntă și i-a adus la Ipotești în goana trăsurii, fără a le da răgazul să spună măcar o vorbă.”

(Gh. Tomozei — *Dacă treci râul Selenei*)

b) „Așa a fost prins Petru Aron, ucigașul lui Bogdan Voevod, și pus în ștreang.

Ștefan Vodă și-a mîntuit domnia și viața de un neostenit și înverșunat năpăstuiitor și pricinuiitor de multe necazuri și primejdii.”

(Dumitru Almaș — *Arcașul Măriei Sale*)

Exemplu: *Petru Aron* — substantiv propriu;

ucigașul — substantiv comun — masculin — singular.

27. Copiați textul, scoateți substantivele și precizați felul, genul și numărul lor:

a) „Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mîhnire Cetatea Neamțului de atîtea veacuri. Dragi-mi erau mama și tata, frații și surorile și băieții satului...”

(Ion Creangă — *Amintiri din copilărie*)

b) „Noaptea era liniștită și la popasul de pescari ardeau focuri mari de trestii. Fumul, ațîțat și sporit de mănunchiuri verzi de ierburi și de papură se tîra la fața pămîntului, se răs-pîndea în văzduh și alunga roiurile supărătoare de țînțari.

Se alcătui îndată un foc de găteje pentru ciorba de pește.

Într-un cuptor mare, clădit pe patru pari groși, bătuți în pământ, afară, sub cerul liber, se cocea pâinea neagră, pescărească; căldura lui se simțea bine de la câțiva pași.“

(M. Sadoveanu — *Împărăția apelor*)

c) „Se aprindeau lumini mărunte, de Pom de Crăciun. Fluturau fire de beteală. Șerpuiau focuri de rachetă. Gîlgîiau rîuri de alamă, de argint și de aur topit. Forfoteau puzderii de scînteii.“

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

d) „Fug zilele de iarnă, grele.
Ne iese soarele în drum.
Și primăvara vine-acum
Cu ghiocei și viorele...”

(C. Teodorescu — *Primăvara*)

e) „Toamna, mîndră țesătoare,
Pune furca-n brîul ei
Ca să toarcă și să țese
Pînză lată-n ițe dese
De-nvălit umerii săi.”

(V. Alecsandri — *Toamna țesătoare*)

f) „Stelele păliră; pădurea, copacii, tufele își dezbrăcară deodată umbra. Iar iepurașul împietri de groază. Chiar lîngă el se întinse pe pământ o arătare cu două coarne grozave.”

(Emil Gîrleanu — *Fricosul*)

B. Articolul

1. Găsiți cinci substantive articulate cu articolul hotărît *l* și cinci cu articolul hotărît *le* (sg.). Puneți substantivele articulate la numărul plural și alcătuiți cu ele propoziții.

Exemplu: elevul — elevii

Noi ne mîndrim cu elevii silitori.

2. Articulați cu articolul hotărît următoarele substantive și formați propoziții cu ele:

marinar, munte, păduri, oameni, fagi, stejari, copaci, iepure, castel, pod, floare, grădini.

3. Copiați textul, apoi subliniați cu o linie substantivele articulate și cu două linii pe cele nearticulate:

„Peste pîrău se auzi deodată limpede ciocănelul de argint bătînd de trei ori în fereastra pămîntenilor.

Făclioara se arăta iar în negura pîrăului și prichindeii rămași, ridicînd soborul de sub răchită, zîmbiră cu prietenie duduii Lizuca și se traseră spre peștera lor fermecată.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

4. Precizați care din substantivele următoare sînt articulate și cu ce fel de articol:

lan, pădure, casa, pădurarul, niște ciuperci, tei, veverița, viezure, un arici, parcul, scorbura, cerbii, ogrăzi, florile, izvor, o ciocănitore, un album, copacii, trunchi, elevul.

5. Completați spațiile punctate cu articolele hotărîte potrivite: În dimineață... aceasta raze... aurii ale soare.... strălucesc deasupra cîmpu.... . Pe cer apar nori.... . Eu mă joc în curte....școli....cu ceilalți colegi. Ionel a venit cu minge.... Veseli.... ne-a cuprins pe toți.

6. Articulați substantivele din paranteză în așa fel, încît propozițiile să aibă înțeles. Subliniați articolele:

(Casă) mea este frumoasă. Ea este așezată pe (mal) (lac).

(Zgomot) (apă) se aude pînă în cameră. O salcie își pleacă (ramuri) pe (suprafață) (apă). (Iarbă) verde se așterne ca (covor). (Aer) este proaspăt.

7. Articulați cu articolul nehotărît următoarele substantive: om — oameni, tractor — tractoare, casă — case, lampă — lămpi, creion — creioane, pionier — pionieri, floare — flori, pasăre — păsări, muncitor — muncitori.

8. Articulați substantivele de mai jos cu articolul hotărît: carte — cărți, copil — copii, creion — creioane, anotimp — anotimpuri, țară — țări, amestec — amestecuri, băiat — băieți,

stradă — străzi, ogradă — ogrăzi, ușă — uși, album — albume,
lumină — lumini, apă — ape.

Exemplu: Cartea — cărțile.

9. Copiați textul și subliniați articolele:

„Ș-apoi fost-au fost poftiți la nuntă:

Crăiasa furnicilor,
Crăiasa albinelor
Și crăiasa zînelor,
Minunea minunilor,
Din ostrovul florilor!“

(I. Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

10. Copiați textul următor. În locul spațiilor punctate puneți articolele potrivite:

E iarnă. A venit vacanță Copii ... o așteaptă cu nerăbdare. Ei pornesc cu părinți... sau cu colegi ... lor spre locuri ... de basm ale munți Zăpad... s-a așternut pe creste ... înalte. Aeru ... proaspăt și rece îți înțepă obraji... Raze... soare ... strălucesc fără prea multă putere.

11. Subliniați cu o linie articolele nehotărâte și cu două linii articolele hotărâte din textul următor:

„Erau odată o babă și un moșneag. Baba avea o găină și moșneagul un cocoș. Găina babei oua de câte două ori pe fiecare zi și baba mînca o mulțime de ouă, iar moșneagului nu-i da nici unul. Moșneagul, într-o zi, pierdu răbdarea și zise:

— Măi babă, mănînci ca în târgul lui Cremene. Ia dă-mi și mie niște ouă, ca să-mi prind pofta măcar.“

(I. Creangă — *Pungața cu doi bani*)

12. Copiați textul, scoateți substantivele și treceți-le la numărul plural, forma articulată:

„Presuri, cintezoii, grauri și mierlițe
Cîntă în zăvoi,
Cîntă-n poienițe.
Și copii se strîng
Că e vremea bună,

Iar voiosul crîng
De cîntări răsună.“

(Victor Tulbure — *Crîng vesel*)

13. Copiați textul, scoateți substantivele și analizați genul, numărul, articolul, precizînd și rolul în propoziție:

„Aurind pe cîmpuri
Grîul și secara,
Soarele în aur
Îmi îmbracă țara.

Raze de lumină
Cad în poenițe
Și lucesc în aur
Brazi și veverițe.

(Victor Tulbure — *Țara de aur*)

3.1. Rolul substantivului în propoziție

1. Citiți textul și arătați care substantive sînt subiecte:
Este un ger cumplit. De pretutindeni bate crivățul. Cîrduri de ciori se lasă deasupra pămîntului, căutînd hrană. Natura este îmbrăcată în strai alb. Copacii, sărăciți de frunze, scîrție în bătaia vîntului. Rar, copiii ies afară cu săniuțele.
2. Copiați textul, subliniați cu o linie substantivele care au rol de subiect în propoziție:

„Din căpiță sare pleavă
Sar gunoaie dintr-un snop.
Pușca scoate fum pe țeavă
Și pocnește ca un dop...”

(G. Topîrceanu — *La vînătoare*)

3. Găsiți în versurile de mai sus substantivele care au rol de atribut sau complement în propoziție. Spuneți la ce întrebări răspund.
4. Citiți textul de mai jos; subliniați cu o linie substantivele care au rol de subiect în propoziție, cu două linii substantivele

care au rol de atribut și cu trei linii pe cele cu rol de complement.

În pădure totul este înverzit. Copacii s-au îmbrăcat cu frunze. Florile multicolore îți încântă privirea. Iarba este moale și fragedă. Printre frunze, păsărelele ciripesc voioase. Cîntecul lor este foarte plăcut. Soarele își trimite razele calde spre pămînt. Căldura lui e binefăcătoare.

5. Extrageți în coloane deosebite substantivele care au rol de subiect în propoziție și pe cele care au rol de atribut sau de complement. Analizați oral genul și numărul.

Folosiți tabelul:

S u b s t a n t i v		
Subiect	Atribut	Complement

6. Citiți textul, spuneți ce rol au în propoziție substantivele tipărite cu litere mai subțiri și cele tipărite cu litere mai groase. Puneți întrebările la care răspund:

O mamă avea trei **copii**. *Copiii* **mamei** erau cuminți și harnici. Într-o zi, *mama* le-a cumpărat **cărți**. *Coperțile* **cărilor** erau frumos colorate. *Mama* le-a citit **povești**. Ea le-a arătat apoi **pozele**.

7. Citiți textul, subliniați substantivele și stabiliți rolul lor în propoziție și întrebarea la care răspund:

Veverița trăiește în pădurile noastre. Ea își face provizii vara pentru timpul friguros. În scorbură adună ghindă, alune, conuri de brad.

Exemplu: *veverița* — subiect — *cine?*

8. Găsiți substantivele din text, arătați ce rol au în propoziție și la ce întrebare răspund.

„Căprioara se opri între mesteceni, în iarba -naltă, într-o adiere de răcoare ce începea să alunge miresmele calde ale florilor sălbatice.“

(M. Sadoveanu — *Căprioara*)

Exemplu: *Căprioara* — substantiv — subiect — *cine?*

9. Alcătuiți propoziții în care substantivele:

crengile, cartea, un roi, cuvînt, acele să fie lămurite de alte substantive care să răspundă la întrebările: *care?* *ce fel de?* *a, al, ale, ai cui?*

Treceți propozițiile pe caiete.

Exemplu: Crengile copacului au ajuns pînă la fereastră.

10. Din textele citite în clasă găsiți patru propoziții în care să se afle substantive care în propoziție au funcția de atribut, răspunzînd la întrebările: *care?* *ce fel de?* *al, ai, a, ale cui?*

Exemplu: Corbul ținea o bucățică de *caș* în gură (ce fel de bucățică?)

(*Corbul și vulpea* — Manualul de citire pentru clasa a III-a)

11. Construiți propoziții în care substantivele următoare să aibă rol de atribut și să lămurească un alt substantiv:

a) privitorilor, de lemn, femeii, cortului, de școală, biletelor, cuvîntului;

b) de catifea, de sticlă, picioarelor, de flacăra, îmblînzitoarei, tigrului, curcubeului;

c) casei, copilului, satului, copacului, mării, teiului, fereștrei, buncii, cărții, grădinii.

Exemplu: Ochii privitorilor străluceau.

12. Găsiți substantivele care intră în alcătuirea predicatului împreună cu verbul *a fi*:

1) Colegul meu este un băiat silitor.

2) Ionel este colegul meu de bancă.

3) Harap Alb era un fiu de împărat viteaz și cinstit.

4) Munca e brătară de aur.

5) Mihai Viteazul era fiul voievodului Pătrașcu cel Bun.

6) Lenea e cucoană mare.

13. Alcătuiți cinci propoziții în care să folosiți substantive în formarea predicatului împreună cu verbul *a fi*.

Exemplu: Ștefan cel Mare a fost un domnitor viteaz și drept.

14. Scoateți substantivele, arătați ce rol au în propoziție și precizați felul, genul și numărul lor:

a) Noaptea s-a lăsat. Stelele apar una câte una. Uneori adie vîntul. Aerul este proaspăt. Copiii dorm, ei visează jocuri frumoase. De departe se aude un cîntec. Frunzele copacilor freamătă.

Exemplu: *Noaptea* — subiect — substantiv comun — feminin — sing.

b) „Pițigoiul, cucul, stîrcul

Vin să vadă cum e tîrgul.

.....

Pentru șoareci și pisici

Sînt tăiate praguri mici.“

(T. Arghezi — *Hora lui Esop*)

c) „Întîlnirea nepoților cu bunicul s-a desfășurat aproape fără cuvinte...

Din ograda caselor am trecut în grădina livezii.

.....

În mormintele cimitirului sătesc odihneau rîndurile de muncitori ai aceluia pămînt dunărean, cotropit odinioară de hoarde și stăpîni nesățioși, trăind, cei mai mulți, o viață întunecată și amară.“

(M. Sadoveanu — *Aventură în Lunca Dunării*)

d) „Dă-i un fluture blajin

Și o broască de zmarald.

Și-n pădurea de pelin

Fă să-i stea bordeiul cald.“

(T. Arghezi — *Cîntec de adormit Mitzura*)

e) „Numai cioara cu cimpoiul

Tot izbind cu el,

Se bătea cu pițigoiul,

Iar sitarul dup-o ușă

Se certa c-o găinușă

Pentr-un gîndăcel.“

(G. Coșbuc — *Nuntă în codru*)

f) „Gerul face c-o suflare pod de gheață între maluri,
Pune streșinilor casei o ghirlandă de cristale...”

(V. Alecsandri — *Gerul*)

g) „Ce dor i-a fost poetului
De freamătul brădetului,
De murmurul izvorului,
De fluierul păstorului,
De glasul păsărelelor
Și de vecinul stelelor —
De vârful Caraimanului...”

(Șt. O. Iosif — *Icoane din Carpați*)

h) „Zbierăt, raget, țipet, vaiet, mii de glasuri spăimântate
Se ridică de prin codri, de pe dealuri, de prin sate,
Și-n departe se aude un nechez răsunător...
Noaptea cade, lupii urlă... Vai de cal și călător!”

(V. Alecsandri — *Viscolul*)

i) „Șoimii repezi scot din gheare
— Carnea din căldări,
Corbul cel cu ciocul tare
Dumicată-n blide-o lasă,
Cîntîțoii duc la masă
Rînduri de mîncări.

Și, cu șorț de jupîneasă,
Rîndunele vin
Și deretică prin casă,
Iar pe mese-aștern prosoape
Și dau lavițele-aproape,
Cane-aduc cu vin.”

(G. Coșbuc — *Nuntă în codru*)

j) „Stejarul e stăpînitorul de vechime al luncii.”

(E. Gîrleanu — *Lunca din Mircești*)

k) „Asta-i o casă foarte bună, mormăi Patrocle.”

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

- l) „Cîntă puiul cucului
pe poalele nukului.“

(Folclor)

- m) „Dragi ne sînt cîmpiile,
Turmele și viile,
Holdele cu grînele,
Luncile cu gîrlele.“

.....

„Școala nouă din zăvoi,
Casă și ogradă noi
Și lumină fără fum,
Toate ale voastre-acum...”

(C. Teodorescu — *Dragi ne sînt aceste brazde*)

- n) „Vin bondarii pe cărări,
Sar, de parcă vin călări.
Zboară gîndăcei și fluturi
Bat din aripi, ca din scuturi.
O mulțime — ca pe uliți —
Vin albinele, cu sulii.”

(C. Teodorescu — *Întîmplarea din grădină*)

C. Adjectivul

1. Căutați adjective potrivite pentru substantivele de mai jos:
carte, vreme, ploaie, lecție, copac, râu, cer, vapor, construcție.
2. Adăugați câte un adjectiv substantivelor următoare și alcătuiți cu ele propoziții. Treceți-le la numărul plural:
elev, furnică, arbore, garoafă, ploaie, lac, minge.
3. Treceți următoarele adjective de la genul feminin la genul masculin și alcătuiți cu ele propoziții:
frumoasă, înaltă, blîndă, albastră, ușoară, lungă, harnică, silitoare.
4. Scrieți adjectivele care corespund următoarelor substantive:
a) vrednicie, lungime, veselie, adîncime, înălțime, bunătate, umezeală, căldură, blîndețe, floare;

- b) floare, liniște, frumusețe, întuneric, muncă, plete, nepăsare, mătase, plăcere, lumină.
Exemplu: vrednicie — vrednic.
5. Găsiți pentru substantivele de mai jos cât mai multe adjective potrivite:
ghiocei, tricouri, cărți, uliță, cîntec, brad, veveriță, furnică, urs, pădure, apă.
Exemplu: Ghiocei: albi, firavi, proaspeți, gingași etc.
6. Găsiți pentru adjectivele următoare substantivele potrivite de genul feminin. Scrieți substantivele împreună cu adjectivele:
blîndă, luminoasă, vrednică, dulce, trainică, simplă, ușoară.
Exemplu: Mamă blîndă, iarnă blîndă, pisică blîndă.
7. Alcătuiți cinci propoziții în care adjectivele să se afle în fața substantivelor.
Exemplu: „Iar roșul mac închide floarea.”
(G. Coșbuc — *Pastel*)
8. Subliniați adjectivele și precizați oral genul lor:
„De prin adîncul văilor, de pe înălțimea coamelor codrilor, valuri străvezii de aburi sclipitori se ridicau în unde crețe și, tremurînd în zare, se topeau în văpaia înaltă a cerului aprins.”
(C. Hogaș — *În munții Neamțului*)
9. Formați pluralul masculin și feminin al adjectivelor următoare. Observați ortografia:
albăstrui, argintiu, azuriu, auriu, brumăriu, cafeniu, plumburiu, purpuriu, pustiu, ruginiu, străveziu, trandafiriu, vioriu, zglobiu.
Alcătuiți propoziții cu aceste forme.
10. Precizați genul și numărul adjectivelor din textul de mai sus fiind atenți la substantivele pe care le lămuresc.
11. Grupați adjectivele următoare astfel ca fiecare grupă să cuprindă cuvinte cu înțeles asemănător:
a) agresiv, ascultătoare, calmant, ciudat, supusă, bătaios,

liniștitor, combativ, curios, docilă, provocator, binefăcător, straniu, necruțător.

Exemplu: *agresiv, bătaios, provocator.*

b) dospit, durabil, dușman, hotărît, imens, interesant, traianic, îngrijit, crescut, vrăjmaș, întins, inamic, decis, captivant, solid, nesfârșit, neșovăitor, atrăgător, ordonat, potrivit.

12. Aflați cuvinte cu înțeles asemănător cu următoarele adjective: lacom, lat, lustruit.

Exemplu: *lacom, mîncăcios, nesătul.*

13. Scrieți adjective care au înțeles asemănător cu: *liniștit* și *harnic*, alcătuind cu ele propoziții.

14. Grupați adjectivele cu înțeles asemănător:

domol, bucuros, vijelios, încet, voios, furtunos, vesel.

15. Subliniați cu o linie adjectivele și cu două linii cuvintele pe care le lămuresc. Precizați oral genul și numărul adjectivelor:

„Și-atunci de peste larg pridvor

Din dalb iatac de foișor,

Ieși Zamfira-n mers isteț,

Frumoasă ca un gînd răzleț

Cu trupul nalt, cu părul creț,

Cu pas ușor.“

(G. Coșbuc — *Nunta Zamfirei*)

16. Copiați textul, subliniați adjectivele, arătați oral pe cine lămuresc. Explicați acordul adjectivului cu substantivul:

„Acolo, salcia pletoasă, socul mirositor, alunii mlădioși, arțarii cu pojghițe roșii, carpenii stufoși, salba moale și teii cresc amestecați cu falnici jugaștri...”

(Al. Odobescu — *Doamna Chiajna*)

17. Faceți corect acordul adjectivelor din paranteză cu substantivele pe care le lămuresc:

„Toamna cu-a ei (alb) frunte

Și cu (galben) conductă

A lăsat argint pe munte

Și rugină pe păduri.

La răspîntii crește stogul

De foi (mort) de curînd
 Strigă-n vale Topologul;
 Și-a lui voce, cînd și cînd,
 Ca o larmă (omenese)
 Pînă sus, pe culmi tresare,
 Preajma (mut) s-o trezească
 Din (senin) ei visare.“

(G. Topîrceanu — *Balada munților*)

18. Faceți acordul adjectivelor din paranteză cu substantivele pe care le lămuresc:

a) „Pornim, malurile (drept) și (uscat) fug îndărăt. O pulbere (mărunt) de aur plutește sub cerul albastru, în zăriștea (-necat) de soare. Departe, la răsărit, dealurile (gol), (rumen) ale Măcinului par aprinse.“

b) „Din stînga, despicînd malul (plecat) și (gol), intră liniștit (bogat) Siret, mănunchiul (puternic) în care se împreună toate apele (curgător) ale Moldovei.“

(Al. Vlahuță — *România pitorească*)

19. Faceți acordul adjectivelor din paranteză cu substantivele pe care le lămuresc:

„Codrii (uriaș) ca o mîină de vreascuri, (netrebnic) se zvîrcoleau neputincioși și țipau de usturime (înăbușit)... Greierul, cîntăreț (neobosit) al zilelor de vară amuțise istovit sub umbra înălțimii (ocrotitor) a ierburilor; veverița pusese frîu zburdălniciei sale (neobosit)...“

(C. Hogaș — *Pe drumuri de munte*)

20. Scoateți adjectivele și precizați genul și numărul. Subliniați cu o linie substantivele pe care le lămuresc.

a) „În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,
 La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată
 E cocostîrcul tainic în lume călător,
 Al primăverii dulce iubit prevestitor.“

(V. Alecsandri — *Oaspeții primăverii*)

Exemplu: albastru — adjectiv — neutru — singular.

- b) „Cînd o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Cînd o mreană saltă-n aer după o viespe sprintioară,
Cînd sălbaticile rațe se abat din zborul lor,
Bătînd apa-ntunecată de un nour trecător...”

(V. Alecsandri — *Malul Siretului*)

- c) „Mierle vii, şuierătoare, cucul plin de îngîmfare,
Gaița ce limitează orice sunete bizare,
Șticleți, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă
Și duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.”

(V. Alecsandri — *Concertul în luncă*)

- d) „Pe cîmpia înălbită, netedă, strălucitoare,
Se văd insule de codri, s-aud cîini la vînătoare,
Iar în lunca pudruită cu mărunț mărgăritar
Saltă-o veveriță mică pe o creangă de stejar.”

(V. Alecsandri — *Sania*)

21. Aflați adjective opuse ca înțeles următoarelor cuvinte:
acru, alb, bine, frumos, scris, cuminte, tînăr.
22. Găsiți opusele adjectivelor de mai jos. Formați cu ele propoziții:
cald, umed, limpede, mic, ascuțit, lung, îngust, depărtat, înalt, subțire.
23. Scrieți adjective care să exprime însușirea opusă adjectivului scris:
bun	
harnică	
frumoasă	
tare	
trist	
drept	
cinstit	
24. Subliniați adjectivele care arată însușiri opuse:
„Acum cred că mă cunoști și de urît și de frumos și de bătrîn și de tînăr și de slab și de puternic, de aceea, mă fac

iar cum m-ai văzut în herghelie și de acum înainte sînt gata să te întovărășesc oriunde mi-i porunci, stăpîne.”

(Ion Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

25. Scoateți adjectivele din textul următor, arătînd genul și numărul:

„În schimb însă, de sub marginile depărtate ale văzduhului de pretutindeni, nenumărate grămezi vinete de nori posomorîți, cu frunți îndrăznețe și amenințătoare se iviră fără de veste și împînziră într-o clipă, de jur împrejur linia de împreunare a cerurilor cu pămîntul.”

(C. Hogaș — *În munții Neamțului*)

26. Scoateți adjectivele și substantivele pe care le lămuresc, la numărul plural, din textul de mai sus și treceți-le la numărul singular.

27. Subliniați adjectivele cu o linie și substantivele pe care le lămuresc cu două linii. Arătați genul și numărul adjectivelor:
- „Rămîneau locului numai sălbăticiunile credincioase zăpezilor veșnice: vulpile albe care se furișau pitulate în troiene și iepurii albi care zvîcneau în goană nebună la cea mai mică tresărire a sloiurilor.”

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

28. Copiați textul, subliniați cu o linie adjectivele și cu două substantivele pe care le lămuresc. Arătați genul și numărul adjectivelor, explicînd acordul cu substantivul:

a) „Pe mușchiul gros, cald ca o blană a pămîntului, căprioara stă jos, lîngă iedul ei. Acesta și-a întins capul cu botul mic, catifelat și umed, pe spatele mamei lui și, cu ochii închiși, se lasă dezmiardat. Căprioara îl linge, și limba ei subțire culcă ușor blana moale și mătăsoasă a iedului.”

(Emil Gîrleanu — *Căprioara*)

b) „Curînd aerul se umple de un fum albăstrui, și de dincolo de deal, transpar razele palide ale soarelui iernatic,

ca niște petale de brîndușă răsărite printre arbori ninși, și dimineața se înstăpînește peste zare.“

(Gh. Tomozei — *Dacă treci râul Selenei*)

c) „Tînăr — încă nu împlinise 30 de ani — cu chip rotund, frumos, bărbătesc, cu ochii mari, căprui, cu fruntea înaltă, cu plete lungi, castanii, cu nasul drept, puternic, cu gura dăltuită parcă în rubin, cu bărbia plină, de om împodobit cu dîrzenie mare, cu umeri lați, vînjoși, cu brațe și mîini osebit de harnice, de mlădioase, Ștefan Vodă era mai scund decît bătrînul Dobrul și decît Ilieș spătarul, dar îi domina, îi strunea pe toți cu înțelepciunea, cu duhul, cu vorba, cu agerimea, cu neastîmpărul, cu puterea vrerii.“

(Dumitru Almaș — *Oamenii Măriei Sale*)

d) „Coborîră printre livezi unde adiau miresme calde de cimbrisor și ceară. Garduri foarte înalte de nuiele, cu ștreșină de spini se ridicau la dreapta și la stînga. Și sălcii bătrîne, cu forme ciudate își mișcau domol pletele argintii...”

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

3.2. Rolul adjectivului în propoziție

1. Construiți propoziții în care adjectivele următoare să aibă rol de atribut (să lămurească substantivele):

a) tăioși, puternici, aurii, sclipitoare, albă, bălaie, bătrîn, mărunt, electrică, orbitoare, sălbatice, îmblînzite, cîrlionțat;

b) moi, rotunde, umede, mulțimi, lucioase, îndărătnic, tînăr, mlădioși, late, mici, mari, cald.

Exemplu: Îmi plac perele *moi*, coapte.

2. Dați patru exemple de adjective care în propoziție să aibă rol de atribut.

3. Copiați textul, scoateți adjectivele, precizați genul, numărul, întrebarea și rolul lor în propoziție:

„Un fir de iarbă verde, o rază încălzitoare,

Un gîndăcel, un flutur, un clopoțel în floare,

După o iarnă lungă ș-un dor nemărginit
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!“

(V. Alecsandri — *Sfârșitul iernei*)

4. Scoateți adjectivele și precizați genul, numărul și rolul lor în propoziție:

a) „Șiruri negre de cocoare,
Ploi călduțe și ușoare,
Fir de ghiocel plătind,
Cântec îngînat în gînd
Sărbătoare...”

(Otilia Cazimir — *Pentru tine primăvară*)

Exemplu: *negre* — adjectiv — atribut — neutru — plural —
ce fel de?

b) „O pîine uriașă, cu coaja rumenă...”

Două mere roșii, lucioase...

O crenguță de brad...

Un ceasornic vechi, cîntător, cu capace gravate...”

(Gh. Tomozei — *Dacă treci riul Selenei*)

5. Găsiți adjectivele care au rol de atribut în propoziție, puneți întrebarea și stabiliți cuvintele pe care le lămuresc:

„Pășește peste covorașul verde, cu lalele lungi, galbene, culcate în mici iazuri de culori, și se oprește, cu gîtul întins în fața portretului.”

(Gh. Tomozei — *Dacă treci riul Selenei*)

6. Subliniați cu o linie adjectivele și cu două linii cuvintele pe care le lămuresc, apoi spuneți ce rol au în propoziție și la ce întrebări răspund:

„Se-ntorc iar zilele noroase

Cu negurile somnoroase

Și-amurgurile timpurii

Vin diminețile urîte

Și nopțile posomorîte

Și lungi și negre și pustii...”

(Șt. O. Iosif — *Toamna*)

7. Subliniați adjectivele și spuneți ce rol au în propoziție:

„Noaptea-i albă, luminoasă,
Ceru-i boltă de opal.
Toată zarea-i scînteioasă,
Tot izvoru-i de cristal.“

(V. Alecsandri — *Noapte albă*)

8. Subliniați adjectivele, puneți întrebarea și spuneți ce rol au în propoziție:

„Numai prin două mărunte tăieturi în tabla de aramă a ușitei de la sobă curg în odaie fire roșii de lumină, care se amestecă blînd cu culorile șterse ale cotoarelor de carte și ale vechilor scoarțe.“

(Gh. Tomozei — *Dacă treci rîul Seleniei*)

9. Copiați textul și subliniați adjectivele care intră în alcătuirea predicatului împreună cu verbul *a fi*:

„Femeia cea tînără era inimoasă și nu s-a mulțumit numai cu vorba.

Noaptele erau mai limpezi și mai luminoase.

Insula era înaltă, stîncioasă, acoperită de nămeți și de ghețuri“.

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

10. Găsiți adjectivele care formează predicatul împreună cu verbul *a fi*. Subliniați-le:

a) „Opinca era spartă, căciula desfundată...”

(V. Alecsandri — *Sergentul*)

b) „Fuga-i rușinoasă, da-i sănătoasă.”

(Folclor)

c) „Cri-cri-cri

Toamnă gri

Tare-s mic și necăjit.”

(G. Topîrceanu — *Balada unui greier mic*)

d) „Dascălul nostru era un holtei frumos, zdravăn și voinic și-l chema Vasile a Vasilicăi...”

(Ion Creangă — *Amintiri*)

e) „Avea pletele lungi și cărunte, ochii albaștri ca cerul, iar fruntea îi era brăzdată de cute adânci. Cămașa lui de tort era cîrpită, dar curată.“

(George Nestor — *Vodă Cuza la Hanul Cucului*)

D. Pronumele (pronumele personal, recunoaștere, număr, persoană)

1. Alcătuiți propoziții cu formele:
dîndu-mi, scriindu-ți, i-ai dat, mi-a citit, lasă-mă, v-ați jucat, împărțind-o, i-au arătat, l-a învățat, cere-mi.
Subliniați pronumele cu o linie.
2. Construiți propoziții cu pronumele următoare:
 - a) *noi, ei, eu, el, voi, ele, -l, -le, te-a, mi-, -mi.*
 - b) *-vă, tu, ți-, -o, mie, lui, -i, pe el, mă, m-, ea.*
3. Alcătuiți propoziții în care să folosiți substantivele cu pronumele personale: *eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele.*
4. Puneți în locul pronumelor subliniate substantive înlocuite:
 - a) „Cum a plecat moșul de la palat, numai el știe. Vai de inima lui.“

(Vladimir Colin — *Basme*)

- b) „În lan erau feciori și fete,
Și ei cîntau o doină-n cor.“

(G. Coșbuc — *Vara*)

5. Copiați propozițiile, puneți în locul spațiilor punctate pronumele personale care răspund la întrebările din paranteză:
 - 1) Ia, vino să-(cui?) arăt o carte.
 - 2) (cine?) încerca să-i explice lecția.
 - 3) (cine?) vei povesti ceva interesant.
 - 4) Lasă- (pe cine?) și pe mine la școală.
 - 5) Așezați- (pe cine?) pe bănci!
 - 6) Eu merg cu (cu cine?) la cinematograf.
 - 7) Și (cine?) a rămas și mai departe acolo.

6. Puneți în locul spațiilor punctate pronumele potrivite. Arătați oral ce substantive înlocuiesc.

Copiii se îndreaptă bucuroși spre școală. vor începe un nou an școlar. Școala este o clădire nouă și frumoasă. a fost terminată în această vară. De jur împrejur au fost puse flori. alcătuiesc un covor multicolor.

În curtea școlii copiii povestesc cu plăcere amintirile vacanței:

- am fost la munte, spune Petrișor.
- Și și se aud glasuri de copii.
- unde ți-ai petrecut vacanța?
- am fost împreună cu Andrei și Mioara la mare.

7. Subliniați cu o linie pronumele personal:

- 1) Omul mi-a adus mult pește de pe mare.
- 2) O să ne ducem la școală.
- 3) Dându-ne cărțile, tovarășa învățătoare ne-a făcut o mare bucurie.
- 4) Tu vrei să vii cu noi?
- 5) Colegii au nevoie de tine.
- 6) El le-a mulțumit pentru ajutor.
- 7) M-am dus să-l iau cu mine, dar nu a vrut să vină.

8. Citiți textul și subliniați pronumele:

a) „Taci, leliță, că te-am căptușit eu; îi mai „pupa“ tu și pe dracu de-acum...”

(I. Creangă — *Pupăza din tei*)

b) „Apoi, dă, nu știi *dumneata* că nevoia te duce pe unde nu ți-i voia?”

(I. Creangă — *Capra cu trei iezi*)

c) — „De când ai venit, se zbuciumă în piua în care-ai în-cuiat-o tu și roade cu colții la lanțurile ce-o închid.

— Ce-mi pasă, zice el repezindu-se să vadă unde-i”.

.....

Baba-l apucă de mijloc, se lungi repezindu-se cu el pînă-n nori, apoi îl izbi de pămînt și-l băgă în țărîină pînă-n glezne.

Făt-Frumos o izbi pe ea și o băgă-n pământ pînă-n genunchi.“

(M. Eminescu — *Făt-Frumos din lacrimă*)

9. Copiați textul, scoateți pronumele și precizați întrebarea la care răspund, numărul și persoana:

Exemplu: *Eu* — pronume personal — *cine?* pers. I. sing.

Te — pronume personal — *pe cine?* pers. a II-a sing.

- a) „...Numai că eu te-am vestit de două ori să nu mai dai pe la mine!“

(Vladimir Colin — *Basme*)

- b) „— Eu o să dorm o leacă, îl vesti ea. Tu, voinice, ia seama, și cînd o trece Marea Albă, Marea Verde și Marea Roșie, să mă trezești.“

(Vladimir Colin — *Basme*)

- c) „— Fată frumoasă și harnică, grijește-mă și curăță-mă de omizi că ți-oi prinde și eu bine vreodată.“

(I. Creangă — *Fata babei și fata moșneagului*)

- d) „Mamă, bate-mă, ucide-mă, spînzură-mă, numai dă-mi de mîncare că mor de foame.“

(I. Creangă — *Amintiri din copilărie*)

- f) „Mama mi-l cînta și ea
Și la viersul lui cel dulce
Puiul ei se potolea
Ș-o lăsa frumos să-l culce.“

(Șt. O. Iosif — *Cîntec sfînt*)

- e) „— Tu ești Bristena? a întrebat-o rîmleanul, cînd i-au înfățișat-o ostașii lui.

— Eu îs Bristena, a răspuns fetița fără frică.

— Apoi, iaca, ți-a venit și ție rîndul. Să-i retezi capul! a poruncit el ostașului de la spatele fetiței.“

(David Sava — *Bristena — fiica dacilor*)

f) „O șterg de-acasă frumușel:
 Grivei cu mine; eu cu el,
 Și satu-n colb se-neacă...
 Intrăm în codru, și Grivei
 A-nebunit de vesel ce-i:
 Mă mușcă, sare, joacă...
 Dă spaimă-n vrăbii, latră-n vînt,
 Își face mendrele; eu cînt,
 Și codru lin răsună...
 Pe sus trec leneș nourii grei —
 Noi nici nu ne gîndim la ei,
 Și doar aduc furtună!“

(Șt. O. Iosif — *Furtuna*)

g) „Într-un tîrziu, nerădicînd
 De jos a ta privire:
 — Eu simt că voi muri-n curînd,
 Că nu-mi mai sînt în fire...
 Mai știi și eu la ce gîndeam?
 Aveți și voi un frate...
 Mi s-a părut c-aud la geam
 Cu degetul cum bate.“

(G. Coșbuc — *Mama*)

h) Noi mergem în excursie. Ne-am pregătit lucrurile pentru drum și acum așteptăm cu nerăbdare ziua plecării. Cu noi merg Vlad și sora sa, Eugenia. Ei au luat și rachetele de tenis. Luîndu-le, bagajul lor a devenit mai greu. Colega mea, Ioana, a pus în rucsac și o păpușă. Ea o însoțește pe Ioana în toate călătoriile. Ochii ei mici și verzi sînt veseli. Băieții sînt entuziasmați. Ei au făcut de pe acum planuri despre felul cum vor petrece timpul.

Sandu ascultă trist sporovăiala noastră:

— Îmi pare rău că nu vin și eu cu voi, ne spune el.

Părinții lui nu-l lasă cu noi în excursie pentru că este răcit și s-ar putea îmbolnăvi mai rău.

Și noi regretăm lipsa lui.

i) „Măria ta, mie mi se cuvine... Nu uita că ți-am dăruit un lanț de aur!

— Ce? Ție? i-a retezat vorba un altul. Mie, mărite Țar, mie mi se cuvine ostrovul!“

(V. Colin — *Basme*)

— „Ei, atunci să știi, vecino,
C-am să vin și eu.“

(G. Coșbuc — *Nuntă în codru*)

j) „— Hei, voi cei de pe corabie! Nu pricep nimic... Maimarea noastră e babușca, dar noi o iubim, și nimeni nu tremură când îi aude glasul...“

(V. Colin — *Basme*)

k) „— Îndată vi s-a aduce și de mâncare și băutură, zise împăratul, numai de-ați putea dovedi cât voi da eu, că de nu-ți fi mîncători și băutori buni v-ați găsit beleaua cu mine... nu vă pară lucru de șagă.“

(I. Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

l) — „Harap Alb, pentru că ești așa de bun și te-ai ostenit de ne-ai făcut adăpost, vreau să-ți fac și eu un bine în viața mea: na-ți aripa asta și când îi avea vreodată nevoie de mine, aprinde-o și eu îndată am să-ți vii întru ajutor.“

(I. Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

m) „Ce cuc

Năuc!

Îmi dă de furcă:

Degeaba, nu-l văd la obraz.

De-a v-ați ascuns, de joc se-apucă

Și nu-l găsesc și mi-e necaz“

(C. Teodorescu — *O școlăriță în pădure*)

n) „Noi două... Stăm lingă fereastră...

.....

Acum, și tu ești școlăriță,

Ei da. ..

.....

Ai lecții — acum, acum ești mare
Și tu...

.....
Oricine intră fără veste,
Eu degetul la buze-l duc.
...Și-ți cade-o rază dulce peste
Năsuc.“

(C. Teodorescu — *Surorile*)

3.3. Rolul pronumelui în propoziție

1. Subliniați cu o linie pronumele care au rol de subiect și cu două pe cele care au rol de complement:

La școală noi învățăm lucruri folositoare. Pe mine mă interesează tot ce aflu nou. Azi, eu am cumpărat un album și l-am dus la școală. Tata mi-a adus niște cărți. Noi, copiii, sîntem bucuroși cînd primim cărți. În ele găsești povestiri frumoase.

2. Copiați textul, subliniați pronumele și spuneți oral ce rol au în propoziție:

a) „— Țarule, i-a răspuns ea, caută-ți țarină printre țarine. Lasă-mă pe mine cu bătrînii mei.“

(V. Colin — *Basme*)

b) „Tu, care le știi pe toate, se poate să nu cunoști un leac ca să te facă să mai salți oleacă?“

(V. Colin — *Basme*)

c) „Mătușă răchită, șopti ea cu sfială, ne dai voie să intrăm în casă la mata?“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

3. Construiți trei propoziții în care pronumele *voi, ei, el* să aibă rol de subiect în propoziție.
4. Alcătuiți cinci propoziții în care să se afle pronume personale cu rol de complement. Scrieți-le pe caiete și subliniați pronumele.

5. Alcătuiți trei propoziții în care pronumele să aibă rol de subiect și trei propoziții în care să aibă rol de complement.
6. Subliniați cu o linie pronumele personale care au rol de subiect și cu două linii pronumele personale care au rol de complement.

a) „A lăsat juninca și a venit după mine. Eu am dat fuga la brad; era un brădui. De acum îi zic eu... pe mine nu mă mai ajungi tu aici, în vîrf.“

(M. Sadoveanu — *Ursul*)

b) „Cu ochii duși, ca în extaz,
Ea cîntă și ei joacă.
Îi cade părul pe obraz
Și praful o îneacă.“

(Șt. O. Iosif — *Artiști*)

c) „În lanțuri ea-l ținea oricînd,
Și el plîngea de disperare,
Dar lacrimile-i, picurînd
Se prefăceau mărgăritare...“

(Șt. O. Iosif — *Poveste*)

- d) 1. Copiii vin să mă ia la film.
2. Dacă-ți dau cartea, te rog să o îngrijești.
3. Noi avem de îndeplinit niște sarcini.
4. Tot colectivul de pionieri l-a felicitat pe Ionel pentru izbîndă.
5. Pentru tine sînt toate aceste lucruri frumoase.
6. Ei au ocupat locul întîi în întrecere.
7. Mergem și noi cu voi în parc.

7. Scoateți pronumele personale din cele șapte fragmente care urmează și precizați rolul lor în propoziție.

Exemplu: *eu* — pronume personal — subiect.

Comentați folosirea liniuței între verb și pronume.

a) „— Auzit-ați ce-am spus eu?

— Da, mămucă, ziseră iezii.

— Pot să am nădejde în voi?

— Să n-ai nici o grijă, mămucă, apucară cu gura înainte cei mai mari. Noi sîntem odată băieți și ce-am vorbit odată, vorbit rămîne.

— Dacă-i așa, apoi veniți să vă sărute mama!"

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

b) „— Bunicule, mai ții minte pe băiatul de lîngă noi, de la circ, din seara reprezentației de adio?

— Ei? Ce-i cu dînsul?

— Grozav l-a mai amărit pe el tot ce s-a întîmplat atunci cu Fram!...

— Mi-a părut rău și mie... Asta-i tot?

— Mai este ceva cu dînsul.

— Ce anume?

— Grozav îi mai place lui să citească istorii despre urși albi, despre călătoriile la poli...

— Foarte frumos pentru el. Am văzut eu că are o privire de băiat deștept!"

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

c) „— Îți aduc salutări de la Pădureancă, mi-a zis el zîmbindu-mi subțire.

Mi-am dobîndit glasul pierdut:

— Îți mulțumesc; o uitasem, contemplînd o minune mai mare."

(M. Sadoveanu — *Aventură în Lunca Dunării*)

d) „Într-o zi, capra cheamă iezii de pe-afară și le zice:

— Dragii mamei copilași, eu mă duc în pădure, ca să mai aduc ceva de-ale mîncării. Dar voi încuiați ușa după mine, ascultați unul de altul și să nu cumva să deschideți pînă ce nu-ți auzi glasul meu. Cînd oi veni eu, am să vă dau de știre, ca să mă cunoașteți, ș-am să vă spun așa..."

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

e) „— Îți ajunge, onorabile? Precum vezi, eu știu de glumă, constat cu părere de rău că tu știi mai puțin. Ți-am dat numai o probă. Mai cunosc și altele. Cu mine n-o scoți ușor la capăt!...

De aceea te sfătuiesc să ne împăcăm! Ce mormăi așa? Ce înseamnă aceasta: mor, mor!? Ești caraghios când te înfurii de pomană. Mai bine bate palma aici și hai să fim amici! Nici nu-ți imaginezi câtă nevoie am eu de un amic în pustietatea aceasta.“

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

f) „Te cheamă: mîngîie-le, ia-le...

Dar nu te-nduri să le ridici.

— De ce-ar fi numai ale tale

Într-un ierbar, acasă?“

(C. Teodorescu — *O școlăriță în pădure*)

g) „Sînt mic, dar încălzit de tine cresc.

Și glasul tău spre piscuri mari mă cheamă.

Eu noaptea-n somn tot ție îți zîmbesc

Și-ți spun pe nume: patrie și mamă.“

(V. Tulbure — *Patria mea*)

E. Verbul (recunoaștere, număr, persoană, timp)

1. Construiți propoziții cu următoarele verbe:
urcai, se vedea, se leagănă, să strige, am părăsit, să stricați,
am șoptit, desenam, aș zbura.
2. Completați spațiile punctate cu verbele potrivite:
 1. Unde cap, ... vai de picioare.
 2. Cine după doi iepuri, ... nici unul.
 3. Când pisica acasă, șoarecii pe masă.
 4. Când doi, al treilea
 5. Leneșul mai mult, scumpul mai mult
3. Copiați textul, subliniați verbele:

„Mihnea încalecă, calul său tropotă;
Fuge ca vîntul;
Sună pădurile, fîșie frunzele;
Geme pămîntul;

Fug legioanele, zbor cu cavalele,
Luna dispare;
Cerul se-ntunecă, munții se clatină;
Mihnea tresare.“

(D. Bolintineanu — *Mihnea și Baba*)

4. Citiți textul, găsiți verbe și spuneți la ce număr sînt:

„— Da... te rog să nu mă lași!

— ?!

— Să nu mă lași! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amicitia; să vedem cît ne ești de prietin!“

(I.L. Caragiale — *Bacalaureat*)

5. Scoateți verbe, arătați la ce număr sînt și treceți-le la plural pe cele care sînt la singular și la singular pe cele care sînt la plural:

„Se suie și el într-un copac să taie crengi, să se sfîrșească lucrul mai degrabă.

„«Poate vin duhurile. De n-o fi gata năsălia, nu-l vor mai lua, n-o să-l mai ducă pe tărîmul celălalt!» gîndește el.“

(Al. Mitru — *Vrăjitorul Hahaŭuchi*)

6. Copiați textul și subliniați verbe; arătați la ce timp sînt:
„Căprioara se îmbărbătează, sare în picioare și pornește spre ȧancurile de stîncă din zare, printre care vrea să-l lase rătăcit.“

(Emil Gîrleanu — *Căprioara*)

7. Treceti următoarele verbe la timpul viitor:
trecea, auzi, venea, a văzut, se rostogolise, împinseam, dădura, rostiseră.
8. Treceti verbe din exercițiul 6 la timpul trecut.
9. Dați cinci exemple de verbe la timpul prezent. Puneți-le la trecut și apoi la viitor, formînd cu ele propoziții.
10. Treceti verbe următoare la persoana I plural a aceluiași timp: am urmărit, urmărisem, urmăream, urmăresc, voi urmări, urmării.

11. Scrieți textul, subliniați verbele și arătați la ce număr și ce timp sînt:

„Ură mai neagră a cuprins-o împotriva cotropitorilor. Își va mai vedea feciorii?... Chiar din clipa aceea a și început a-i aștepta. Auzea tropote neconținute: poate treceau alte călăriri ale Moldovei.“

(Eusebiu Camilar — *Vrancea*)

12. Copiați cele două texte, a) și b), scoateți verbele și arătați la ce persoană sînt:

a) „Iar Tisac îi striga din urmă, arătînd bîta noduroasă:

— Stai, ursule, ce te grăbești atît?! Nu știi că se găsește leac pentru orice cojoc?!“

(Al. Mitru — *Ursul năpădit de purici*)

b) „Fulgi uriași deasupra țării cad,
Pe băragane vînturile țipă,
Somn neclintit de iarbă și de brad
Învăluiește munții sub aripă.“

(Nicolae Labiș — *Zurgălăul*)

13. Subliniați verbele, precizați la ce timp sînt și treceți-le la aceeași persoană, timpul viitor:

„Noi sîntem cei dinții care-am gustat
Din rodu-mbelșugat al luptei tale,
Noi liber am crescut și-am învățat,
Cum liber suie fumul din furnale.“

De mult ostașii tăi în surd convoi,
Înlănțuiți stropeau cu sînge glia...”

(Nicolae Labiș — *Partidului*)

14. Treceți verbele: *a munci* și *a învăța* la persoana a II-a singular, I și a III-a plural la prezent, trecut și viitor.

15. Copiați textul, subliniați verbele, arătați timpul, numărul și persoana. Treceți-le la timpul viitor, aceeași persoană.

„— Vine, vine acum, pușorul mamei! răspunde cucoana.
Și sărută pe nepoțel apoi îi potrivește pălăria“.

(I.L. Caragiale — *Dl. Goe*)

16. Scoateți verbele și arătați numărul, timpul și persoana:

a) „Biata fată a unchiașului torcea, țesea, făcea pâine, mătura și scutura fără să zică nici pîs! Dară baba puneă parte fetei sale și pîra la unchiaș pe fiica lui și o tot ocăra.“

(P. Ispirescu — *Fata moșului cea cuminte*)

b) „Bate vînt de primăvară și pe muguri îi deschide.

Vîntul bate, frunza crește și voioasă lunca rîde.“

(V. Alecsandri — *Lunca din Mircești*)

c) „A trecut...

Dinspre cîmpie,

Vuiet greu de fierărie

Se destramă în tăcere...

Scade în depărtare...

Piere...”

(G. Topîrceanu — *Acceleratul*)

d) „Se duse, se duse și la foc nu mai ajunse; dar în drumul ei întîlni o grădină părăginită care o strigă, zicîndu-i:

— Fată mare, fată mare! vino, de-mi curăță pomii ce mi-au mai rămas, de omizi; și cînd te-i întoarce, ți-oi da poame coapte să mănînci.“

(P. Ispirescu — *Fata moșului cea cuminte*)

e) „Țăranul mergea pe lîngă boi și-i tot îndemna să meargă mai iute, ca să ajungă degrabă acasă și să-i ieie pielea vulpii.“

(I. Creangă — *Ursul păcălit de vulpe*)

17. Înlocuiți verbele din exercițiul 16, e) cu alte verbe avînd înțeles asemănător.

18. Scrieți textele, subliniați verbele, precizați numărul, timpul și persoana:

a) „După ce termină de citit scrisoarea, fata în alb începu să-l mîngîie pe Philipple și să-i șoptească rar cu voce blîndă:

— Nu fi trist, Philipple, prostule! Vor sosi în curînd oaspeți... și o să fim liberi... și o să cîntăm, Philipple, prostu-

țule... Auzi? Acum avem alte treburi... Scrisoarea asta trebuie să ajungă departe, la prietenii noștri...”

(C. Chiriță — *Cireșarii*)

b) „Nici școala unde m-a învățat el nu mai este. Acuma băieții învață într-alt loc, într-o clădire nou, naltă și frumoasă. Eu m-am dus s-o văd însă pe aceea; eu m-am dus să văd locul gol unde a fost o odaie scundă, în care ne era cald vara și frig iarna. În locul acela a trăit un om. Pentru amintirea lui îți trimit această scrisoare. Poate și tu vei gândi o clipă la dascălul acesta necunoscut și-i vei dori odihnă lină...”

(M. Sadoveanu — *Domnu' Trandafir*)

19. Grupați verbele următoare astfel ca fiecare grupă să cuprindă cuvinte cu înțeles asemănător:

a) a afla, a agăța, a se îngrămădi, a arunca, a se caria, a călători, a atârna, a găsi, a se îmbulzi, a se strica, a merge, a se aglomera, a azvîrli, a cutreiera, a descoperi, a suspenda, a lepăda;

b) a călăuzi, a cerceta, a ghici, a hotărî, a invada, a examina, a înregistra, a învinge, a conduce, a descoperi, a stabili, a studia, a nota, a povățui, a năvăli, a izbîndi, a consemna, a fixa, a cotropi, a birui.

Exemplu: a afla, a găsi, a descoperi.

20. Copiați textul, subliniați cu o linie verbele și cu două pronumele. Explicați oral scrierea grupului verb-pronume:

a) „Și-oi cînta, cîntare-oi tare
Să audă mic și mare.”

(Folclor)

b) „Nani, nani, puiul mamei...
Culcă-mi-te mititel
Și te scoală măricel.”

(Folclor)

c) „— Ei, apoi! Știutu-v-am eu că și voi mi-ați fost de aceștia, zise moș Luca, mergînd pe lîngă cai, plin de năduh...”

(Ion Creangă — *Amintiri din copilărie*)

d) „Și cîte și cîte lucruri care m-au înfiorat și m-au bucurat!
Pe toate le-am văzut.“

(M. Sadoveanu — *Domnu' Trandafir*)

e) „— Ți-l dau dacă-mi faci o poezie...

— Da' eu nu scriu poezii.

— Ba scrii.

— Cine ți-a spus ție?

— Nu spun, da' știu eu...

— Dacă nu spui, nu-ți spun poezia.“

(Gh. Tomozei — *Dacă treci riul Selenei*)

f) „Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi și încă și capul
reteza-ți-l voi.“

g) „— Auzi că tot nu-i dumerit. Ia du-l la canțelarie și fă-l
să înțeleagă odată.“

(Al. Vlahuță — *Socoteala*)

h) „Fata cu ochii plini de lacrimi îi mulțumi că a scăpat-o de
zmeu, și-l rugă să-i fie milă și de surorile ei.“

(P. Ispirescu — *Prîslea cel voinic și merele de aur*)

3.4. Rolul verbului în propoziție

1. Alcătuiți cinci propoziții cu verbe care să aibă rol de predicat.
Scrieți-le pe caiete, subliniați predicatele și puneți în paranteze, la sfîrșit de propoziție, întrebarea.

Exemplu: Copilul *nu simte* oboseala (ce face?)

2. Găsiți cinci exemple în care verbul *a fi* să formeze predicat împreună cu alt cuvînt și să arate ce este, cum este sau cine este subiectul.
3. Formulați cinci exemple în care verbul *a fi* să formeze singur predicatul.
Exemplu: Aici *sînt* brazi înalți și deși (*sînt* = *există*, *se află*).
4. Copiați textul, subliniați verbele care au rol de predicat în propoziție. Puneți întrebarea și precizați timpul verbelor:

„Copiii dorm, visîndu-și jocul.
 Mai toarce mama. În curînd,
 Pe vatră ea-nvește focul,
 Încuie ușile la tindă,
 Se culc-apoi. Iar cariu-n grindă
 S-aude-acum rozînd.“

(G. Coșbuc — *Noapte de vară*)

5. Scoateți predicatele din versurile următoare și spuneți prin ce sînt exprimate. Puneți întrebarea.

„Ba se răscolesc și cîinii
 De prin curți, și sar la ei
 Pe la garduri ies femeii,
 Se urnesc mirați bătrînii
 Din bordei.

— „Ce-i pe drum atîta gură?

— „Nu-i nimic. Copii ștregari.“

— „Ei, auzi! Vedea-i-aș mari,

Parcă trece adunătură

De tătari!“

(G. Coșbuc — *Iarna pe uliță*)

Exemplu: *se răscolesc* — predicat — exprimat prin verb —
 ce fac?

6. Copiați textul, subliniați verbele care au rol de predicat în propoziție. Scoateți predicatele și precizați prin ce sînt exprimate — persoana, timpul, numărul.

Exemplu: *veniți* — predicat — exprimat prin verb — persoana
 a II-a — plural — prezent — ce faceți?

a) „Și-acum veniți cu drag în țară!

Voi revedeți cîmpia iară,

Și cuiburile voastre-n crîng!

E vară, vară!

Aș vrea la suflet să vă strîng,

Să rîd de fericit, să plîng!“

(G. Coșbuc — *Vestitorii primăverii*)

b) „— Patrocle, îi zise ea, eu știu că tu ești cățel vrednic și viteaz; dar ce ne facem noi dacă ne-om rătăci în pădure?

Acu ar fi bine să cioplim o toacă de lemn de tei și s-o aninăm într-un vîrf de copac. Cînd bate vîntul, toaca sună și bunicii ne caută și ne găsesc. Dar nu putem face toacă, pentru că n-am luat cuțit de acasă.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

c) „Ilie o zbughește afară din șopron, Șoltuz îl privește cu nedumerire. Ilie îl apucă de urechi și e gata să sară în șa, dar dulăul se scutură, îl trîntește în țărîină și îi pune o labă uriașă pe piept.“

(Gh. Tomozei — *Dacă treci riul Selenei*)

d) „Chiar în clipa aceea, Lizuca dădu un țipăt. O umbră răsărise într-o dîră de raze, ținpăind cătră scorbură. Din cînd în cînd se oprea, se înălța și mișca două coarne lungi și drepte.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

e) — Dacă ai veni să-mi ții de urît, să mă ierți că nu am unde te adăposti. Cînd va suna telefonul în urechea ta, obișnuită cu muzica lină, te vei înfricoșa. Dumneata ești un neastîmpărat; te cunosc; îți place să fugi, să te întorci, să sari în sus și să te ascunzi în iarbă...

(După Tudor Arghezi — *Cri-Cri*)

f) „Bătrînelul se opri și duduia Lizuca privi în juru-i. Văzu cum toate jivinele și paserile s-au întors cu ochii lucind către domnița și înțelese că toate așteptau de la dînsa o poveste. Și se bucură nespus. Observă apoi că bursucul se așezase cu botul pe labe, cuminte și blînd, sclipind din cînd în cînd din ochii lui de jăratec.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

F. Cuvinte de legătură

1. Subliniați cuvintele de legătură și arătați oral între ce cuvinte stabilesc legătura:

„Trec albinele spre faguri
Și furnici se-arată-n praguri,

Cu ochi mari, cu ochelari
Și cu șorț de bucătari!“

(Domnița Georgescu — *Pui de greier*)

Exemplu: — spre — cuvînt de legătură între complementul
faguri și verbul *trec*.

2. Subliniați cuvintele de legătură din versurile următoare:

„A venit un lup din crîng
Ș-alerga din sat să fure
Și să ducă în pădure
Pe copiii care plîng.“

(G. Coșbuc — *Cîntec*)

3. Subliniați cu o linie cuvintele de legătură care leagă părți de propoziție diferite și cu două linii pe cele care leagă părți de propoziție de același fel sau propoziții.

„Împăratul luă buruienile de la arap și porunci să-i dea cal împărătesc și un rînd de haine de aur ce-ți luau vederile de frumusețe, apoi chemă pe împărăteasă să-i dea buruienile să le fiarbă și să le bea.“

(*Omul de piatră*)

4. Aflați cuvintele de legătură, arătați între ce fel de părți de propoziție stabilesc raporturi și construiți cu ele și alte propoziții:

1. După ce le-am spus tot au luat-o la fugă.
2. Exercițiul trebuie să fie corect.
3. Lîngă pomii aceștia se poate așeza o bancă.
4. Nu trebuie să venim azi, ci atunci cînd vom fi anunțați.
5. Haiducii trăiau în codru, în mijlocul naturii.
6. Lîngă castel se afla un lac mare și limpede.
7. Era timp urît, dar totul s-a sfîrșit cu bine.
8. Iarba, florile și mușchiul crud alcătuiau un tablou încîntător.

5. Copiați textele, subliniați cu o linie cuvintele de legătură ce stabilesc raportul între părți de propoziție de același fel sau propoziții și cu două linii cuvintele care fac legătura între părți de propoziție diferite.

a) „Unii ziceau că ar fi fără de margini, iar alții spuneau că țin minte de a fi auzit din bătrâni că s-ar fi bătut odinioară împăratul cu vecinii săi, din care unii erau mai mari și mai puternici, iar alții mai mici și mai slabi decât dînsul.“

(Ioan Slavici — *Zîra zorilor*)

b) „Mai rămînea, nu-i vorbă, neîmpărțită bucata de la mijloc, pînă la partea fratelui mai mare, dar pe aceasta, ca să nu fie gîlceavă, au împărțit-o frații mai mari între dînșii.

— Așa! grăi Petrea, și-a făcut fiecare partea dreaptă.“

(Ioan Slavici — *Petrea Prostul*)

c) „Preumblîndu-mi ochii, cînd peste șesul cu străluciri și scînteie, cînd prin munții cu tainice și răcoroase raze, mă așezam pe un bolovan de piatră...”

(Al. Odobescu — *Pe plaiurile Bisociei*)

d) „— Poate-i zice că și rațele de apă sînt ale voastre și toporul din fundul iazului. Voi învăța eu să puneți stăpînire pe lucrurile din lume, cornoraților!”

(Ion Creangă — *Dănilă Prepeleac*)

e) „— Am mai umblat eu cu o mulțime de cucoane, cu mai ce boieroaice și cu alte fețe cinstite, și slavă Domnului! nu s-au plîns de mine.“

(Ion Creangă — *Moș Nichifor Coțcariul*)

Capitolul IV

Familia de cuvinte

1. Formați familiile de cuvinte ale cuvintelor *drum*, *brad*. Alcătuiți propoziții cu ele.
2. Formați familiile de cuvinte ale cuvintelor:
 - a) piatră, om, grădină, alb, barbă.
 - b) cald, învăț, gheață, șir, loc.
3. Alcătuiți cu cuvintele: păstor, a paște, a păstori, păstoraș, păscut, la diferite forme, o scurtă povestire.
4. Grupați cuvintele de mai jos pe familii de cuvinte: stropitoare, fum, barcă, strîmt, înfumurat, cuprind, strop, grăsime, bărcuță, aprind, îngrășat, strîmtoare, îmbarcare, îngrășăminte, strîmtorat, deprind, fumuleț, grăsuț, stropesc, prind, fumător, barcagiu, gras, desprind.
5. Folosind cuvintele următoare, construiți propoziții: duios, duioșie, înduișător, a înduioșa.
6. Faceți o scurtă povestire în care să folosiți cuvinte din familia cuvîntului *copil*. Subliniați-le.
7. Grupați următoarele cuvinte pe familii: piatră, plug, frică, pietriș, fricos, plugar, pietrar, plugărie, neînfricat, pietrărie, plugușor, pietros, înfricoșat, plugărie, pietricică, plugărit.
8. Alcătuiți un text scurt cu propoziții în care să folosiți cuvinte din familia cuvîntului *român*.
9. Citiți textul și subliniați cuvintele care fac parte din aceeași familie de cuvinte:

La școală au venit mulți școlari și școlărițe. Te impresionează atîta școlărie. Toți sînt îmbrăcați frumos, școlărește. La festivitate sosesc școlari și de la școlile vecine. După ani de zile ne vom aduce aminte cu plăcere de copiii cu care am școlărit.

Capitolul V

Exerciții cu abrevieri

1. Scrieți cuvintele indicate de abrevierile următoare:
subst., f., art., pl., sg., m., nehot., ort., vb., n., pron.
2. Formați propoziții cu următoarele cuvinte prescurtate și spuneți denumirea completă:
C.A.P., A.C.R., A.D.A.S., B.T.T., O.C.L.
3. Alcătuiți o scurtă compunere în care să folosiți denumirile complete ale cuvintelor abreviate date: R.S.R., P.C.R., U.T.C., M.A.N., U.G.S.R.
4. Scrieți propoziții în care să folosiți substantive ce denumesc puncte cardinale și prescurtați-le.
5. Abreviați numele unităților de măsură cunoscute.
6. Care sînt numele instituțiilor și organizațiilor indicate prin abreviere:
 1. Elevii depun banii la C.E.C.
 2. În vacanță ei vor merge într-o excursie prin O.N.T.
 3. Întreg publicul este deservit cu promptitudine de P.T.T.R.
 4. TAROM asigură transportul rapid al pasagerilor.
 5. Indicați cinci nume de instituții și forma abreviată corectă a numelui lor.

Capitolul VI

Sunete, silabe, vocale și consoane duble

1. Subliniați cuvintele care conțin grupurile de sunete *ea*, *oa*, *ea*:

„Dup-atîta frig și ceață
Iar s-arată soarele.
De-acum nu ne mai îngheață
Nasul și picioarele“

(G. Topîrceanu — *Primăvara*)

2. Construiți propoziții cu ajutorul cuvintelor subliniate la exercițiul 1.

3. Arătați care sînt consoanele și vocalele din cuvintele subliniate:

„Boierii s-au *bucurat*, au mai chibzuit ce-au chibzuit și s-au *împrăștiat* apoi pe la casele lor, ca să se *pregătească* pentru alegerea *Vidrei*.“

(V. Colin — *Basme*)

4. Despărțiți în silabe cuvintele din versurile următoare:

~~×~~ „Cerul și-a schimbat veșmîntul
Ploaia parcă stă să-nceapă.
~~×~~ Printre brazi coboară vîntul
Ca un foșnet lung de apă.“

(G. Topîrceanu — *Balada munților*)

5. Arătați din cîte silabe este alcătuit fiecare cuvînt:

„Și acum, la treabă toți!
Tu, săgeți să strîngi! Cît poți!
Tu, tai brusturi. Tu, s-aduni
Pentru sulii ghimpi de pruni!“

(Violeta Zamfirescu — *Robinsonii*)

6. Citiți textul, despărțiți în silabe și arătați vocalele și consoanele:

„Cînd ești pionier
Cinstește-ți, păstrează-ți cuvîntul
Să fie ca seva ce umple
De roade pămîntul.“

(Violeta Zamfirescu — *Cînd ești pionier*)

7. Citiți textul, precizați numărul sunetelor, literelor și despărțiți în silabe:

„Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.“

(Șt. O. Iosif — *Bunica*)

8. Alegeți zece cuvinte din textele următoare, cărora să le faceți analiză fonetică completă (sunet, literă, silabă):

a) „Iarba care creștea acolo era albastră nu verde ca cea de pe pămînt, și se înălța pînă peste genunchi.“

(V. Colin — *Basme*)

b) „Înfloriseră trandafirii sălbatici și sulfina. Era vremea cînd cîntă toate păsările cîmpului...“

(Eusebiu Camilar — *Stejarul din Borzești*)

9. Citiți textul, stabiliți vocalele și consoanele, despărțiți în silabe:

„Dar a doua zi dimineața foamea i-a impus rău de tot. Fără să țină socoteală de lene, cu toți s-au unit și au răcnit odată:

— Mîn-ca-re!“

(V. Colin — *Basme*)

10. Din formele paralele date tăiați-le pe cele care nu sînt corecte:

ființa — fința
ștința — știința
fiindcă — findcă

11. Cu cuvintele rămase alcătuiți propoziții și subliniați vocala dublă din cuvinte.
12. Dați exemple de 3 cuvinte care conțin vocale duble.
13. Subliniați cuvintele care conțin grupurile de sunete *ea*, *oa*, *ie*, *ua*:

a) „Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și pînă-n seară;
Cu furca-n brîu, cu gîndul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară...”

(Șt. O. Iosif — *Bunica*)

b) „În sihla mărunță de la margine, lumina se cernea în ploaie deasă și caldă de raze.”

(M. Sadoveanu — *În Pădurea Petrișorului*)

c) „Iar prin crînguri s-aud semne:

Ghionoaia taie lemne,

✕ Gaița într-o gîrneată

✕ Se proclamă cîntăreață,

✕ Iar din mreața somnului

✕ Ies gîndacii domnului

Ro-șii!”

(D. Zamfirescu — *Barza*)

d) „Ce duh ai și ce putere

Să-mpletești ceară cu miere,

De la floarea din grădină,

Ostenită de albină?

.....

Ca din lînă, ca din ace,

Teși rețeaua de ghioace,

De celule-n care pui

Miere dulce și un pui.”

(T. Arghezi — *Fetica*)

14. Dintre cele două forme date subliniați forma corectă. Construiți propoziții cu cuvintele subliniate pe care le scrieți în caiet:

alee	aleie
ideie	idee
licee	liceie

15. Cum se scrie corect: *poet*, *poezie*, *poem* sau *poiet*, *poiezie*, *poiem*?
16. Alcătuiți propoziții cu următoarele cuvinte care se scriu cu vocală dublă. Citiți cuvintele corect:
zoologie, cooperativă, alcool, cooperatie.
17. Citiți cuvintele: accent, accentuez, accelerat, accelerezi, accelerație, accept, accident, accesoriu, acces.
18. Construiți propoziții cu cuvintele de la exercițiul 17.
19. Citiți cuvintele: februarie, septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie. Subliniați consoana scrisă înaintea consoanei *r*.
20. Construiți propoziții cu cuvintele date la exercițiul 19.
21. Găsiți și voi câte trei cuvinte care se scriu cu vocală dublă și cu consoană dublă. Alcătuiți cu ele propoziții.

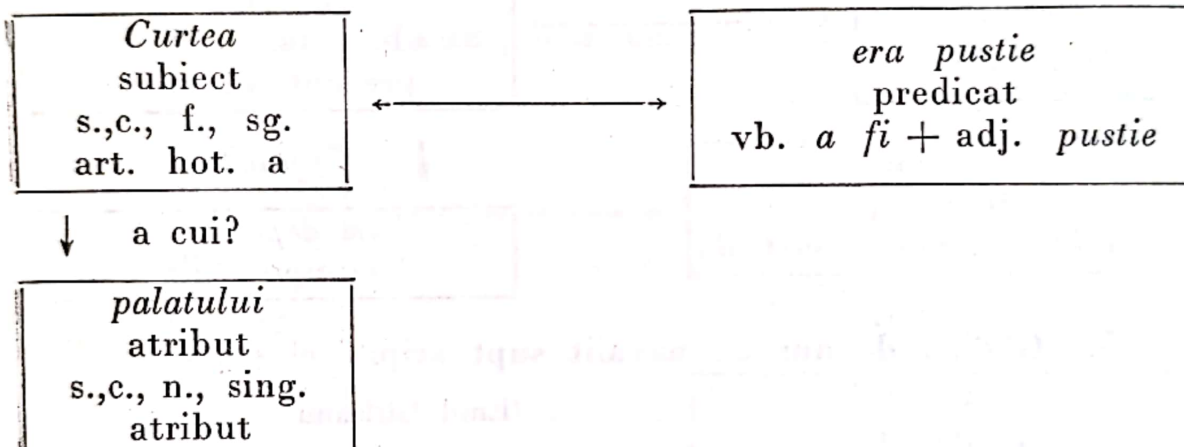
Capitolul VII

Scheme pentru analize gramaticale

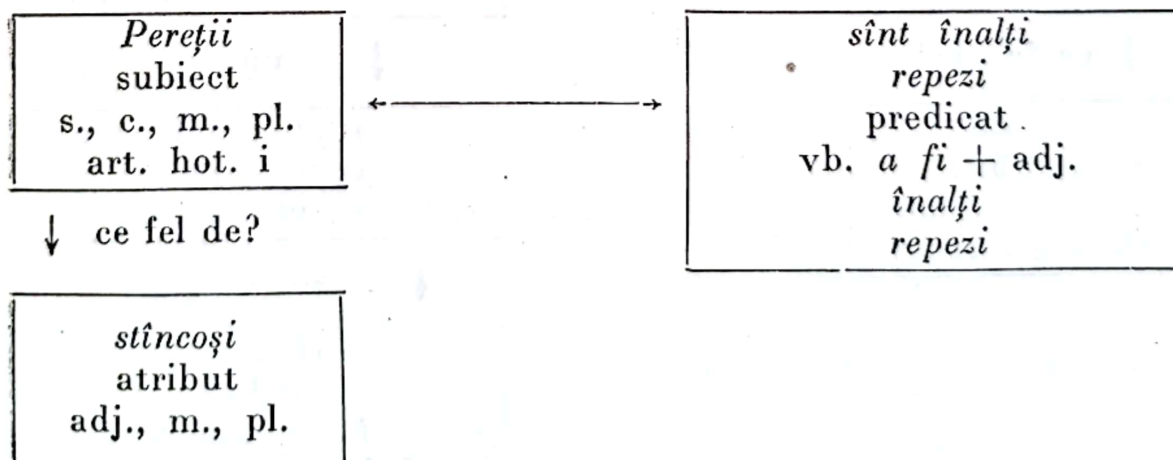
A. Texte analizate

1. Curtea palatului era pustie.

(Vladimir Colin — Basme)

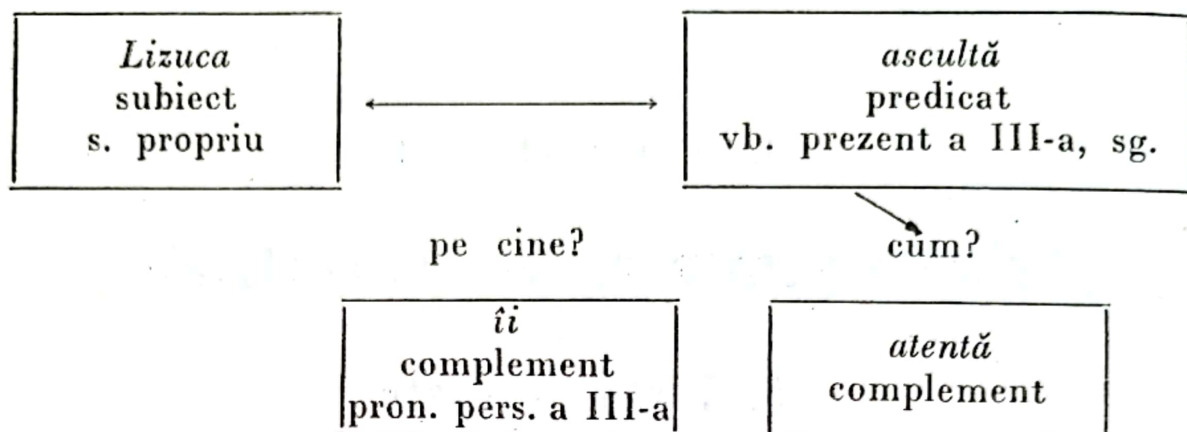

2. Pereții stîncoși sînt înalți și rezezi.

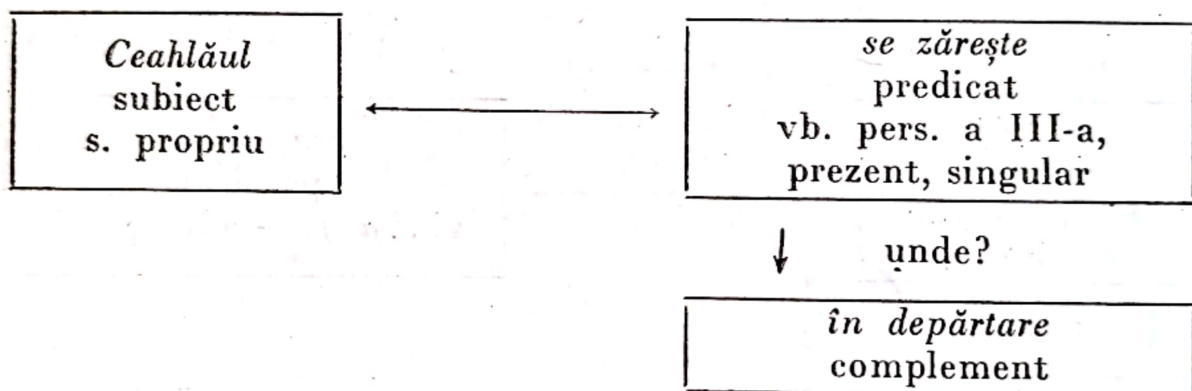

3. Lizuca îi ascultă atentă.

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

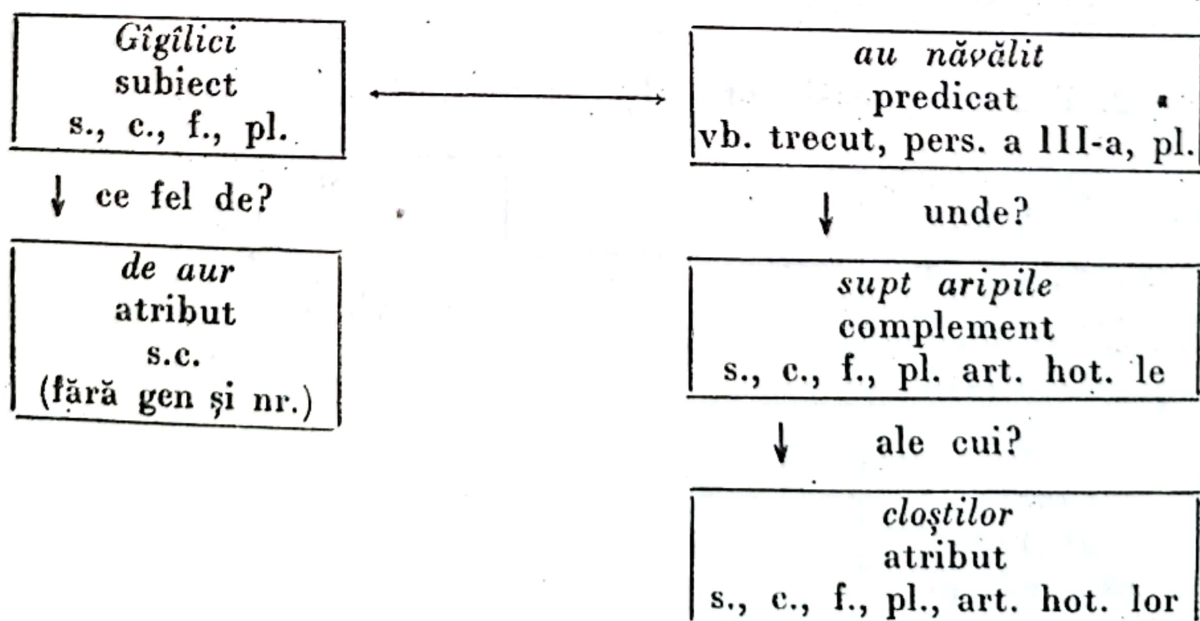

4. Ceahlăul se zărește în depărtare.

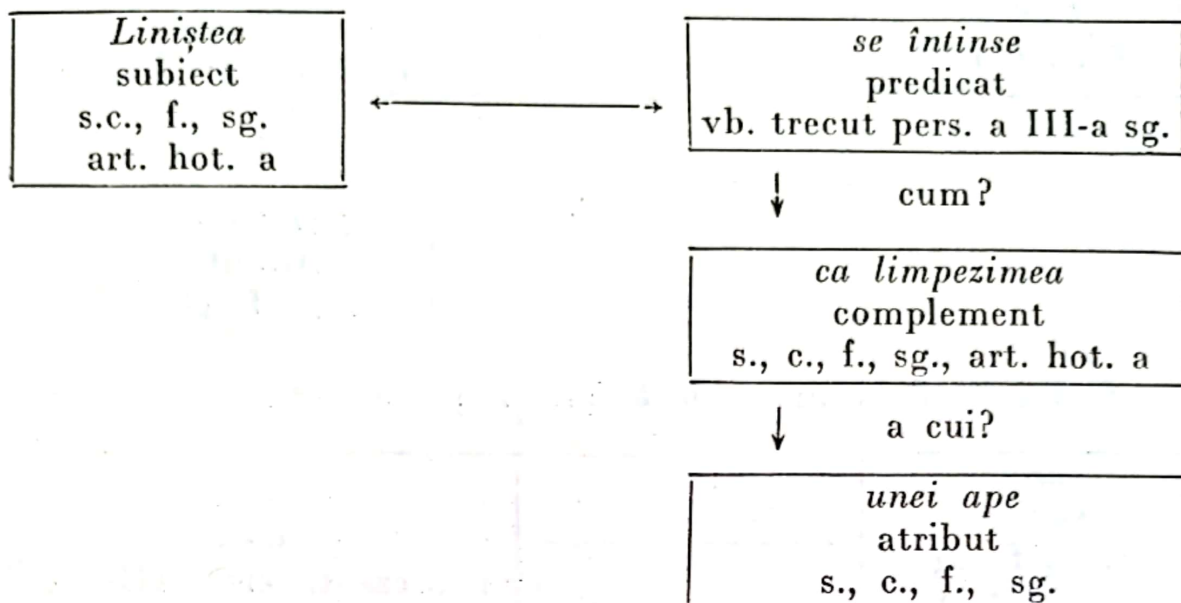
5. „Gîgilici de aur au năvălit supt aripile cloștilor...”

(Emil Girleanu — *În curtea mea*)

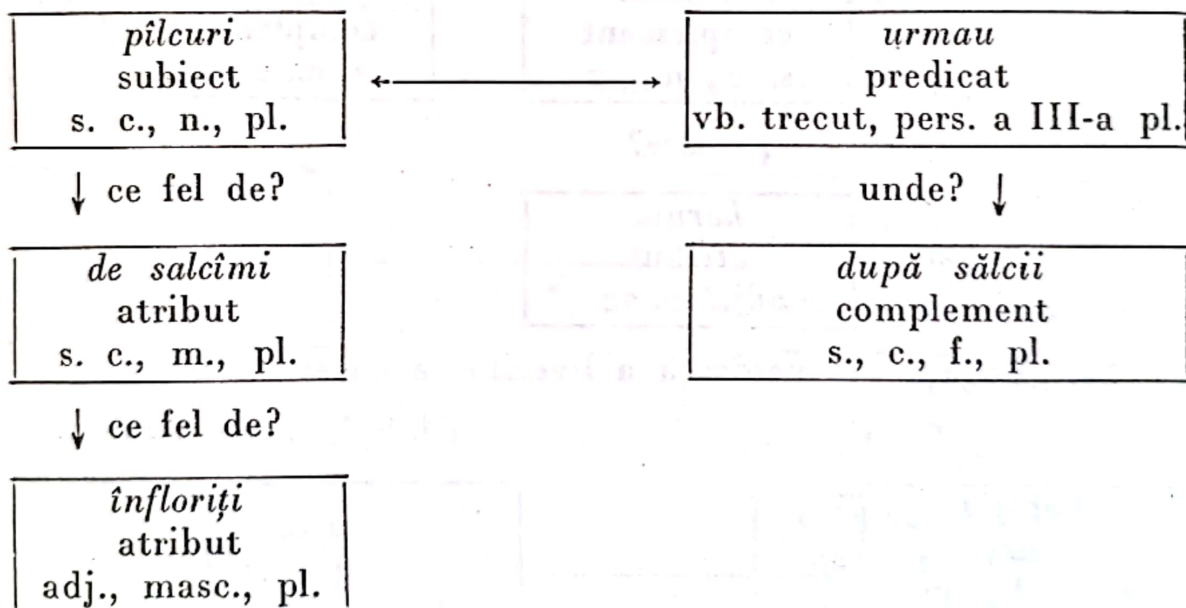
6. „Liniștea se întinse ca limpezimea unei ape.”

(M. Sadoveanu)

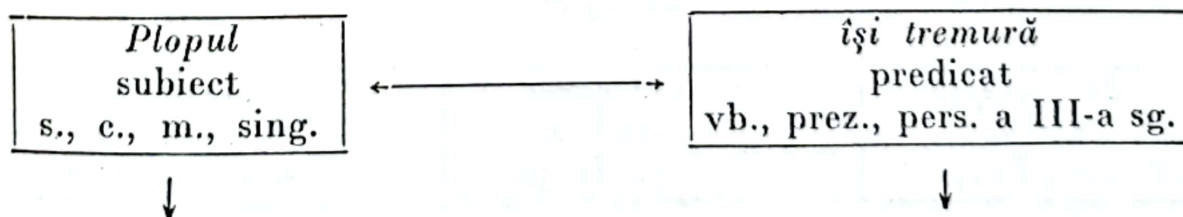

7. „După sălcii urmau pîlcuri de salcîmi înfloriți.”

(M. Sadoveanu)

8. Plopul mlădios își tremură frunzele foșnitoare.

↓ ce fel de?

mlădios
adj., m., sg.

↓ ce?

frunzele
complement
s. c., f. pl., art. hot. le

↓ ce fel de?

foșnitoare
atribut
adj., f. pl.

9. La omul harnic se uită sărăcia pe fereastră.

Sărăcia
subiect
s. c., f., sg.
art. hot. a

se uită
predicat
vb. prezent, pers. a III-a sg.

la cine?

la omul
complement
s. c., m. sg.

↓ pe unde?

pe fereastră
complement
s. c., f., sg.

↓ care?

harnic
atribut
adj., m. sg.

10. „Bogăția de verdeață a livezilor a cucărit zidurile.”

(M. Sadoveanu — *Casa veche*)

Bogăția
subiect
s. c., f., sg.
art. hot. a

a cucărit
predicat
vb. trecut, pers. a III-a sg.

↓ care?

de verdeață
atribut
s.c., f. sg.

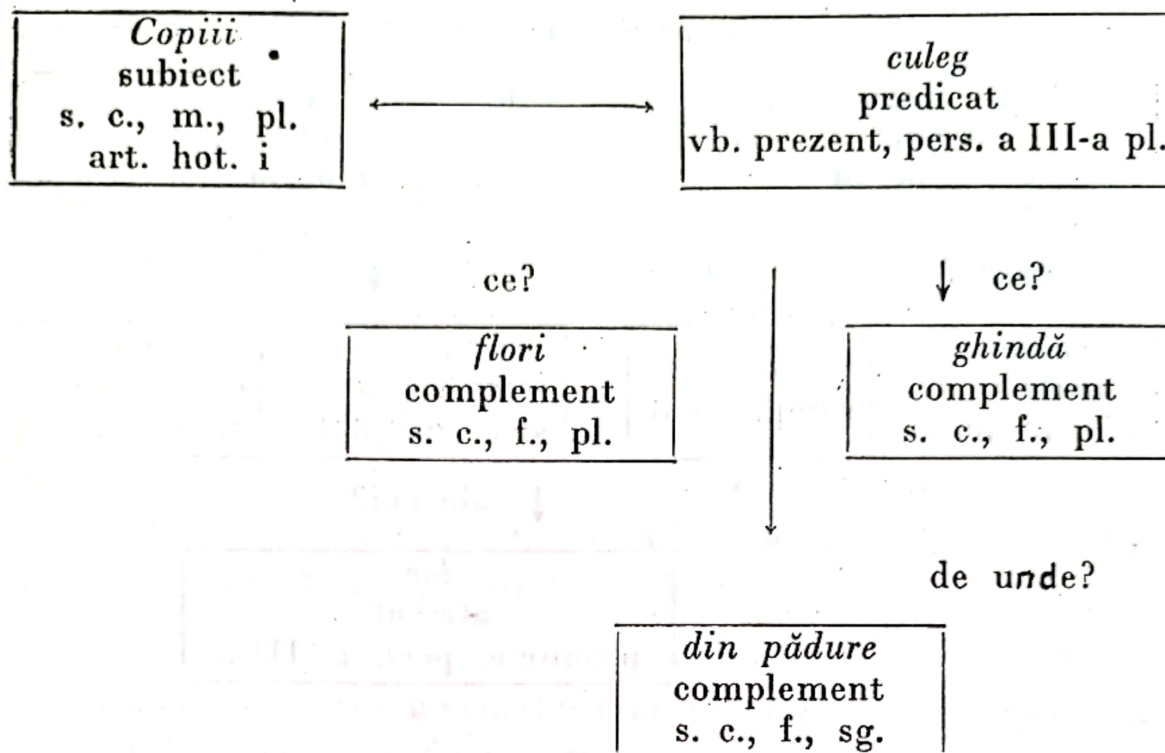
→ a cui?

a livezilor
atribut
s. c., f., pl.

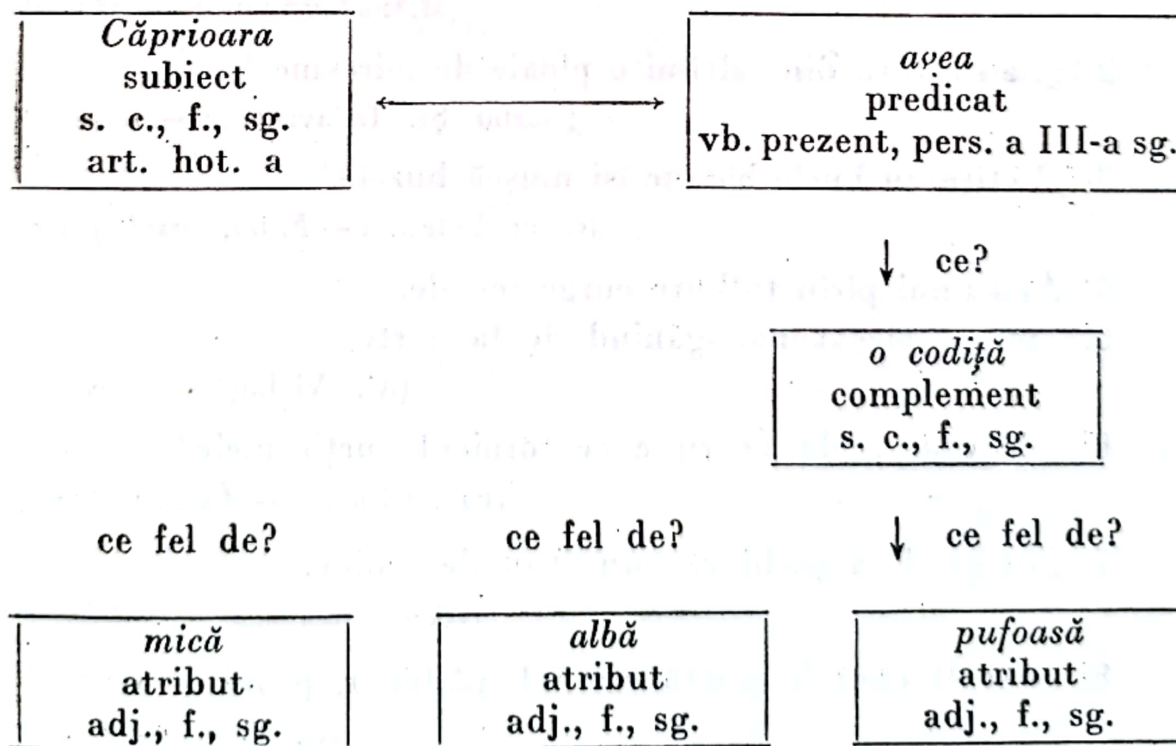
↓ ce?

zidurile
complement
s. c., m. pl.

11. Copiii culeg din pădure flori și ghindă.

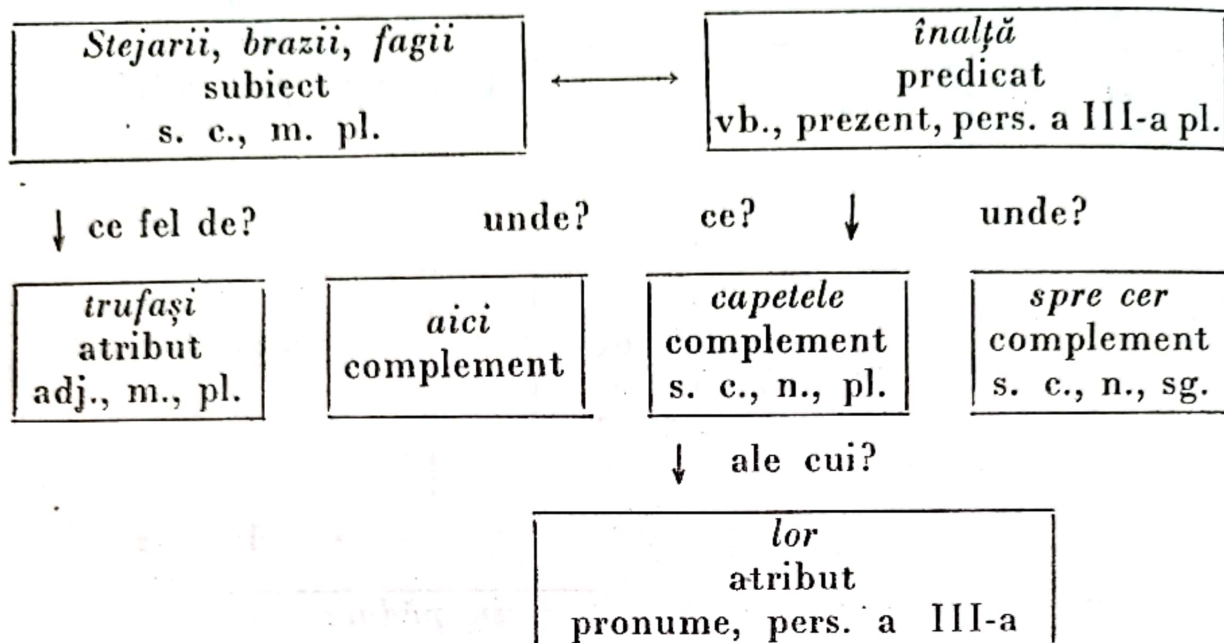

12. Căprioara avea o codiță mică, albă și pufoasă.

13. „Aici stejarii, brazii și fagii trufași înalță capetele lor spre cer...”

(N. Bălcescu — *Istoria românilor supt Mihai-Voievod Viteazul*)

B. Texte neanalizate

1. „Săniuța repezită mergea ca fulgerul.”

(M. Sadoveanu — *La săniuș*)

2. „Se scutură din salcîmi o ploaie de miresme.”

(Barbu Șt. Delavrancea — *Bunicul*)

3. „Fetița cu bucle bălane își mușcă buzele.”

(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

4. Apa unui pîrîu tulbure curge repede.

5. „Ion a plecat bodogănind de la curte.”

(Al. Vlahuță — *Socoteala*)

6. „Cucoșul acela negru e ceasornicul curții mele.”

(Em. Girleanu — *În curtea mea*)

7. „În grădina școlii era un stup de albine.”

(Gica Iuteș — *Miță Fărîmiță*)

8. „Ascult cum freamătă cîmpul, pădurea, pîrîul și vîntul.”

(G. Coșbuc — *Cîntec*)

9. „La noi sînt codrii verzi de brad
Și cîmpuri de mătăsă;“

(O. Goga — *Noi*)

10. „Ciocănitoarea se cațără cu ghearele de trunchiul unui
mesteacăn.“

(Emil Gîrleanu — *Cioc! Cioc! Cioc!*)

11. Acolo, vîrfurile munților sînt acoperite cu zăpadă și cu
gheață.

12. „Peste fagi cu vîrfuri sure
A căzut amurgul rece.“

(G. Topîrceanu — *Acceleratul*)

13. „Acolo, în iarba înaltă, necosită, se ridică o colibă din
îngrăditură de frunzari.“

(M. Sadoveanu — *Singurătăți*)

14. „Vuietul surd și nedeslușit al Tazlăului se schimbase în
urlet clocotitor de ape vijelioase.“

(C. Hogaș — *În munții Neamțului*)

15. „Copilul cel mărunțel îmi vorbea cu seriozitate și cu durere,
ca un om mare.“

(M. Sadoveanu — *Un om năcăjit*)

Capitolul VIII

Texte pentru probleme ortografice și de punctuație

A. Scrierea cu ii și iii

8.1. Substantivul

1. „În păduri troznesc stejarii!...”
(V. Alecsandri — *Miezul iernei*)
2. Dar copiii speriați au luat-o la fugă spre sat, strigînd:
— Tătarii... Vin tătarii!
(După Eusebiu Camilar — *Stejarul din Borzești*)
3. „Pe cîmpul neted ies românii cu-a lor pluguri!”
(V. Alecsandri — *Plugurile*)
4. „Ieri am fost iar la podgorii
Să ajut culegătorii.”
(Violeta Zamfirescu — *La podgorii*)
5. „De la gîrlă-n pîlcuri dese
Zgomotoși copiii vin;”
(G. Coșbuc — *Noapte de vară*)
6. Căsuța se afla la marginea pădurii. Noaptea, în lumina
lunii, totul era minunat. Jivinele dumbrăvii ajungeau uneori
pînă la gardul căsuței. Oamenii însă dorm și nu știu nimic.
7. „...în zori vine vînt rece pe vîgăuna pîrăului, îi înțeapă
obrajii și îi ofilește ochisorii.”
(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

8. „Duduia Lizuca deschise ochii... Unul din prichindeii cărunți se ridică...

...așezînd în cupa florii cu licurici, porni repede cu făclioara aceea spre rîpa pîrăului. Luminița luci în negura văii...

Licuricii se stînsură.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

9. Toamna pomii sînt plini de roade. Oamenii culeg fructe. Culesul viilor e în toi. Culegătorii sînt bucuroși de rezultatul muncii lor. Pe cîmp țărani muncesc pentru recolta viitoare.

8.2. Adjectivul

1. „.....Mii de stele argintii

În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.“

(V. Alecsandri — *Miezul iernei*)

2. „I-e rușine de copii

Că din mugurii-aurii

I-au ieșit, în loc de flori...

Mîțișori!“

(Otilia Cazimir — *Mîțișorii*)

3. Harnicii pionieri au obținut rezultate frumoase.

4. Privim cu emoție zidurile vechii cetăți.

5. Argintii plopî se înșirau de-a lungul șoselei.

6. Noi eram singurii elevi care nu renunțasem.

7. Cenușiii nori prevesteau furtună.

8. Nori plumburii se adunaseră pe cer.

8.3. Verbul

1. „Și vreau bade, să mai știi

C-avem multe bucurii.“

(Folclor)

2. „— ...Fii bun și ieși o lecuță la vedere.“

(Vladimir Colin — *Bob-de-Grîu*)

3. „Pentru tine, primăvară,
Care-aduci belșug în țară,
Care vii
Peste câmpii,
Cu bănuți de pădăii
Și cu cîntec de copii!”

(Otilia Cazimir — *Pentru tine primăvară*)

4. „Nu știi: flori sînt ori albine?”

(Otilia Cazimir — *Pentru tine primăvară*)

5. „Tîrziu, întorcîndu-mă îl găsi înșeninat, căci mioara i se înviorase.”

(M. Sadoveanu — *Un om năcăjit*)

6. „Ia, acum mai vii de-acasă, fătul meu!”

(Ion Creangă — *Harap Alb*)

7. „Mă apropii prin întuneric... mă aplec pe sub crengile pier-
sicilor.”

(Ionel Teodoreanu — *Ulița copilăriei*)

8. Citii cartea cu emoție și plăcere.

9. Tu să fii mereu în primele rînduri ale detașamentului.

10. De departe auzii un strigăt puternic.

11. Tu scrii foarte frumos.

B. Probleme de punctuație

8.4. Punctul (.)

La sfîrșit de comunicare:

1. „Iar cel mai mic era sărac.”

(I. Creangă — *Dînilă Prepeleac*)

2. Ei grăbiră pasul.

3. Astăzi vom scrie o compunere.

4. Afară plouă neîncetat și bate vîntul.
5. În jurul meu totul este nou și frumos.
6. Printre pomii din livadă înfloriți proaspăt, zarzărul, alb ca neaua avea o frumusețe aparte, deosebită.

8.5. Semnul întrebării (?)

După cuvinte, grupuri de cuvinte, propoziții sau fraze cu caracter interogativ:

1. De ce calci țară străină, han nelegiuit? De ce distrugi totul?
De ce omori oameni nevinovați?

(După Eusebiu Camilar — *Stejarul din Borzești*)

2. „Te mai doare nasul, pușorule? întreabă mam'mare?”

(I.L. Caragiale — *Dl. Goe*)

3. „Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vînt
Cu crengile la pămînt?”

(M. Eminescu — *Ce te legeni...*)

4. „— Și asta-i veste rea, moșnege?

.....

— Dar ce vrei moșule?”

(Ion Creangă — *Povestea porcului*)

5. „— Cum? Eu o văd că doarme. Ce fel de treabă e aceasta?
Noi să lucrăm și ea să doarmă?...”

.

— „La ceafă?... Vede toate?...”

(Ion Creangă — *Soacra cu trei nurori*)

6. Cine-i acolo?

7. „— Da de unde știți voi povestea asta, măi băieți?”

(Povești nemuritoare — *Mugurel și Zîna Zorilor*)

8. „— Cine te-a învățat ca să mă întrebi tu pe mine așa?”

(I. Slavici — *Zîna Zinelor*)

W

9. „— Nu ți-e cald, moș Gheorghe cu căciula aia groasă?...“
(Alex. Mitru — *Povești cu țile*)
10. „Cine dintre locuitori are să ne facă vreo plîngere?“
(Al. Mitru — *Domnul din Vladimiri*)

8.6. Semnul exclamării (!)

După cuvinte sau propoziții care exprimă o exclamație:

1. „— Să-ți fie de bine, nănașule!“
(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)
2. „— Pe tine nu vreau! zice Goe cu umor.“
(I.L. Caragiale — *Dl. Goe*)
3. „— Stați! Stați să-i punem ochii de cărbune! strigă un tovarăș de joacă.“
(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)
4. „— Ursul, răcnea groful, mă strivește ursul! Săriți!“
(Vladimir Colin — *Basme*)
5. „— Valeu, cumătră, talpele mele! Mă rog scoate-mă, că-mi arde inima-n mine!“
(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)
6. „— Haide! Vino! E vînatul tău. Dreptul tău. Te poftesc la masa ta!“...
(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)
7. Ce frumos e parcul înflorit!
8. Ei, ce-aș mai merge și eu dacă aș putea!
9. „Mărgăritarul cel mai strălucitor este hărnicia!“
(Al. Mitru — *Cine este cel mai puternic de pe pămînt*)

8.7. Virgula (,)

a) Desparte cuvinte care arată o strigare de restul propoziției:

1. „— Stăpîne, așterne un țol aici în mijlocul ogrăzii.“
(Ion Creangă — *Punguța cu doi bani*)

2. „— Cumătră, mă pîrleşc, ard de tot, mor, nu mă lăsa.“
(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)
3. „Patrocle, vorbe Lizuca, înălţînd arătătorul mîinii stîngi, eu nu mai stau aici.“
(M. Sadoveanu — *Dumbravă minunată*)
4. „— Da ce-i aceasta, moşule, zise unul din ei.“
(Ion Creangă — *Povestea porcului*)
5. „— Hartă-mă grofule, scînci vrăjitoarea.“
(Vladimir Coli — *Basme*)
6. „— Uite, conişă, Ionel nu s-astîmpără!“
(I.L. Caragiale — *Vizită*)
7. „— Hei, voi, ce de peşorabie! Nu pricep nimic...“
(Vladimir Coli — *Basme*)
8. „— Ce te-a adus la mine, Vaniuşa?“
(Vladimir Coli — *Basme*)
9. „— Ce s-a întîmplat cu tine, prietene Fram?...“
(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)
10. „— Domnilor, ne zise el, vă mărturisesc cu ruşine că, pîn-a nu veni în ţările Dumneavoastră, nici nu presupuneam că se află în Europa o Moldăvie şi o Valahie.“
(V. Alecsandri — *Balta Albă*)

b) *Desparte părţi de propoziţie de acelaşi fel :*

1. „Mesteceni, plop şi ulm se ridicau la deal pe costişă...“
(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)
2. „Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gîndăcel, un flutur, un clopoţel în floare,
După o iarnă lungă şi-un dor nemărginit,
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!“
(V. Alecsandri — *Sfîrşitul iernii*)
3. „Dascălul nostru era un holtei frumos, zdravăn şi voinic şi-l chema Vasile a Vasilicăi.“
(I. Creangă — *Amintiri din copilărie*)

4. „Grii, popușoi, secară, mei și orz,
Nici o sămânță n-are să se piardă.”
(Tudor Arghezi — *Belșug*)
5. „Aici stejarii, brazii și fagii trufași înalță capul lor spre cer.”
(N. Bălcescu — *Istoria românilor supt Mihai-Voievod Viteazul*)
6. „Arcul și săgețile, ghioaga și praștia stau aruncate la pământ,
rugina și putregaiul se lipise de ele și le rodea puterea.”
(Al. Odobescu — *Pseudocynegeticos*)
7. „Soarele cînd iese-n zori
Caligrafiază-neet
Fructe, iarbă, gușteri, flori.
— Pune-i zece pe caiet.”
(Violeta Zamfirescu — *Nota bună*)
8. Un buchet de flori frumoase, gingașe, viu colorate, se odihnea
în mînuța fetiței.
9. Cît vedeai cu ochii erau numai stînci golașe, cenușii, ascuțite.
10. „Mîna îi alintă blana albă, catifelată și umedă de vîntul sărat
al mării.”
(Cezar Petrescu — *Fram, ursul polar*)

8.8. Două puncte (:))

a) *Înainte de reproducerea cuvintelor unei persoane:*

1. „Moșneagul atunci zise îngăimat:
— D-apoi ai să-l poți face, dragul tatei?”
(Ion Creangă — *Povestea porcului*)
2. „Iar în vîietul acela s-a auzit un glas năprasnic:
— Cine îndrăznește să tulbure veacurile pe care le port în
spinare?”
(V. Colin — *Basme*)
3. „Suie mîndru și grăbit,
Să vestească-n lumea mare:
— Preacinstită adunare,
Primăvara a sosit!”
(Otilia Cazimir — *De pe-o Bună-dimineața*)

4. „Și cum ajunge și începe:

Trei iezi cucuieți,
Mamei ușa descuieți,
Că mama v-aduce vouă:
Frunze-n buze,
Lapte-n țîțe,
Drob de sare
În spinare.“

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

5. „Cucoșul supărat de asta, nu se lasă, și se ia după trăsură, spuind neîncetat:

Cucurigu! boieri mari
Dați punguța cu doi bani.“

(Ion Creangă — *Punguța cu doi bani*)

6. „Iar copilașii veseli, cu pieptul dezgolit,
Aleargă, sar în cale-i și-i zic: Bine-ai sosit!“

(V. Alecsandri — *Oaspeții primăverii*)

7. „Deodată, călugărul cel slab care tocmai aduna niște iarbă
începu să strige:

— Fraților, minune! Am găsit un ou.“

(Povești nemuritoare — *Povestea celor trei călugări isteți*)

8. „Seara cînd ei credeau că ea doarme, îl auzi pe tatăl său:

— Mîine să rămîi tu acasă.“

(I. Agîrbiceanu — *Nepoata lui moș Mitruț*)

9. „Alergă într-un suflet la rege, tatăl ei, și-i spuse:

— Tată, dă poruncă să mi se facă o coroniță din picăturile
de rouă!“

(*Coronița de rouă*)

b) *Înainte a unei enumerări sau a unei explicații:*

1. „Dar toată suflarea și făptura de prinprejur îi țineau
hangul: vîntul gemea ca un nebun, copacii din pădure se vîi-
căreau, pietrele țipau, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de
pe foc pocneau de ger.“

(Ion Creangă — *Povestea lui Harap Alb*)

2. „— Ia am treabă la împăratul: feciorul meu se prinde că i-a face podul.“

(Ion Creangă — *Povestea porcului*)

3. „Dar vorba veche: păreții au urechi și fereștile ochi.“

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

4. „...poate vrun buhaiu înfuriat i-a veni de hac: l-a lua în coarne și-om scăpa de supărare.“

(Ion Creangă — *Punguța cu doi bani*)

5. „— Am să-l dau în haznaua cu bani: poate va înghiți la galbeni, i-a sta vreunul în gît, s-a îneca și-om scăpa de dînsul.“

(Ion Creangă — *Punguța cu doi bani*)

6. Cît privești cu ochii numai belșug: grîu, orz, ovăz, secară.

7. „Cu totu' alta e Costan: mic la statură, îndesat la făptură, cu brațul de bărbat, cu pumnul îndesat.“

(Ioan Slavici — *Zîna zorilor*)

8.9. Liniuța de unire (-)

a) *Între două sau mai multe cuvinte care se rostesc împreună :*

1. „Lăsa-m-oi de răzășie

Ca s-apuc în haiducie.“

(Folclor)

2. „— Da, dă-mi-l, dă-mi-l! că-ți dau și eu o sămînță bună.“

(Ion Creangă — *Dănilă Prepeleac*)

3. „Paloșu-i atîrnă-n cui,

Aninat de-o cracă...”

(Șt. O. Iosif — *Gruia*)

4. „Să-l trezesc, să nu-l trezesc?”

(V. Colin — *Basme*)

5. „— Om bun, fie-ți milă și dă-mi un pahar cu apă!”

(V. Colin — *Basme*)

6. „— Unde-i, să-l pun pe-o măsea?”

(V. Colin — *Basme*)

- b) Ia; i-a
 La; l-a
 Sa; s-a
 Sau; s-au

1. „— Rîzi tu, rîzi, Bob-de Grîu, i-a răspuns namila, dar ia cearcă să mă ții oleacă.“

(V. Colin — *Bob-de-Grîu*)

2. Ea i-a dat povață să meargă să-l ia pe colegul lui și să pornească împreună.

3. „A trecut Bob-de-Grîu prin apă și a ieșit la mal, iar vîrcolacii, cînd l-au văzut cu piatra de moară la gît, au încremenit.“

(V. Colin — *Bob-de-Grîu*)

4. Ileana și-a dus frățiorul la școală, l-a povățuit și privindu-l cu duioșie a pornit spre casă.

5. La școală și acasă pionierul trebuie să fie exemplu.

6. La mare, Ionel l-a întîlnit pe Sorin, un vechi prieten al său. A doua zi s-au dus împreună la plajă.

7. L-a dus, l-a întors, dar n-a putut să-l rătăcească.

8. „Dacă s-a văzut închis între patru pereți, s-a speriat ea strașnic și a început să zboare de colo-colo.“

(Vladimir Colin — *Bob-de-Grîu*)

9. „S-a apucat apoi de barba moșneagului, și hai-hai, s-a cățarat și s-a urcat pînă i-a ajuns la bărbie.“

(Vladimir Colin — *Bob-de-Grîu*)

10. Drumetia s-a amînat. Toți sînt triști. S-au dus zîmbetele și veselia. La școală sau acasă numai priviri mohorîte.

Sanda, admiratoare a naturii, a convins-o pe sora sa, Maria, că trebuie să aibă răbdare.

— Ia o carte despre Ceahlău și citește! Ne va folosi în excursie.

Maria i-a ascultat sfatul căci l-a găsit folositor.

11. Pionierii fruntași merg pe stadion sau la alte acțiuni plăcute și instructive. Ionel este și el pionier. Cravata sa strălu-

- cește mereu pe umeri. Astăzi s-a dus împreună cu prietenul său Sorin la cercul de înot.
12. Copiii s-au hotărât să plece într-o excursie. Nu știau ce să facă: să ia mașina sau trenul?
 13. Sau pleci acasă sau rămâi.
 14. S-au dus zilele frumoase de primăvară, s-au schimbat toate în natură și noi, copiii, așteptăm cu nerăbdare vacanța.
 15. Toți intră sau ies din odaie, își fac de lucru sau pun întrebări ca să nu-și arate supărarea.
 16. „Cînd s-au deschis și cînd s-au frînt,
Nici nu mai știu;
Ori prea curînd, ori prea tîrziu...”

(Otilia Cazimir — *Poezii*)

8.10. Linia de dialog (—)

Indică începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la convorbire.

1. „În mijlocul cîmpului văzu un bordei. Se apropie, și un băiețaș ieși tocmai atunci din bordei:
— Cine ești? întrebă Agim.
— Eu! Vîntul!...
— Tu? se miră Agim. Atît de tînăr?
— De mii și mii de ani sînt tînăr, răspunse vîntul, și tînăr am să rămîn pînă la sfîrșitul lumii...”

(Vladimir Colin — *Basme*)

2. „— Dar o să mă ajute să cînt? întrebă Vaniușa.
— Numai el poate să te ajute, spuse țestoasa.
— Atunci sînt gata! Rămîi cu bine, stăpînă!
— Du-te cu bine, Vaniușa!”

(Vladimir Colin — *Basme*)

3. „Bătrînul cuprinse într-o mină pe fată și în cealaltă pe băiat.
— O! voinicii moșului, șopti el și zîmbi pe sub mustăți.
— Tată moșule, dar cocorii unde se duc, cînd se duc?

— În țara cocorilor.

— În țara cocorilor?

— Da!“

(B. Șt. Delavrancea — *Bunicul*)

4. „— Auzit-ați ce-am spus eu?

— Da, mămucă, ziseră iezii.

— Pot să am nădejde în voi?“

(Ion Creangă — *Capra cu trei iezi*)

5. „— Tot mai stai în cuib ostatec?

Nu-ți miroase-a lîn văratec?

— Aripa mi se-nfioară.

— Puiule, încearcă, zboară!“

(Violeta Zamfirescu — *Puiul și soarele*)

8.11. Punctul și virgula (;)

O pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct:

1. „În zadar oamenii ce prezidă osînda vrură a împlini porunca domnească; nimeni nu se mai găsi care să vrea a lua locul gîdei.“

(N. Bălcescu — *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

2. „— Bine ați venit sănătoși; dar ce îmbli, împărate, să afli?“

(P. Ispirescu — *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără moarte*)

3. „A fost odată un împărat, un împărat mare și puternic; împărăția lui era atît de mare, încît nici nu se știa unde se începe și unde se sfîrșește.“

(Ioan Slavici — *Zina Zorilor*)

4. „Acolo stăteau bunica și mama și se sfătuiau; bunicul, plecat pe scăunaș, lucra la strung; eu mă tăvăleam pe pajiștea ogrăzii...“

(M. Sadoveanu — *Printre gene*)

5. „— Domnule! strigă impegatul; înțelege odată că nouă nu ne plătește statul aici ca să stăm de vorbă; avem treabă; n-avem vreme de conversație...”

(I.L. Caragiale — *Petițiune*)

„— Copila doarme, zise bătrânelul; ce facem noi acum? Aici n-o putem lăsa...”

(M. Sadoveanu — *Dumbrăva minunată*)

6. „Undele lui cloțotă, sfărîmate de bolovani, ș-azvîrlind în cer clăbuci albi, bulgări de zăpadă; curcubeie subțiri tremură în pulberea străvezie a stropilor bătuți de soare.”

(Al. Vlahuță — *România pitorească*)

7. „Nu din orice lemn se face bucium; nu în oricare pămînt răsare trîndafirul...”

(Al. Mitru — *Coconul învățat*)

8. „Tu îmi spui de haine frumoase; eu ți-oi spune de casă, de sapă, de săcere, de coasă și de plug; tu îmi spui mai mult de frumos; eu ți-oi spune de cele neapărat trebuincioase.”

(Ion Creangă — *Acul și barosul*)

8.12. Semnele citării („...“)

Semne grafice care se folosesc cînd reproducem întocmai un text spus sau scris de cineva:

1. „Dar n-a apucat să facă doi pași și iar au început zurgălăii: «Augustine, ce-ai făcut? Ai pierdut tot ce-ai avut!».”

(Andersen — *Porcarul*)

2. „Atențiune! Atențiune! Transmitem de pe «Stadionul tineretului» desfășurarea celei de-a doua reprize a meciului de fotbal dintre echipele «Locomotiva» și «Progresul»...”

(Virgil Chiriac — *Cinci căpitani și „racheta”*)

3. „Cînd să iasă împăratul, la prag, numai iată că-l ține cineva de picior, s-aude un glas: «aici-s, tată!».”

„Fiul împăratului citește scrisoarea și răspunde: «Dragi părinți! Vă rog să puneți ce v-a mai rămas».”

(Povești nemuritoare — *Mugurel și Zina zorilor*)

4. „Fata spuse mîhnită și îngîndurată: «Mai am o pîine și un ulcior de apă».”

(Petru Rezul — *Cei trei pitici voinici*)

5. „O cheamă Haruko-san, adică «onorabilă domnișoară Primăvară».”

(*Folclor japonez*)

6. „Nu cuteză nici unul; «lasă, c-oi cuteza eu» zise la urmă Petru.”

(Ioan Slavici — *Zina Zorilor*)

7. „Mărite împărate, iată ghicitoarea mea:

«Grăiește, dar gură nu are,
Merge dar fără picioare».”

(*Povestea Ghicitorile împăratului*)

8. „Mai așa surioară!... Dar în gîndul meu: «Cînd ați ști voi cîte-a pătimit, sireaca din pricina mea și eu din pricina ei, i-ați plînge de milă».”

(Ion Creangă — *Amintiri din copilărie*)

9. „Pe suprafața netedă de hîrtie scrise cu litere mari orașul de destinație, apoi cu litere mai mici: «Frizeria Higiena — pentru Cireșari».”

(Constantin Chiriță — *Cireșarii*)

10. „...din vîrful cărora ne plăcea a ne da de-a rostogol; neobosiți la «puia-gaia», la «poarca», la «țîrca».”

(V. Alecsandri — *Porojan*)

11. „Avram Iancu a spus: «...e ceva mai de preț decît vîrsta: e neamul nostru cel fără vîrstă, ca soarele, ca apa, ca muntele!».”

8.13. Parantezele rotunde ()

Un adaos în interiorul unei propoziții sau fraze. O explicație, o precizare, un amănunt:

1. „Cred că din pricina asta li se spune urși albi (dar firește, dacă vreunul dintre voi a aflat că li se spune albi din alte pricini, îl rog să-mi dea de știre).“

(V. Colin — *Povestea ursului cafeniu*)

2. „Dă-mi mie voie să fac război cu iepurii, să-i nimicesc... Și... (i-a șoptit la ureche) jumătate din carne ți-o dărui ție!“

(Al. Mitru — *Povești cu tilc*)

3. „Să vedem, se veseli Kivi. Cred că-mi amintesc perfect vorbele: Ai Barbă, Cinstite Dascăle. Ești Foarte Chibaci. Hi! Iapă Jărchinoasă. (Vorba asta mai cu seamă mă amuza).“

(M. Sadoveanu — *Noaptea de sinziene*)

4. „— Bine, boierule! glăsuiește feciorul cu blîndețe. Mă învoiesc... (Însă pisica blîndă zgîrie rău!...)“

(Al. Mitru — *Pe din două*)

5. „Ș-a adus aminte și de mine: mi-a lăsat o salutare în stilul lui Nasredin:

— Mă duc: florile înfloresc și fără Mehmet. Güle-güle-beiule!! (Acest «güle-güle» — «adio» otoman — înseamnă literal «zîmbind, zîmbind»...)“

(M. Sadoveanu — *Ostrovul lupilor*)

8.14. Punctele de suspensie (.....)

O pauză mare în cursul vorbirii cauzate de o întrerupere a șirului cuvintelor:

1. „— Măi... da bun ești de gură!“

(Ion Creangă — *Acul și Barosul*)

2. „— Dacă vreau, eu înfierbînt tot... ard cu putere... și...”
(Povestea Vîntul, soarele și grîul)
3. „Priveliști neașteptate, uimitoare, pururea altele, se prăvălesc la fiecare cotitură a drumului...”
(Al. Vlahuță — *România pitorească*)
4. „— A, de mult, n-am fost la casa bătrînească...”
(Al. Vlahuță — *România pitorească*)
5. „De frică, i-au crescut, i-au tot crescut urechile... De-atunci sînt așa mari!...”
(Al. Mitru — *Tomîșă iepurașul*)
6. „Acela ce muncește este stăpînul vieții. Fără de el n-am putea să trăim...”
(Al. Mitru — *Cine este cel mai puternic de pe pămînt*)
7. „— Dacă ați ști voi pe ce cal am călătorit eu pînă în mijlocul pădurii...”
(Povești nemuritoare)
8. „Zise... apoi merseară... o zi ca vîntul, una ca gîndul, una ca dorul și una ca blestemul, pînă ce n-ajunseră în crepetul zorilor zilei a patra, la marginile pustiului...”
(Ioan Slavici — *Zîna zorilor*)
9. „— Pentru care pricină, mă rog ție...”
„— A trecut în zbor bîtlanul de la ostrovul de dincolo și ne-a lepădat veste... a rîs amar lelea Ileana.”
(M. Sadoveanu — *Nada florilor*)
10. „— Și împăratul a încălecat pe calul cel mai bun...
— Cel mai bun... îngînam eu, de frică să nu mă fure somnul.
— ...ș-a luat o desagă cu merinde și a plecaat...
— ...ș-a plecaat...
— Și s-a dus, s-a dus...
— Pînă a dat de o pădure mare și întunecoasă...
— ...întunecoasă ...

— ...de nu se vedea prin ea. Și acolo și-a legat calul de un stejar bătrîn, ș-a pus desăgile căpătîi și a închis ochii ca să se odihnească...”

(B. Șt. Delavrancea — *Bunica*)

*

Copiați exemplele de mai jos și puneți semnele de punctuație care lipsesc:

1. Învățătorul a spus elevilor Săptămîna viitoare vizităm muzeul Antipa Ionel l-a întrebat pe prietenul său Tu mergi cu noi El a răspuns Voi merge căci muzeul este foarte interesant Cînd am fost cu mama și tatăl meu am văzut multe lucruri folositoare.

2. „Își privește frățiorul Vrea săi spună ceva dar parcă nu îndrăznește Își ia inima-n dinți

— Mil dai și mie

— Ce săți dau

— Pe Șoltuz

— De ce

— Săl încalec...

— Pe tine nu te duce Ești prea greu

— Ba mă duce

— Ba nu te duce

— Ba da

— Încearcă...”

(După Gh. Tomozei — *Dacă treci riul Selenei*)

3. „Mihai o ține de rochie

Unde e bunicul

Nai auzit A plecat acasă la el Tatăl vostru la dus

Și se mai întoarce

De ce să nu se întoarcă

Ilie cu obrazul lipit de clanță întreabă și el

Sa supărat pe noi”

(Gh. Tomozei — *Dacă treci riul Selenei*)

4. „Zile și nopți luni și săptămîni trecură. Feciorul de împărat și fata din piatră trăiau înstrăinați de lume singuri singuri el numa cu dînsa ea numa cu el.”

(Al. Odobescu — *Pseudocynneticos*)

5. Copiați textul și puneți virgulă sau cuvîntul de legătură și acolo unde este nevoie:
 1. În vacanță copiii pleacă la mare la munte.
 2. Ei culeg din pădure ciuperci afine fragi.
 3. Ionel Marioara Vasile au plecat împreună în tabără.
 4. În pădurile mari întunecoase se ascund animalele sălbatice.
 5. Vrăbiile ciorile sticleții rămîn să ierneze la noi.
 6. Căprioara avea o codiță micuță albă pufoasă.

*

Puneți semnele de punctuație acolo unde trebuie:

1. „Ai trecut nefericitule în Valea Plîngerii fi ziseră ele cu totul speriate.“

(P. Ispirescu — *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără moarte*)

2. „Cînd prințesa se trezi văzu lîngă ea o glastră cu flori multicolore o frumoasă cupă cu mireasmă de trandafiri proaspătă și un coș cu mere pere banane portocale zemoase smochine proaspete curmale dulci struguri aromați și multe alte fructe.“

(Eusebiu Camilar — *O mie și una de nopți*)

3. „Zîna din poveste era mărunțică cu păr bălai frunte lată sprincene drepte ochi rotunzi gene mari și rumenă la față
Zîna frumoasă gingașă harnică cuminte și cinstită.“

*

1. Transformați următoarele texte dialogate în povestire:
 - a) „Și se sărutară feciorii de împărați în urările boierilor și băură și se sfătuiră.

Zise împăratul lui Făt-Frumos:

— De cine în lume te temi tu mai mult?

— De nime-n lumca asta. Dar tu?

— Eu iar de nime, afară numai de Mama-pădurilor; o babă bătrînă și urîță care umblă prin împărăția mea de mîna cu furtuna.“

(M. Eminescu — *Făt-Frumos din lacrimă*)

- b) „— Parcă-i șade mai bine cu beretul!... Zice mam'mare, scuișîndu-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i șade lui bine? adaugă tanti Mița, și-l scuipe și dumneaei și-l sărută.

— Lasă-l încolo! că prea e nu știu cum!... Auzi dumneata! pălăria nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.“

(I.L. Caragiale — *Dl. Goe*)

c) „Furnica l-a ascultat,
Dar așa l-a întrebat:
— Vara, când eu adunam.
Tu ce făceai? — Eu cîntam
În petrecere cu toți.
— Ai cîntat? Îmi pare bine!
Acum joacă dacă poți
Și la vară fă ca mine.“

(Al. Donici — *Greierele și furnica*)

d) „Se strînseseră toate neamurile de păsări de la cîmpie și de la baltă și toți cîntăreții cei mărunți din dumbrăvi și livezi. Toate se rugau în limba lor, cereau milă și se văietau că îngheață.

Atuncea, pajura, Împărăteasa cea bătrînă de la munte, a vorbit astfel:

— Nu este chip, dragele mele. Trebuie să furăm oleacă de foc din cer; altfel pierim.

— Foarte bine! Adevărat cuvînt! Înțelept cuvînt, măria-ta!

— Fără îndoială, răspunse împărăteasa. Acum rămîne de văzut cine se duce să aducă un firișor de foc.

Păsările cele mici începură a țîrîi din toate părțile:

— Măria-ta trebuie să te duci; ești împărăteasă, ești tare; singură tu poți răzbate pînă la cer.

— A! nu, asta nu se cuvine, grăi pajura. Cum să rămîneți fără stăpînire?

— Atunci cine se duce? întîmpină corbul; eu cu dragă inimă m-aș jertfi, dar nu pot.“

(M. Sadoveanu — *Stigletele*)

Capitolul IX

Texte pentru dictări

1. „Petrică are doi prieteni — Mircea și Ionel. Toți trei sînt în clasa a II-a. Tovarășa învățătoare le-a dat pentru acasă un exercițiu și să citească o lectură.

Petrică a citit povestea, dar nu și-a făcut exercițiul.

A doua zi, cum a venit la școală, a început să roage pe colegii lui să-l ajute.

Mircea i-a dat caietul său și i-a zis:

— Copiază răspunsul. Eu am socotit bine.

Ionel îl aude și-i spune:

— Nu copia, Petrică! Eu am să-ți explic și ai să-ți faci singur exercițiul.”

(Prietenul adevărat)

2. „— Încotro fugi, surioară?

— Ia, mă duc și eu la moară!

Și-s grăbită, și-s grăbită,

Că mi-i casa negrijită,

Că mi-s rufe la soare,

Și copiii cer mîncare.”

(Otilia Cazimir — *Gospodina*)

3. „Odată, două capre se întîlniră pe o punte îngustă.

— Fă-mi loc să trec! zisă una dintre ele...

— Ba poftește, fă-mi tu mie loc, că eu am pus mai întîi piciorul pe punte, răspunse cealaltă.

— Dă-te la o parte, că eu sînt mai bătrînă și am dreptul să trec mai întîi!

- Ba eu trebuie să trec!
- Ba eu!
- Ba eu!“

(*Cele două capre*)

4. A venit toamna, cu zile scurte și ploi dese. Berzele, rîndunelele și celelalte păsări călătore au plecat în țările calde. În livadă se culeg merele, perele, prunele brumării și strugurii. Pe cîmp țăranii cooperatori au recoltat porumbul și ară pămîntul pentru semănatul grîului. Recolta bogată a adus multă bucurie cooperativitorilor.
5. „Într-o zi, un vînt aspru aduse nouri albi ca niște troiene și, după ce căptuși cerul cu ei, prinse a ninge din văzduh neaua în fulgi mari...
Satul trimitea nenumărați stîlpi de fum auriu în lumina soarelui, spre cerul albastru. Pe costișă se dădeau copiii cu săniuțele într-o gălăgie strașnică.“

(M. Sadoveanu — *Iarna*)

6. „Trei femei scot apă din fîntînă. Lîngă fîntînă, pe o piatră sta un bătrîn. O femeie spune celorlalte:
— Feciorul meu este isteț, nimeni nu-l întrece.
— Iar al meu cîntă ca o privighetoare, spuse cealaltă.
A treia tace.
— De ce nu spui nimic despre fiul tău? o întrebare vecinele.
— Ce pot să spun? răspunse femeia. Fiul meu nu are nimic deosebit.“

(Manualul de citire cl. a II-a — *Fiii*)

7. „Pavel stătea pe bancă și învăța. Pe fața lui se vedea că e tare mîhnit.
— De ce ești atît de necăjit, băiete? îl întrebă mama.
— Cum să nu fiu necăjit?... Nu pot să învăț poezia!
— Dragul meu, spuse mama, prin străduință și silință vei ajunge să înveți orice lecție.“

(Manualul de citire cl. a II-a — *Melcul de pe zid*)

8. „— Dar pîn-atunci ai să speli puntea, ai să-nalți pînzele corăbiei, ai să muncești să-ți câștigi pîinea. Bucata pe degeaba noi nu-ți dăm...

— Să muncesc eu?... răcnea crîșmarul.“

(Al. Mitru — *Crîșmarul și maimuța*)

9. „Într-o poiană mică... cu iarbă scurtă, deasă... în desișul arinilor, deasupra și pe marginea înaltă a malului Bistriței, îmi așezai conacul meu... Pisicuța luă o baie de spate și de coaste în iarbă verde și răcoroasă a poienii, ...se scutură plină de mulțumire și, vîrîndu-și botu-i negru și fin în iarbă fragedă, începu a paște.“

(C. Hogaș — *Spre Nichit*)

10. „— Cine, puștiul ăla? zise Sobolul nepăsător. Ei și? Mă mir că-i mai poartă de grijă! Mereu o ia razna și se rătăcește, și iar te pomenesti cu el; îi plac aventurile!“

(Kenneth Grahame — *Vîntul prin sălcii*)

11. „A fost odată un cap încoronat, stăpîn peste o împărăție întinsă și bogată, în care mergeau toate bine. Pînă într-o zi însă, cînd un vecin lacom, îngîmfat și sîngeros, Volbură-împărat, s-a năpustit asupra-i cu război.“

(Mihail Lungianu — *Alb-Împărat*)

12. „— La ce boierule! Unde vezi domnia ta primejdia? Noi stăm la București. Odată Vodă tăiat, ce mi se mai poate întîmpla?“

(Gheorghe Băjenaru — *Cerbii lui Mihai Vodă*)

„— Nici o pravilă nu oprește pe om de a întîmpina răul cu răul! Șarpele cînd îți iese înainte, dai cu ciomagul de-l lovești ca să-i iei viața...“

(Al. Mitru — *Domnul din Vladimiri*)

13. „Bătrînul zîmbi din nou și grăi astfel:

— Eu știu unde se ascunde zmeul, și am să te ajut să-i dai de urmă, dar în schimbul a tot ce fac pentru tine ajută-mă, rogu-te, și tu. Mama zmeului e o zgripturoaică rea și urîcioasă,

care știe multe taine. Întreab-o cum aș putea să-mi recapăt vederea!”

(Vladimir Colin — *Basme*)

14. „Apoi le spune copiilor povestea cloștii cu pui de pe cer, a carului cel mare și a celui mic și — silindu-i să-l găsească pe bolta albastră, printre stelele nesfârșite — povestea Luceafărului. Dar povestea rămâne neterminată. E târziu, bunicul trebuie să doarmă. Mama îi pregătește patul, în odaia musafirilor, și bunicul o urmează, fiindcă acum e și el un fel de copil ascultător...”

(Gh. Tomozei — *Dacă treci râul Selenei*)

15. „Dar acul și foarfeca nu vroiau să muncească pentru el, așa că nici nu mișcau. S-a înciudat atunci împăratul și, cât era el de împărat, a pus mîna pe ac, vrînd pasămite să-l îndemne la treabă. Numai că acul odată s-a smucit și, cât ai zice pește, a cusut buzele împăratului de n-a mai putut deschide gura și scoate vreo vorbă. Iar foarfeca s-a năpustit asupra călăului și, dintr-o singură mișcare, i-a tăiat capul. Apoi acul și foarfeca s-au aciuat în buzunarul croitorului, care-a ieșit liniștit din palat, fără ca nimeni să cuteze a-l opri.”

(Vladimir Colin — *Basme*)

16. „Cucoșul, cum scăpă din mîinile moșneagului, fugi de-acasă și umbla pe drumuri, besmetec. Și cum mergea el pe un drum, numai iacă găsește o punguță cu doi bani. Și cum o găsește, o și ia în clonț și se întoarnă cu dînsa înapoi spre casa moșneagului. Pe drum, întâlnește o trăsură c-un boier și cu niște cucoane. Boierul se uită cu băgare de samă la cucoș, vede în clonțu-i o punguță și zice vezeteului:

— Măi! Ia dă-te jos și vezi ce are cucoșul cela în plisc?”

(Ion Creangă — *Punguța cu doi bani*)

17. „— De vînzare ți-e găinușa ceea, măi băiete?
— De vînzare, moșule!

- Și cât ceri pe dînsa, măi țică?
- Cît crezi și dumneata că face!
- Adu-o încoa la moșu s-o drămluiască.“

(Ion Creangă — *Amintiri din copilărie*)

18. — Mamă, hai să mergem să vedem orașelul copiilor.
 — Să mergem!
 Și Măriuca împreună cu Sorin și cu mama lor s-au dus să-l viziteze. Lumini de toate culorile, imagini din basme te întâmpinau pretutindeni.
 — Unde este moș Gerilă? întrebă micuțul Sorin privind în toate părțile.
 — Iată-l! exclamă sora lui, descoperindu-l pe moșneagul dar-nic în spatele pomului de iarnă.
19. „În fiecare seară cei trei ținci, încep să se roage cu glasuri subțirele:
 — Bunică, spune povestea!
 Bătrîna întreabă cu prefăcută mirare:
 — Care poveste?
 — Povestea cu împăratul Măzărean.
 — Apoi nu v-am spus-o ș-aseară?
 — Ne-ai spus-o, dar noi am uitat-o, bunicuțo! Spune-ne povestea cu împăratul Măzărean!“

(M. Sadoveanu — *Făt-Frumos Măzărean*)

20. „Tîrziu, într-un miez de noapte, paznicul mahalalei dădu peste Nastratin preumblîndu-se agale pe ulițele pustii.
 — Ce cauți în puterea nopții pe străzi, haihui? îl întrebă.
 — Mi-a fugit somnul, pe el îl caut! îi răspunse Hogeia în largul său.“

(Viorica Dinescu — *Alte isprăvi de-ale lui Nastratin Hogeia*)

21. „Glasul lui dintr-odată scăzuse într-un tremur de lacrimi.
 — Și pe omul care ți-a plătit oaia nu-l cunoști?
 — Nu-i din sat de la noi, nu-l cunosc.
 — De ce nu te-ai întors repede să spui lui tatu-tău?
 — Tătuca nu-i acasă; a ieșit la arat cu cei mari.“

(M. Sadoveanu — *Un om năcăjit*)

22. „Ce să facă acum rîmlenii cu Bristena? Au trimis-o la Roma, împăratului lor, să vadă și ei ce fel de luptători sînt în Dacia.
— De piatră!? s-a mirat împăratul cînd a dat cu ochii de fetiță.
— La voi toți oamenii sînt de piatră? a întreat-o unul.
— Toți sînt tari și neclintiți ca pietrele, a răspuns cu curaj fetița.“

(David Sava — *Bristena, fiica dacilor*)

23. „Numai că la război au luat parte și copiii dacilor. Așa, dacii așteptau acum pe rîmleni în cete, cete, prin munți.
— Unde or fi dușmanii? și-a întreat un taraboste ceata lui.
— Eu am să aflu, zice Bristena, fetița unui luptător.
— Cum ai să afli?
— Așa, că am să mă duc cu mieluseii la păscut iarbă.
Zis și făcut: a luat cu ea încă doi copilași mai mici, frățiorii ei, și cu cîtiva berbeci s-a apropiat de tabăra dușmanilor.“

(David Sava — *Bristena, fiica dacilor*)

24. „— Călugăre îți mulțumesc că ai frînt brațul ce cuteza să mă lovească. Dar nu-ți îngădui a-mi ponegri dregătorii.
— E viclean, Măria ta!
— Dacă stărui, înseamnă că-l cunoști pe spătarul Ilieș.
— Nu-l cunosc, dar îl simt.
— Ei! Tu n-ai de unde ști de cîte ori ist dregător m-a apărat de mîna ucigașă a iscoadelor lui Petru Aron.“

(Dumitru Almaș — *Arcașul Măriei Sale*)

25. „O furnică duce-n spate
Un grăunte jumătate.
— Încotro fugi, surioară?
— Ia, mă duc și eu la moară!
Și-s grăbită, și-s grăbită,
Că mi-i casa negrijită,
Și mi-s rufe la soare
Și copiii cer mîncare...“

(Otilia Cazimir — *Gospodina*)

26. „— Ce înseamnă asta, Eleno? vorbi ea apăsător, cu o voce scăzută, dramatic. De câte ori te-am făcut atentă asupra acestor lucruri? De ce-ai înlemnit? Ia-o!... Nu-nțelegeai că, dacă o mai văd o clipă, trebuie să chemați doctorul? Ah! E ceva îngrozitor! oftă ea cu desnadejde, întorcându-se spre musafiri. E zadarnic orice; zadarnic! Nu știu ce să mai fac cu copilul acesta. Uitați-vă dumneavoastră cu ce obiceiuri mi-a venit de la bunicii ei.“

(M. Sadoveanu — *Dumbrava minunată*)

27. „— Să nu uiți, Ștefăniță, că legea noastră e apărarea pământului străbun! Să n-ai milă de năvălitori! La foc și pară, răspunde-le cu foc și pară!
— N-am să uit, tată! Am să răzbun sângele lui Mitruț și al sărmanei noastre Moldove...“

(Eusebiu Camilar — *Stejarul din Borzești*)

Cuprins

CUVÎNT ÎNAINTE	3
LISTA DE ABREVIERI	4
CLASA A II-a	
CAPITOLUL I — FONETICA	6
A. Sunet, literă (consoane și vocale).....	6
B. Grupurile de litere ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi	9
C. Silaba, despărțirea în silabe.....	11
D. Consoana dublă n , scrierea lui m înainte de b și p ; scrierea lui â	17
CAPITOLUL II — PROPOZIȚIA	20
A. Recunoaștere, punctuație	20
B. Părțile principale de propoziție.....	23
2.1. Cuvinte care arată despre cine se vorbește în propoziție..	23
2.2. Cuvinte care arată ce face, ce este, cum este ființa sau lucrul despre care se vorbește în propoziție.....	28
CAPITOLUL III — CUVINTE CARE DENUMESC FIINȚE ȘI LUCRURI	34
CAPITOLUL IV — CUVINTE CARE EXPRIMĂ ACȚIUNI ALE FIINȚELOR SAU LUCRURILOR.....	40
CLASA A III-a	
CAPITOLUL I — PROPOZIȚIA	45
A. Subiectul	45
B. Predicatul	49
C. Acordul predicatului cu subiectul.....	52
D. Propoziția simplă (alcătuire, recunoaștere).....	55
CAPITOLUL II — PĂRȚI DE VORBIRE	58
A. Substantivul (recunoaștere, fel, număr).....	58
2.1. Pronunțarea și scrierea cuvintelor care conțin grupurile ia, ie, ea, oa	64
B. Adjectivul (recunoaștere)	66
C. Verbul (recunoaștere, număr, timp).....	69

CLASA A IV-a

CAPITOLUL I — PĂRȚI PRINCIPALE DE PROPOZIȚIE	73
A. Subiectul	73
B. Predicatul	76
C. Propoziția simplă. Acordul predicatului cu subiectul.....	81
CAPITOLUL II — PĂRȚI SECUNDARE DE PROPOZIȚIE	85
A. Atributul	85
B. Complementul	89
C. Propoziția dezvoltată	93
D. Construcții după scheme.....	99
CAPITOLUL III — PĂRȚI DE VORBIRE	102
A. Substantivul (fel, gen, număr).....	102
B. Articolul	108
3.1. Rolul substantivului în propoziție.....	111
C. Adjectivul	116
3.2. Rolul adjectivului în propoziție.....	122
D. Pronumele (pronumele personal, recunoaștere, număr, persoană)	125
3.3. Rolul pronumelui în propoziție.....	130
E. Verbul (recunoaștere, număr, persoană, timp).....	133
3.4. Rolul verbului în propoziție	138
F. Cuvinte de legătură.....	140
CAPITOLUL IV — FAMILIA DE CUVINTE.....	143
CAPITOLUL V — EXERCIIȚII CU ABREVIERI.....	144
CAPITOLUL VI — SUNETE, SILABE, VOCALĂ ȘI CONSOANE DUBLE	145
CAPITOLUL VII — SCHEME PENTRU ANALIZE GRAMATICALE	149
A. Texte analizate	149
B. Texte neanalizate	154
CAPITOLUL VIII — TEXTE PENTRU PROBLEME ORTOGRAFICE ȘI DE PUNCTUAȚIE.....	158
A. Scrierea cu ii și iii	158
8.1. Substantivul	158
8.2. Adjectivul	157
8.3. Verbul	157
B. Probleme de punctuație.....	158
8.4. Punctul	158
8.5. Semnul întrebării	159

8.6. Semnul exclamării	160
8.7. Virgula	160
8.8. Două puncte	162
8.9. Liniuța de unire.....	164
8.10. Linia de dialog	166
8.11. Punctul și virgula	167
8.12. Semnele citării	168
8.13. Parantezele rotunde	170
8.14. Punctele de suspensie	170
CAPITOLUL IX — TEXTE PENTRU DICTĂRI.....	175

26
12
9
—
47

Nr. colilor de tipar : 11,5
Tiraj : 206 080 ex.
Bun de tipar : 15.XII.1976

Com. nr. 60 441/6 132
Combinatul Poligrafic
„CASA ȘCINTEII“
București — R.S.R.